

sehir

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 2025

ISSN: 2548-0081



kültür sanat



Sindelhöyük

Sahir Uzel'in Kayseri Mektupları

Bir Kayseri Aşık'ı: Develili Seyrânî

Kayseri'de Basılan Anadolu Selçuklu Sikkeleri

57



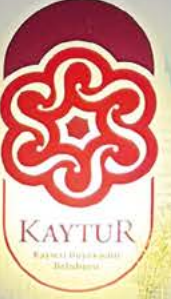
KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

*Zarafet sonsuz sergiyle
buluşuyor...*



ADA
DÜĞÜN SALONU



0 555 892 35 85
Bilgi ve Rezervasyon



ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

2025 Sayı: 57 (Nisan-Mayıs-Haziran)

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

ISSN: 2548-0081

E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Salih ÖZGÖNCÜ

Erkan KÜP

Mustafa ERDOĞDU

Gürcan SENEM

Fehmi GÜNDÜZ

FOTOĞRAF KURULU

Ali SARAÇOĞLU

Abdullah KOÇ

Nuri KARAKOL

Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON

Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF

Dursun ÇİÇEK



İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi

Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No. 72

38050 Melikgazi / KAYSERİ

T: (0352) 220 70 50 - 90

sehir38@kayseri.bel.tr

şehir

kültür sanat



TASARIM

Deniz DOĞAN

BASKI

Önder Ofset Matbaa

Yenidoğan Mah., 1. Cad., No: 32, Kocasinan, Kayseri

+90 352 331 44 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.





başkandan...

Bir kitap medeniyettir bizim medeniyetimiz. Kitabı öteye ve beriye bir eşik, bir giriş, bir kapı olarak görür ecdadımız. Kitap bir hafıza olarak geçmişimizin tarih olarak bugüne taşınması olduğu kadar; bugünün de yarın için saklanması, muhafaza edilmesidir. Kitap aynı zamanda dilimizin en mücessem hâlidir. Kitap vasıtasıyla bir dil hem ete kemiğe bürünür hem de sürekli gelişerek geleceğe taşınır. Kitaplar aynı zamanda bizim arkadaşımızdır. Yalnızlığımıza eşlik ederler. Bizimle yolculuk yapar kimi zaman, kimi zaman dağ başında zirvelere bizimle tırmanır. Kimi zaman ormanın türküsünü bizimle dinlerken kimi zaman da kıyıya vuran dalgaları anlamlandırır. İçinden çıkamadığımız kitaplar vardır, kimi zaman bir hediyemiz olur kimi zaman bir sürprizimiz. Hâsılı kitap, asıl kitaptan aldığı manasını şu veya bu biçimde hayatımızın her alanında gösterir.

Kayseri'de herhangi bir kütüphaneye gittiğimde bunları düşünürüm ve her seferinde daha çok kitap ve daha çok kütüphane diyerek yeni hayaller kurar, projeler geliştiririm. Belediyemizin tüm kütüphanelerinde gördüğüm ve hissettiğim, her biri başka bir kitap diyebileceğim gençlerimizin civıltısı ve kitap kokusu, kitaplı hayaller kurduruyor insana.

Dergi de kitabın bir başka biçimi değil mi? Hayatı ve hatıraları hafıza yapan ve geleceğe taşıyan süreli kitaplar... Bir şehrin kültür ve sanat hayatını, tarihini ve gele-

neğini en güzel biçimde takip ettiğimiz, ete kemiğe büründürdüğümüz dergilerimiz.

Şehir Kültür Sanat dergimiz bu bilinçle 57. sayısına ulaştı. Yine şehir tarihimiz ve hayatımız bakımından dopdolu bir sayı oldu.

Bu sayımız şehrimizin en önemli sembol isimlerinden, benim de hemşehrim Seyrânî ile başlıyor. Genç bir kalemimiz yazmış. Türkü ve bozkır kokulu bu yazıyı keyifle okuyacaksınız.

Dursun Çiçek hocam bu sayıda yine benim memleketimin en güzel mekânlarından birine götürüyor. Bu aylarda gezilmesi ve görülmesi gereken en önemli mekânlardan biridir Sindelhöyük ve mezraları. Hocamızın birbirinden güzel fotoğrafları eşliğinde harika bir gezi yapacaksınız.

Şehir dergimizin en önemli özelliklerinden biri de Belediyemiz bünyesinde bulunan çalışanlarımızın kültürel yanlarını ortaya çıkarmasıdır. Bu sayıda Gürcan Senem "Bir Türküde Bir Şarkıda Kayseri", Muhammet Mustafa Yıldırım "Kayseri'de Basılan Anadolu Selçuklu Sikkeleri", Sibel Çetinkaya "Korumacı Bir Bakış: Restorasyon ve Konservasyon", Batuhan Yüksel "Mustafa Türkmen ile Söyleşi", Mustafa Türkmen "Türkiye ve Kayseri'de Devlet" ve Mustafa Erdoğan "Kayseri'nin Ulu Çınarı Kayseri Lisesi Tarihi" yazıları ile katkıda bulundular. Her biri birbirinden güzel ve önemli yazılar.

Şehrimizin önemli hafıza ve arşivcilerinden diyeceğimiz Ahmet Ulu bu sayıda, "Şahir Uzel'in Kayseri Mektuplarına Göre 1930'larda Kayseri" başlıklı yazısını yazdı. Şehir tarihimiz açısından önemli bir metin...

Taner Gür hocamız da şehrimizin yakın tarihiyle ilgili bir yazı kaleme almış: "Türk Kurtuluş Savaşı'nda Kayseri'nin Jeopolitik ve Lojistik Rolüne Genel Bir Bakış"

Dergimiz, Kaybolan Meslekler, Şehir ve Edebiyat, Kayseri Sofrası ve Kültür Haberleri ile huzurlarınızda... Bir sonraki sayıda buluşmak dileğiyle, kitap dolu günler diliyorum...

İçindekiler...

PORTRE

Bir Kayseri Aşık'ı: Develili Seyrânî

Adem Menekşeoğlu

● 6



MEKÂN

Sindelhöyük Çevresinde Bir Bahar Günü

Dursun Çiçek

● 12



ŞEHİR VE KÜLTÜR

Bir Türküde Bir Şarkıda Kayseri

Gürcan Senem

● 20



ŞEHİR VE İKTİSAT

Kayseri'de Basılan Anadolu Selçuklu Sikkeleri

Muhammet Mustafa Yıldırım

● 24

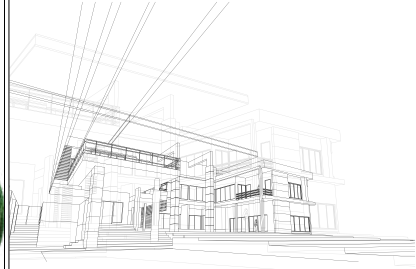


ŞEHİR VE MİMARİ

Korumacı Bir Bakış: Restorasyon ve Konservasyon

Sibel Çetinkaya

● 34



KÜLTÜR

Sahir Uzel'in Kayseri Mektuplarına Göre 1930'larda Kayseri

Ahmet Ulu

● 40



SÖYLEŞİ

Yeşil Sahalardan Sanata: Mustafa Türkmen ile Söyleşi

Batuhan Yüksel

● 46

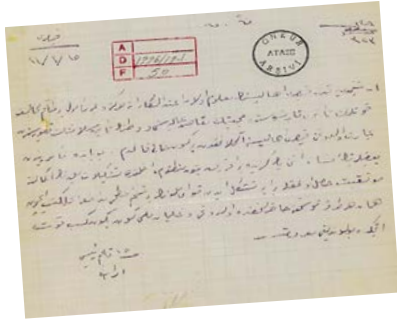


TARİH

Türk Kurtuluş Savaşı'nda Kayseri'nin Jeopolitik ve Lojistik Rolüne Genel Bir Bakış

Taner Gür

● 54



SİYASET

Türkiye ve Kayseri'de Devlet

Mustafa Türkmen

● 62

ŞEHİR VE EDEBİYAT

Gevher Nesibe-Yakut Sipahi ve Prenses Zeynep-Kâmil Paşa Aşkı

Yüksel Kalkan

● 68



KAYBOLAN MESLEKLER

Son Davulcu Ustası

Ahmet Sivacı

● 74



KİTAPİYAT

Kayseri'nin Ulu Çınarı Kayseri

Lisesi Tarihi

Mustafa Erdoğan

● 80



SOFRA

Hakırdaklı Yağlama

Şehir Kültür Sanat

● 86



KÜLTÜRDEN

Haberler

Şehir Kültür Sanat

● 88

PORTRE

Bir Kayseri Âşık'ı: Develili Seyrânî

ADEM MENEKŞEOĞLU

Bilindiği üzere her toplumun kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel değerleri bulunmaktadır. Geleneksel kültürün yarattığı kültürel değerlerden biri olan âşıklık geleneği geçmişten beri bu topraklar üzerinde önemli bir yere sahip olagelmıştır. Ayrıca toplumsal hafızayı canlandırma anlamında da büyük önem arz etmektedir. Bu geleneğin başat aktörleri âşıklardır. En genel ifadeyle âşık: irticalen söyledikleri şiirlere sazlarıyla eşlik eden kimselerdir. Sözlü kültürün ilk taşıyıcıları olan âşıklar, bulundukları toplumun sözcülük görevini de üstlenmektedirler. 16. yüzyıldan beri süregelen bu gelenekte birçok âşık neşet ettiği yöre ile özdeşleşmiştir. Örneğin Karacaoğlan'ın Toroslar, Koroğlu'nun Bolu, Âşık Veysel'in Sivas, Neşet Ertaş'ın Kırşehir yöreleri ile isimleri anılmaktadır. Bu anlamda 19. yüzyılın en ünlü âşıklarından biri olan Seyrânî de Kayseri/Develi yöresinin yükselen sesidir.

Öncelikle belirtilmelidir ki Âşık Seyrânî'nin hayatı ile ilgili, literatürde kesin bir bilgi mevcut değildir. Bunun nedeni olarak da sözlü edebiyat temsilcisi olan Seyrânî'nin kendi hayatına dair yazılı bir belge bırakmamış olmasını söylemek mümkündür.

Asıl adı Mehmed olan, halk ozanı ve âşığı Seyrânî'nin doğum tarihi kayıtlarda 1800 veya 1807 olarak geçmektedir. Kayseri'nin o yıllarda Everek adıyla bilinen bugünkü Develi ilçesinde doğmuştur. Babası Cafer Efendi, mahallenin imamlık görevini icra etmektedir. Seyrânî'nin iki yıl kadar medrese eğitimi almasında babasının etkisi büyüktür. Develi sınırları içerisinde giderek daha fazla ün kazanan Seyrânî ile atışmak için çevre vilayetlerden âşıklar Develi'ye gelir. Gelen âşıkları ustalığıyla pes ettiren Seyrânî, artık Develi'nin kendisine dar gelmeye başladığını düşünür ve İstanbul'a gitmeyi arzu eder.

Sultan Abdülmecit'in tahtta bulunduğu 1840 yıllarında İstanbul'a seyahat eder. O yıllarda şehrin cazibe noktası olan semai kahveleri bir hayli popülerdir. Ünlü Ozan Seyrânî de semai kahvelerinde sanatını icra eder ve bu mekânların tanınan âşığı olur. Haksızlığa, yolsuzluğa, her türlü kötülüğe tahammül edemeyen âşık, bu durumu ağır bir şekilde hicvederek tepkisini dile getirir. Sahip olduğu bu karakter onun hakkında soruşturma kararı verilmesine neden olur. Böylece önce memleketi Develi'ye sonra da Halep'e kaçır. Halep'te de tutunamayan Seyrânî, tekrar Develi'ye gelir ve yoksulluklar içerisinde hayatını idame ettirir. 1886 yılında ise memleketi Develi'de hayata gözlerini yumar.

Âşık Seyrânî'nin Seyrânî ismini almasının sebebi hikmeti şu menkıbevi olaya dayanmaktadır: Bir yaz sabahı mahalle imamı olan babasının kapısı vurulur. “Cemaat dışarıda kaldı! Sabah namazının vakti geçiyor” diye feryat figan edilir. Telaşla yatağından fırlayan İmam Cafer Efendi, hemen henüz on beş yaşlarında olan Mehmed'i camiye açıp kandilleri yakmakla görevlendirir. Mehmed kandilleri yakmak üzere camiye gider, kapıyı açar ve kandilleri yanık bir şekilde bulur. Kandil ışıkları altında yeşil kavuklu ve iri gövdeli, saf tutmuş bir cemaatle karşılaşır. Gördüğü bu manzara karşısında dehşete kapılan Mehmed orada düşüp bayılır. Günlerce ortalıkta görünmez. Uzun aramalar sonucunda bağlık bahçelik bir mesire yerinde baygın bir şekilde bulunur. Mehmed kendine gelip ne olduğu sorulduğunda gördüğü yeşil kavuklu insanlarla birlikte İmam-ı Âzam'ı ziyaret ettiklerini söyler. Kalp gözü açılmış olan Mehmed artık “bilinmeyen âlemlerin seyyahı” anlamına gelen Seyrânî'dir.

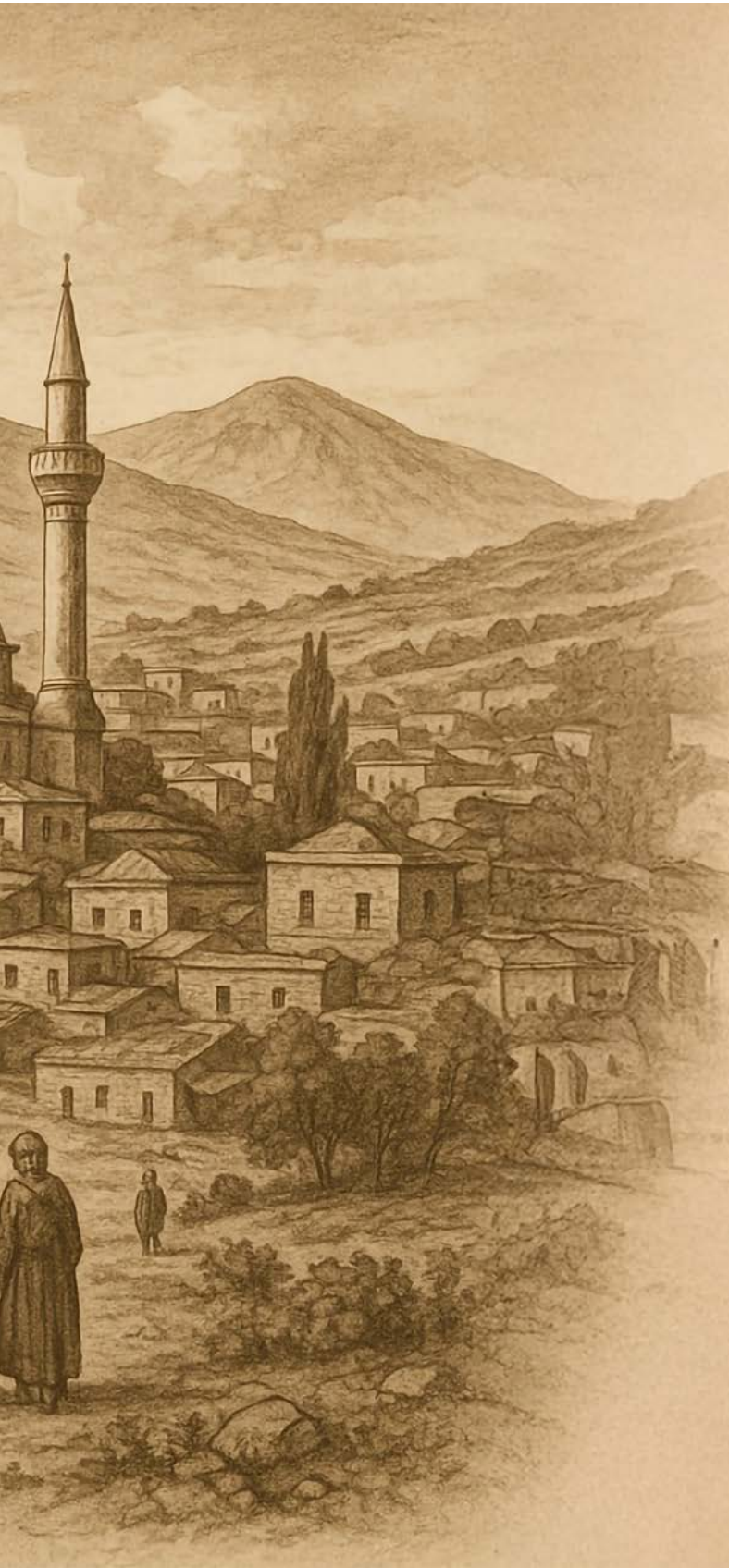
Âşık Seyrânî'nin hayatındaki büyük değişimleri göz önüne alarak hayatını ve sanatını 3 dönemde incelemek mümkündür. Gençlik dönemi şairin İstanbul'a gitmeden önceki dönemini temsil eder. Beşerî aşk ve sevgilisine yazdığı şiirler bu dönemin birer ürünüdür. İstanbul dönemi, yavaş yavaş tasavvuf merakının canlandığı, eleştiri kabiliyetinin güçlendiği dönemdir. Bu dönemde Bektaşîliğe yoğun bir ilgi duymuştur. Bu yüzden bu dönem, Bektaşîlik etkisindeki dönemi olarak da adlandırılır. Olgunluk dönemi ise şairin her bakımdan olgunluğa eriştiği, şiirlerinde ilâhî aşkı konu edindiği, dünyalık işleri bir kenara bıraktığı dönemdir.

Âşık Seyrânî'nin hayatı, kişiliği, sanatı ve şiirlerine hakkıyla nüfuz edebilmek için İslam tasavvuf kültürüne ve bu kültürde bulunan isimlerin düşünce dünyalarına vakıf olmak gereklidir. Aksi takdirde geçmişte de olduğu gibi Seyrânî'ye veli nitelemesinden ziyade deli nitelemesi yakıştırılır. Seyrânî ilâhî aşkı yücelten, Allah'a yönelmiş, dindar bir karaktere sahiptir. Lakin böyle bir karakterin bazı tutumlarını halk deli nitelemesiyle telakki eder. Hem veli hem de deli nitelemelerine kulak asmayan Seyrânî bu durumu dizelerinde şöyle ifade eder:

*Bana mecnun veya akil demek bence müsavidir
Tımarhane nedir divane kimdir uslu ya bilmem*

Aslında ünlü âşık, şahsını yüceltip kibre kapılması için kendisini bilerek halkın gözünde kötü gösterme yoluna başvurur. Yaşadığı dönemde bu yöntemi





birçok usta âşık kullanmıştır. Seyrânî, benimsemiş olduğu bu Melami tavrı şu dörtlülle dile getirir:

*Kalmamış nasihat verir bir âdem
Meyhur muyum elde yok deli badem
Sınarım kendimi yoktur iradem
Ne yaman düşürdüm dile ben beni*

Daha önce de belirtildiği gibi Seyrânî’de özellikle olgunluk döneminde yoğun bir ilâhî aşk görülür. Öyle ki halkın istediği gibi bir kul olmak yerine Hakk’ın istediği gibi bir kul olmayı yeğler. Halk tarafından kötü olarak tanınıp bilinse de Hak katında iyi olmak onun nihai amacıdır. Kendisine şiar edindiği hayat tasavvurunu şu mısralar ile ifade eder:

*Hakk’a bir âdem riya ile ibadet etmeden
Belki yeğdir kendini rüsva-yı bednam eylese*

Şairin karakteristik özelliklerinden önemli bir tanesi de haksızlığa, yolsuzluğa, israfa ve her türlü kötülüğe karşı isyankâr bir ruha sahip olmasıdır. Kendi kişisel problemlerine karşı umursamaz bir edaya bürünürken, haksızlık ve kötülüklere karşı kükreyen bir aslan kesilir. Bu isyankâr ruhu ise şu dörtlük doğrulamaktadır:

*Tok olanlar belki
Seyrânî seni de tok sanır
Aç olanlar dünyada
Hiç tokluğu da yok sanır*

Haksızlık ve kötülüklere vesile olan yanlış iş yapan insanlar da Seyrânî’nin eleştiri oklarının hedefindedirler. Şu dizeleri ile adeta yanlış iş yapanları yargılamaktadır:

*Mahkeme rüşvetçi
Fetva şüpheli
Hakkı iptal etmekten
Kadılar ar eylemez*

Halk edebiyatının en başarılı yergi ustalarından biri olan Seyrânî’nin şiirlerinde siyasal eleştiriler de yer almaktadır. Özellikle toplumda Batılılaşma hayallerinin bir hayli yükseldiği dönemi temsil eden Tanzimat Dönemi’nin olumsuz sonuçlarını sezinleyen âşık şu dörtlüğü kaleme almıştır:

*Âlemde bir devir dönüyor
Devr-i İngiliz mi Frenk mi bilmem
Halli asan değil müşkül muamma
Zulm-i zalim göğe direk mi bilmem*

Seyrânî'nin mensup olduğu toplumda yoksulluk bir hayli yaygın durumdadır. Bu anlamda Seyrânî şiirlerinde sosyal duyarlılık konusunu da tema edinir:

*Eyvah fukaranın beli büküldü
Medet ticaretin gücüne kaldık*

Seyrânî, tabiatta en güzel sanatı icra eden Yaratıcı'nın sanatına olan hayranlığını: “*Ka'r-ı san'atında meçhul çok sır var*” diyerek dile getirir. İç Anadolu ikliminde yetişen şair, bölgenin sade bir tabiata sahip olmasından dolayı mükemmel güzellikte bir doğa şiiri tasvir edemez. Örneğin Kayseri denince es geçilemez figür olan Erciyes Dağı'nı şiirlerinde pek fazla işlememiştir. Tüm bunlara rağmen yaşadığı bölgenin bir nebze de olsa fotoğrafını sunan şu dizeleri bulunmaktadır:

*Bu Seyrânî söyler sözün gerçeğin
Bul menter tohumun, bırak çiçeğin
Düşün yarasının tüyle saçığın
Tülese de yad kuş gibi tülemez*

“Bir gönülde iki sevda olmaz” ilkesini önemseyen şair, ya sadece para-pul, mal-mülk sevgisinin ya da sadece Allah-peygamber sevgisinin olması gerektiğine inanır. Ayrıca insana acı veren aşkın bir o kadar da insanı yücelttiğini şu meşhur dizeler ile ifade eder:

*Aşkın iğnesiyle dikilen dikiş
Kıyamete kadar sökülmez imiş*

Seyrânî, kendinden önce yaşamış olan Karacaoğlu, Âşık Dertli, Kazak Abdal gibi halk şairlerinin etkisi altında kalmıştır. Fakat bunlar arasında da en fazla Karacaoğlu'dan etkilenmiştir. Öyle ki “Kara Gözlüm” isimli koşması dörtlük sayısı, redifi ve kafiyesi bakımından Karacaoğlu'nunki ile aynıdır. Kendinden sonra gelen şairleri de geniş ölçüde etkilemiştir.

*Kısmet olup ben bu ilden gidersem
Sen de bu illerde kal kara gözlüm
Gurbet ilde kem haberim duyarsan
Başının çaresin bul kara gözlüm*





Âşık bilir âşıkların hevesin
Kömür sandım yar başımın karasın
Yoksa sen kapına kul mu ararsın
İşte ben kapına kul kara gözlüm

Karac'oglan talihsiz başın varmış
Yârdan ayrılması ne çetin kârmuş
Ala göz üstünü saçlar bürümüş
Dilber dudakların bal kara gözlüm

*

Aşkın arısına düşürme telaş
İster isen benden bal, kara gözlüm
Muhabbet dilersem semtinde dolaş
Dilemezsen gamda kal, kara gözlüm

Er gerektir erin kadrin bilmeğe
Âşık gerek mâşuk gülün dermeye
Mevlâ kul keyfince meyva vermeye
Kâdir yaratmağa dal, kara gözlüm

İnsan dedikleri hep bir soy imiş
Kudret ölçüsünde hep bir boy imiş
Gönül kimi sever güzel o imiş
Sen haktan dileğin al, kara gözlüm

Yükseklerde taşkın esme, yel gibi
Bulandırma Seyrânî'yi, sel gibi
Haddeden çekilmiş demir tel gibi
Çek beni bağrına çal, kara gözlüm

Sonuç olarak âşık Seyrânî; Kayseri yöresinde yetişen, şiirlerinde birçok konuya yer veren, özgün hiciv yeteneğine sahip olan ve hayatı “deli” ve “veli” olarak iki sözcüğün arasına sıkışan bir halk ozanı, hak âşığdır. Anadolu halkının gönüllerine taht kuran Seyrânî, ölümsüz eserler bırakarak günümüzde de hâlâ yâd edilmektedir. ■

MEKÂN

Yüce Gönüller Sıcak Yüzler

Sindelhöyük Çevresinde Bir Bahar Günü



Şehrin sizi bunalttığını hissettiğiniz bir anda başınızı alıp gidebilirsiniz gelir bilinmedik yerlere. Gideceğiniz yerin neresi olduğu çok da önemli değildir bazen. İçinizden, şehir olmasın yeter dersiniz. Bir dağ başı, bir vadi, bir tepe, bir yayla, bir su kenarı veya bir köy olabilir. Şehrin sesinden, nefessizliğinden daralmışsınızdır. Arabaların size ait mekânları yok etmesi, betonun ve çeliğin, camın ve plastiğin mekânı ve zamanı kuşatması sizi de yapaylaştırır çünkü. Bu yapaylığı hissettiğinizde dağlar düşer yâdınıza; yaylalar, vadiler, sessiz köyler düşer. Adeta kaçır gibi terk edersiniz akşama tekrar gelmek zorunda olduğunuz şehri. Aslında bu, kendine kaçmaktır, kendini bulmaya ve kendi olmaya kaçmak... Çünkü modern şehirde tutsaktır insan, zorunluluklara ve yıllardır yaşamak zorunda olduğu mekanik bir yaşama biçimine...

Türküler, şiirler, hikâyeler, masallar nefes aldırır; geleneğe, tarihe ekler varoluşunuzu; ancak bir süre sonra onların da nostaljik kaçışlar olduğunu fark edersiniz. Biraz da bu dokunuşlar ve tutuşlar soyut olduğu için somutluk ararsınız. Gözleriniz önce Erciyes'e, sonra dağın ardına düşer.

Şehirden çıkıp Erciyes'e ulaştığımızda bahar değil sanki kıştan kalma bir günün içine düşmüştük. Buz gibiydi Erciyes... Sanki, bugün bana değil bir başka yere gideceksiniz





diyordu. Sıcaklığınız bir başka mekânda der gibi. Develi'ye doğru devam ettik. Şehre girmeden sağ tarafa döndüğümüzde tamam dedik, gideceğimiz yer Sindelhöyük... Hatta Sindelhöyük'un ötesine Yay Gölü'nün etrafındaki küçük köylere gidip nefes alalım dedik...

Sindelhöyük çok eski bir köy... Adını mezarlığından almış. Mezarlığın ortasının yüksek olması nedeniyle, eski Türkçede "mezarı yüksek" anlamına gelen Sindelhöyük ismi verilmiş. Bugün kendi hâlinde bir kasaba sayılabilecek büyüklükte. Sabah erken yola çıktığımız için köyün içinde çorba içeceğimiz bir yer arıyoruz. Kahve önündeki bir amcanın tarifi üzerine 3-4 masalı bir çorbacıda sıcak ve gerçekten lezzetli çorbalarımızı içiyoruz. Daha önceden bildiğim Yay Gölü yolunu teyit ederek mezralara doğru yol alıyoruz.

Erciyes sağımızda. Bulutların arasından arada bir yüzünü gösteriyor ve sanki bizi kontrol ediyor. Sağımızda Aladağlar, arkamızda ise Tahtalı ve Bakır dağları... Dağların gölgesinde ve duldasında olmak ne güzel... Bir yiğit duldasında bulunmak gibi... Özü bozulmamış, fıtratını yaşayan bir insan gölgesi gibi

dağların duldası. Nitekim şehirde, ovada, yaylada, köyde aradığımız dağ gönüllü insanlar değil mi?

Buralara ilk kez gelen yol arkadaşşıma buraların insanların dağ gibi ve dağ gönüllü olduğunu anlatıyorum yol boyu. Sahip olduğunu paylaşabilen, gönüllü ve gözü ile sizi aydınlatan insan dağ gönüllüdür çünkü. Önemli olan o insanlarla aidiyet hissini kurabilmek ve sürdürebilmek. O insanlara bir vitrin eşyası, bir akvaryum malzemesi olarak bakanlardan söz ediyoruz. Buraları çektikleri fotoğraflarla gerçekliğin dışına atanları konuşuyoruz. Yol arkadaşşıma böylesi bir yerde kendini fotoğraf sanatçısı kabul eden birinin ayakkabılarını çıkarmadan evin başköşesine gittiğini anlatıyorum hayıflanarak. Ama aynı zamanda ev sahibi kadının verdiği cevabı da mutlulukla ve gülerek konuşuyoruz: “Oğlum bizim evimizi beğenmeyebilirsin, ama basarak geçtiğin yerlerde biz namaz kılıyoruz, ekmeğimizi yiyoruz.” Aidiyet duygusu derken kastettiğim tam da bu işte...

Daha mezraya girer girmez denk geldiğimiz bir it dalaşı bizi biraz korkutsa da köy delikanlılarının sıcak ve dupduru yaklaşımı bizi rahatlattı. Kuzu fotoğrafı çekmek istediğimizi söylediğimizde sanki emir almışçasına öylesi bir güzellikle davet etti ki bizi, kendimizi evimizde, köyümüzde hissettik. Bizi gören annesi, komşuları, herkes toplandı. Meryem teyze, Ayşe teyze, Melek teyze, Hatçe teyze etrafımızda... Daha bahçeye girer girmez açlığımız, susuzluğumuz soruldu. Hemen ardından çay yapalım dediler. Biz ısrarla tok olduğumuzu ve çayımızı da içtiğimizi söyleyince o zaman ayranımızı içeceksiniz gibisinden tatlı bir emrivaki ile ayranları getirmeye koyuldular. Ama bu ayran şehrin hiçbir şeye benzemeyen ayranına benzemiyor. Daha içmeden kokusundan anlıyorsunuz hilesiz, saf ve temiz olduğunu... Çünkü yoğurdu yani aslı ve özü gerçek. Tıpkı insanı gibi... Her şeyin sahtesine ve sanalına alışmış şehir insanının bunu anlaması çok zor. Hatta mümkün değil.

Hem ayranımızı içiyoruz hem de Meryem ve Hatçe teyzenin keyifli sohbetiyle fotoğraf çekiyoruz... Meryem teyze eli tezekli, belli ki ahırda yeni çalışmış, işini gücünü yapmış. “Napiyon Meryem teyze nasıl geçiyor hayat” dediğimizde ellerindeki tezekleri göstererek “b...unan uğraşıyoruz işte gurbanım nasıl olsun” deyince o toprak kokan entarisine sarılarak gülüşüyoruz. Yürekları yüzlerinde bu insanların, gönülleri gözlerinde... O kadar saf, o kadar yalın ve o kadar insan...





Köy çocukları... Hayâ duygusunun mücessem hâlleri... Korkuları ve tedirginlikleri hayâ ve saygı ile ilgili. O kadar güzeller ki elimizdeki makinaların o güzelliği yansıtabileceğine asla ve asla inanmıyorum. Bazılarına çaktırmadan harçlık vermeye çalışıyoruz. Ailelerinize söylemeyin (Çünkü niye aldınız diye kızacaklarını biliyoruz. Bizim Anadolu insanı almayı bilmez, vermeyi bilir.) diye sıkıştırmalarımıza rağmen kesinlikle almak istemiyorlar... Hatta bir tanesine harçlık verdiğimi duyan nenesi elinde kocaman bir poşetle gelip “Oğlum alın bunu peynirli yaptırıp yersiniz” dediğinde donakalıyoruz. Hemen hemen 3-4 kilo taze peynir... “Anacığım yapma” desek de ne mümkün geri iade edebilmek. Gözlerimizde ve gönlümüzde hâlâ böylesi insanlar var diye umutlanarak, sevinerek yolumuza devam ediyoruz...

Sindelhöyük deyince artık aklımıza Hacı gelecek... Böylesi güzel insanların yaşadığı yerde böylesi güzel bir çocuk olur zaten. Hacı yol arkadaşımız... Bize yol arkadaşlığı yaparken de hiç boş durmuyor. Atına atlıyor, gidip koyunları topluyor, sonra tekrar geliyor, yine atına atlıyor bu kez inekleri düveleri topluyor. Fidan gibi bir çocuk Hacı... Sevginin ve güzelliğin fidanı... Atıyla bize gösteriler yapmayı da ihmal etmiyor tabii. Bu arada köyün uzak kısmında Hacı’nın ata bindiğini görenler durur mu? Hemen onlar da atlarına atlayarak (en büyükleri eminim 10 yaşında değil) dörtnala atlarını sürmeye başlıyorlar. Kimisi de bu coşkuya bisikletleri ile eşlik etmeye çalışıyor. Mutlulukları bizi mutlu etmelerinden, bunu çok iyi biliyoruz. Gözlerindeki coşkuyu neden şehir çocuklarında göremiyoruz bunu çok iyi düşünmemiz gerekiyor. O şehir çocukları ki tabiatı hiç bilmiyor, hatta tabiatı korkuyorlar. Elbette Hacı’nın da Ali’nin de Ayşe’nin de korkuları var. Onlarınsı insana ait korkular...

Köyün çayırında yaşları 6 ile 15 arası gençler futbol maçı yapıyorlar. Yol arkadaşım ve diğer misafirler ellerindeki makinaları bırakarak dalıyorlar futbol maçına. Çok keyifli bir maç ama... O sırada köylülerden de katılan oluyor. Yaşının 50 olduğunu öğrendiğimiz Âdem abi öyle bir dalıyor ki sahaya 15’lik gençlere futbolun nasıl oynanacağını gösteriyor.



Maçtan sonra, köyde kim var kim yok diye sorduğumuzda, çok güzel türkü söyleyen, ağıt yakan bir teyzenin olduğunu söylüyorlar. Hemen onun yanına gidiyoruz. Bizi öylesine güzel ve içten karşılıyor ki, yüzünde ve gözlerinde Anadolu insanının cömertliği görünüyor. Hemen bizi riya, gösteri ve teşhir kokmayan evine, içeriye davet ederek açlığını ve susuzluğumuzu soruyor. Biz ağıtlarını, türkülerini dinlemeye geldik diyoruz. Biraz çekinmesine rağmen bizi kırmıyor ve yarım saat bize ağıtlarından, türkülerinden, bozlaklarından söylüyor. Sindelhöyük'teki Avşar damarını bildiğim için türküler ve mekân bana hiç yabancı gelmiyor.

Son dönemlerde izlediğim en keyifli ve kavgasız maçın sonunda böylesi bir keyif gerçekten en güzeliydi. Türküler biter bitmez yağmur çiselemeye başlayınca Âdem abi bizi çay için evine davet etti. Evin hanımı, kızları, gelinleri, çocukları öylesine mutlular ki. Anadolu insanının sayılma ile sevmeyi bir mekânda nasıl birleştirdiğini gösterecekler çünkü birazdan. Rahmetli babam dedesinin eve misafir gelmediğinde kendilerini nasıl kovduğunu anlatırdı. Hatta “Bugün evimin bereketi yok, misafir gelmedi” dermiş. Çamurlu ayakkabılarımızı eşikte çıkarıyoruz. Sobalar hâlâ yanıyor. İçerisi tıpkı insanların gönlü gibi sınımsız. Sanki bir köy evinin odasına değil, o insanların gönüllerine giriyoruz. Gönül misafirleriyiz biz bundan eminiz.

Kendi evimizde gibi rahat ediyoruz. Çünkü gerek yol arkadaşlarım ve gerekse ben aidiyet anlamında hiçbir sıkıntı yaşamıyoruz. Çok güzel ve keyifli bir sohbet başlıyor. Evin en küçüğü huzurun ve mutluluğun müşahhas hâli. Demlenen çay aslında demlenen dostlukların, insanlıkların, arkadaşlıkların göstergesi. Ağızlarından çıkan her cümlemin başında “gurbanım” kelimesi var. Anamı ve nenemi, köyümün kadınlarını hatırlatıyor. Anadolu kadını sevgisini “gurbanım” diyerek gösterir. Öylesine bir sadakat, öylesine bir aidiyet ve öylesine bir teslim oluş ki bu, teslim olarak teslim almanın ne olduğunu yaşıyorsunuz. Gurbanım

kelimesinin asla ve asla sınırı yoktur, mesafesi yoktur. Tanımı gönüldedir. O dili bilen anlar ancak.

Bir taraftan vedalaşıyoruz bu insanlarla ama içimizdeki o insan yanımız asla ve asla gitmeyin diyor... Meryem teyze hâlâ “Güle güle gurbanım yolunuz açık olsun gene gelin” diyor. Biz de onun tezekli ellerini yeniden öpebilmek ve insan kokan yüreğini yeniden koklayabilmek için en kısa zamanda geleceğiz diyerek “Allahaismarladık” diyoruz.

Mekânın insan olduğunu bir kez daha anlıyoruz. Yolların sonu insan dolu Anadolu'da. Yollar insanlarda bitmiyor, insanlara çıkıyor ve onların gönlünde devam ediyor... Köyden Sindelhöyük yoluna doğru çıkarken evlerin ve bahçelerin birbirine olan aidiyeti ve saygısı dikkatimizi çekiyor. Çünkü insanın insana saygısı bitmemiş henüz buralarda. Ahlâkın zemin olduğu bir yerde insan, ferdiyetini asla kaybetmiyor. Ferdiyet düşünülerek değil yaşanarak bilinen ve bulunan bir şey...

Gözlerimiz uzayan gölgelere bakarken yol birden türküleliyor. Ayrılık tek başına bir uzun ve yanık türkü değil mi zaten. Anış teyzenin elinde bağlaması ile bize söylediği türkülerini hatırlamaya çalışırken, bu dağların, bu yolların, bu ağaçların, bu bozkırın her zerresinde kokusu bulunan, buraların Hak Aşığı Seyrânî düşünüyor yadımıza. Seyrânî'ye tutunarak yolumuza devam ediyoruz:

*Allah'ın emrine mutîyim dersin
Resul'ün sözüne itaat eyle
Helal, haram demez bulduğun yersen
Müminlik sözünden feragat eyle.*

*Zahm-ı aşka gelip merhem sarmaya
Ferhat olup bir gün bağrın yarmaya
Kudretin yok ise Beyt'e varmaya
Gönül Beytullah'tır ziyaret eyle.*

*Kalbini geniş tut sıkma Seyrânî
Rıza-yı Bârî'den çıkma Seyrânî
Gönül Beytullah'tır yıkma Seyrânî
Elinden gelirse imâret eyle.* ■

Bir Türküde Bir Şarkıda Kayseri

GÜRCAN SENEM

TRT repertuarında Kayseri yöresine ait çok sayıda eser yer almaktadır. Bu eserlerin bazıları bize hikâyeleri ile birlikte ulaşmıştır. TRT repertuvarlarında bulunmayan ve başka kaynaklarda da varlığı bilinmeyen çok az sayıda eser ise zaman içerisinde tesadüfen ortaya çıkabilmektedir. Bu yazımızda ilk olarak, kayıtlarda yer alan “Kayseri Mektebinde Oldum Jandarma” türküsünde bahsedilen Kayseri Jandarma Mektebinin neresi olduğu konusu değerlendirilecektir. Ardından ikinci olarak, tesadüf eseri ortaya çıkan ve yaptığımız araştırmalarda kaynaklarda ulaşamadığımız “Kayseri Dansı” adlı şarkıyı sizlerle paylaşacağız. Şehrimizin kültür ve sanat hayatına katkı sağlaması dileklerini sunarak yazımı detaylandırmaya başlıyorum.

“KAYSERİ MEKTEBİNDE OLDUM JANDARMA” TÜRKÜSÜ

Kayseri Jandarma Mektebi, Osmanlı Dönemi’nden bu yana Bahçebaşı olarak adlandırılan ve Osmanlı Dönemi’nden günümüze kadar kesintisiz olarak sebze yetiştirilen bahçenin hemen yanında, Büyükşehir Belediyesi tarafından restorasyon faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği “Tarihî Kayseri Mahallesi”nin hemen arka tarafında yer almaktadır. Millî Mücadele Dönemi’nin ardından yeniden işlev verilen gayrimüslim yapılarından biridir. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte 1950’lere kadar “Jandarma Mektebi ve Karakol” olarak kullanılmıştır. Bugün ise, 2018 yılında restorasyonu Melikgazi Belediyesi

tarafından tamamlanan yapının, müze olarak işlevlendirmek üzere diğer çalışmaları Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmaktadır.

Türkü, TRT repertuarında “Orta Anadolu Türküsü” olarak kayıtlara geçmiştir. Genel kanı, türkünün Kayseri yöresine ait olduğu yönündedir. Ancak bazı kaynaklarda Ankara yöresine ait olduğu da iddia edilmiştir. Sözleri ile birlikte değerlendirildiğinde farklı çıkarımlar ortaya koymak mümkündür. Bunlardan biri türkünün Kayserili biri tarafından söylendiği, diğeri ise bu mektepte jandarma eğitimi almak için Ankara’dan gelen biri tarafından yazıldığı fikridir. Bunların dışında Kayseri’deki Jandarma Mektebini bilen herhangi bir kişi tarafından da yazılmış olabilir. Ancak türküdeki tavırlar dikkatle dinlendiğinde, genel kabulde belirtildiği gibi türkünün Kayseri yöresine ait olduğunu söyleyebiliriz. Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından kitaplaştırılan “Kayseri Türküleri ve Oyun

Havaları” adlı çalışmada da bu türkünün Kayseri türküsi olduğu belirtilmiştir. Küçük bir parantez açarak bu kıymetli çalışmanın Kayseri’ye kazandırılmasını sağlayan Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Dr. Memduh Büyükkılıç’a ve büyük emek vererek hazırladıkları bu çalışmadan ötürü sayın Dr. Erol Aksoy ve Dr. Erhan Çapraz’a teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Kayseri Jandarma Mektebi, Cumhuriyet ile birlikte 1950'lere kadar bu işlevde kullanılmıştır. Bu sebeple türkü ile ilgili şu sonucu da çıkarmak mümkündür. Bu türkü 20. yüzyılın ortalarına yakın bir tarihte yazılmış olmalıdır.

Birçok sanatçı tarafından icra edilen bu türkünün künyesi ve notalarını TRT'nin www.repertukul.com sitesinde yayımlanan hâli ile aşağıda paylaşmış bulunmaktayım.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No. 2515
İNCELEME TARİHİ: 21.6.1984

YÖRESİ
ORTA AN

**KİMDEN ALINDIĞI
REFİK BAŞARAN**

Südfeld r

KAYSERİ MEKTEBİ

↑ Türkünün Künyesi

T R T MÜZİK DERSİ MİNİ LAR
T H M REPERTUAR SIRA No : 2519
İNCELEME TARİHİ : 21.6.1984

DİREKLEVEN
NEHMET ÖZMEK

DERLEME TARİHİ
1984

YÖRESİ
ORTA ANADOLU
KİMDEN ALINDI
REYF. BAŞARAN
SÜRESİ :
Ses

KAYSERİ MEKTEBİ

NOTHA ALANI
MEHMET ÖZMEK

KAY SE Rİ MEK TE Bİ NE OL DUM CAN DAR MA
KAY SE Rİ MEK TE Bİ NE OL DUM CAN DAR MA
NAZ LI YA RİM EL SÖ ZÜ NE AL DANI MA
NAZ LI YA RİM EL SÖ ZÜ NE AL DANI MA
BEN DEN BAŞ KA YA Rİ SE YER SEN GÜ YEH ME
NA PI LE GİN SE Yİ Dİ ÇİN DE GÖ NUS NEH GÜY Rİ Vİ ME M

↑ **Türkünün Notaları – Sayfa 1**

DERLEYEN
MEHMET ÖZBEK

DERLEME TARİHİ
-1984-

NOTAYA ALAN
MEHMET ÖZBEK

KAYSERİ MEKTEDİ
(Sayfa .2)

II.

G. I. L LE RI NEN SA OL MU NE S SUN OI BA RI S MUM GAY RI M
N. M SE FIR SAT VER ME M OT NA YIN

GO NA KA SE SI NI KIR DIK TAN KEL LI

GO NA KA SE SI NI KIR DIK TAN KEL LI

GÖ NÜL AS KI LAR DA , NAL DIK TAN KEL LI

NI DE YIN DUN YA NIN BOL OL DU GU MU

NI DE YIN DUN YA NIN BOL OL DU GU NU

NAZ LI VA RIN EL LE RI NE - N OL OUK TAN KEL LI

-1-

KAYSERİ MEKTEDİ OLDUM CANDARMA
NAZLI YARIM EL SÖZÜNE ALDARMA
BİRİNCİ BAŞI YAR SEVERİNCİ SEVERİME
(GÖNÜL KAYSERİ KİRDİNTAN KELLİ
GÖNÜL ASKILARLA KALDİNTAN KELLİ
YÖRTM DUNYANIN BOL OLUDUNU
NAZLI YARIM ELLEERİNİN OLUKUNTAN KELLİ

Bajenti.

-2-

NARLİŞİN SEVİDİM DE SONUSUNAM GAYRI
ELLERİNİN OLUSUNAM BAKISMAN GAYRI
Bajenti.

-3-

YANAYIN YANAYIM DA DERDİNE YUNAYIN
KİNE RİBAT VERMEDİ GÜLEM OYNAYIN
Boşum.

↑ **Türkünün Notaları – Sayfa 2**

KAYSERİ DANSI

İşim gereği Kayseri ile ilgili bilgi, belge, fotoğraf gibi ürünleri her platformda takip etmeye ve bu ürünlere ulaşmaya çalışıyorum. Bu platformlardan biri de web siteleri ve sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirilen müzayedeler. Bu müzayedelerin birinde rastladığım ve satın aldığım “Kayseri Dansı” başlıklı bir belgeyi sizlerle paylaşmak isterim.

Güftesi (söz) Musahipzade Celal Bey’e, bestesi (müzik) Ali Rıza Bey’e ait bir eserin sözleri ve notalarının yer aldığı bir Osmanlıca belge. Belgeyle ilgili tarih maalesef yer almıyor. Benzer örneklerden 20. yüzyılın hemen ilk yıllarına ait olabileceğini düşünüyorum. Yani Osmanlı Dönemi’nin sonlarına ait.

Musahipzade Celal Bey, 31 Ağustos 1868-20 Temmuz 1959 tarihleri arasında yaşamış. Genelde oyun yazarlığı yapmış bir sanatçı. Kaptanzâde Ali Rıza Bey ise 14 Haziran 1881-16 Şubat 1934 tarihleri arasında yaşamış. Söz yazarı ve besteci. En meşhur eseri, bestesini yaptığı “Benim Gönüm Sarhoştur Yıldızların Altında” adlı şarkısı. İnternette iki üstadın eserleriyle ilgili çok sayıda bilgi mevcut. Ancak taramalarımda “Kayseri Dansı” isminde bir esere rastlayamadım. Eserin sözleri okunduğunda türkü formatında olmadığı, nota tempoları da dikkate alındığında daha çok yine 20. yüzyılın başlarında sıklıkla görülen “Kanto” tarzında bir eser olarak tasarlandığı görülüyor. Yukarıdaki sanatçıların eserleri incelendiğinde tiyatro/müzikal tarzında çalışmalarının olduğu biliniyor. Ancak şu anki bilgilerimiz ışığında bu eserin tiyatro/müzikal oyununun içerisinde küçük bir bölüm için bestelenen bir çalışma mı yoksa müstakil bir müzik eseri mi olduğu hakkında net bilgimiz bulunmuyor. Kanaatim tiyatro/müzikal oyununun içerisinde küçük bir bölüm olduğu yönünde olsa da bu işin uzmanlarınca eserin incelenmesinin daha sağlıklı sonuç vereceğini düşünüyorum. Eserin notalarını Kayseri Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarında icra edilmesi için Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı ile paylaştım. Onlar da eser üzerinde çalışmalarını sürdürüyor. Bunun yanında Kayseri Büyükşehir Belediyesince düzenlenen Ramazan Şenlikleri kapsamında 9 Mart 2025 tarihinde şehrimize gelen T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Sayın Ömer Faruk Belviranlı ile de notaların yer aldığı belgenin görselleri paylaşılmıştır.

Belgenin görselleri ve günümüz çevirileri aşağıda verilmiştir. Umarım şehir tarafından benimsenen güzel bir eseri şehre kazandırmış oluruz.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ İLE ÇEVİRİLERİ

MÜNTAHABAT (Seçki/Seçme Eser)

KAYSERİ DANSI

Bestekârı: Ali Rıza Bey

Sahibi ve Naşiri: Udcu Kazamânî Şamlı İskender

İstanbul: Beyazıt’ta Maliye Karşısında numara: 18

Telefon numarası İstanbul: 1836

Kayseri Dansı

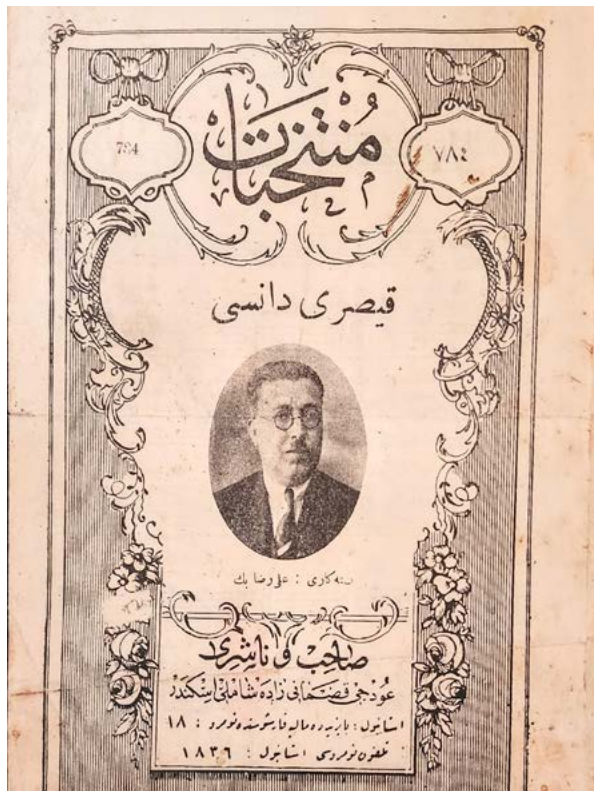
Güfte: Musahipzade Celal Bey

Beste: Ali Rıza Bey

(Notaların Sonunda Yer Alan Sözler - 2. Sayfa)

1. Kadın: Aman koca beni zorlayıp durma
Erkek: Gözüne dizine dursun yediğin pastırma
2. Kadın: Be ham nideceksin
Erkek: Çardastan (çarliston?) oynamaya baloya gideceksin
3. Kadın: Aman koca giyemem ben kazoklu (kazıklı/ yani topuklu) kundurayı (ayakkabı)
Erkek: Giyeceksin verdim ben parayı
4. Kadın: Giyemem kolu yok bacağı çılbak (çıplak/ açık) entariyi
Erkek: Ne bilirsin modayı balonun tentenini (oyun?)
5. Kadın: Kazoklu kundura ile gidemem atsız arabaya binmem
Erkek: Dilini arı soksun otomobil derler ona
6. Birlikte
Kadın: Aham böyle tatlı tatlı diyiver bana kocam
Erkek: Baloda zıpırdaşalım aham aham
İhtar:
Beş numaralı beyit müziksiz olup gerek. Muhavere (karşılıklı konuşma) ve yahut Kayserili ağzı ... tarzında okunması. Bilahare altı numaraya geçilmesi

■



ŞEHİR VE İKTİSAT

KAYSERİ'DE BASILAN ANADOLU SELÇUKLU SİKKELERİ

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT | 2025 SAYI: 57 (NİSAN-MAYIS-HAZİRAN) | ŞEHİR VE İKTİSAT | KAYSERİ'DE BASILAN ANADOLU SELÇUKLU SİKKELERİ



MUHAMMET MUSTAFA YILDIRIM

İnsanlık tarihi boyunca ticaretin ve ekonominin temel yapı taşlarından biri olarak kabul edilen paralar, farklı medeniyetlerde ve zamanlarda çeşitli biçimlerde kullanılmıştır. Para sözcüğü Türkçeye Farsça kökenli “pare” sözcüğünden geçmiştir. Anlamı ise parçadır. Sikke sözcüğü ise daha çok tarihî dönemlerde basılmış madenî paraları ifade etmek için kullanılır. Sikkeler altın, gümüş, bakır ve bronz gibi değerli madenî metallerden oluşur.

Sikke, tarih öncesi dönemlerden itibaren varlığını sürdürmüş ve çeşitli medeniyetlerde kullanılmıştır. Sikkeler genellikle ön yüzünde hükümdarın veya devletin resmî portresini; arka yüzünde ise çeşitli semboller, figürler veya önemli olayları içerecek şekilde tasarlanmıştır. Sikke üzerindeki detaylar o dönemin kültürel, sanatsal ve ekonomik özelliklerini yansıtabilir. İlk parayı MÖ 7. yüzyılda Lidyalılar kullanmıştır. İlerleyen sürelerde para önce Akdeniz’e, sonrasında Avrupa’ya yayılmıştır. Lidyalıların kullandıkları ilk para altın ve gümüş karışımından oluşan elektrodur. En eski kâğıt parayı 11. yüzyılın hemen başında Çinliler kullanmıştır.

Kayseri yüzyıllar boyu para basılan önemli darp merkezlerinden biri olmuştur. Kayseri’de basılan ilk

sikke, Kültepe’de Helenistik Dönem başlarında kullanılmıştır. Sikkenin üzerinde Kültepe’nin o dönemki adı olan “Anisa” yazmaktadır. Bugünkü şehir merkezinde basılan sikkeler ise yine Helenistik Dönem’in ortalarında basılmaya başlamıştır. O dönemin Kayseri’sinin adlarından olan Mazaka ve Eusebia isimleri bu sikkelerde de görülmüştür. Roma Dönemi’nde Tiberius zamanında imparatorluğa bağlanan Kayseri, Caesarea adını almış ve Roma İmparatoru Gordianus III döneminin sonuna kadar önemli bir darp merkezi olmuştur. Sasani saldırılarından sonra şehir büyük yıkım görmüş ve o tarihten Danişmendli Beyliği dönemine kadar şehirde herhangi bir sikke basıldığına dair buluntuya rastlanmamıştır.

Büyük Selçuklu Hükümdarı Alp Arslan 1071 yılında Malazgirt’te Bizans İmparatoru Roman Diyojen’i mağlup ederek Selçuklulara Anadolu topraklarının kapısını açmıştır. 1077 yılında Kutalmışoğlu I. Süleyman Şah Anadolu Selçuklu Devleti’ni kurmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti 1077-1307 yılları arasında hüküm sürmüştür. 1307 yılında III. Mesud Han’ın vefat etmesinden sonra devlet yıkılmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti varlığı süresince her hükümdar kendi parasını (sikke) bastırmıştır. Eskiden para bastırmak bir hâkimiyet sembolü ve bir istiklal işaretiydi. Hükümdar kendi adına para bastırır ve kendi adına hutbe okuturdu. Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarlarının her biri kendi adına para bastırmış, basılan sikkelerde altın, gümüş, bakır ve bronz gibi madenî metaller kullanmışlardır. Sikkelerin hangi madenî metalden yapıldığı, ağırlığı ve büyüklüğü devletin iktisadi durumunu göstermektedir. Altın paraya “dinar”, gümüş paraya “dirhem” veya “akçe”, bakır paraya da “fels” ya da “mangır” denilmekteydi. Aynı yüzyıl içinde olmaları ve İslamiyet’i kabul etmeleri sebebi ile Abbasi halifelerinden dört kişinin ismi Selçuklu sikkelerinde yer almaktadır.¹ Bu halifeler İmam Nasır Lidî-nillah, İmam Zahir Biemrillah, İmam Mustansır Billah ve İmam Mustasım Billah’tır. Öte yandan Selçuklu sikkelerinde ayet, dua, zikir türünden bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler arasında besmele, kelime-i şahadet, kelime-i tevhid bulunmaktadır. II. Kılıç Arslan’ın kestirdiği bakır sikkelerin arka yüzünde, Gurlularda olduğu gibi Asya milletlerinin sikkelerinde de kullanılan eli mızraklı süvari tasviri ilave edilmiştir. Bu tasvir birkaç Selçuklu sultanının gümüş ve bakır

sikkelerinde yer almıştır. Bu tasvir zaman içerisinde bazı değişikliklere uğramıştır. Muizzeddin Kayserşah’ın sikkesinde bu tasvirdeki süvarinin elinde üç çatalı bir yaba tercih edilmiştir. I. İzzeddin Keykavus sikke darbında yeni bir tarz uygulamıştır. Bu tarz değişikliği daha sonra gelen sultanlar için de bir örnek teşkil etmiştir. I. İzzeddin Keykavus döneminde yapılan tarz değişikliği yazıların sikke yüzeyinde oluşturulan kare bir alan içine istiflenmesi olmuştur.

Selçuklu sikkelerinde geliştirilen kompozisyonlar batıdan daha çok doğu özellikleri ortaya koymaktadır. Hem kaligrafik özellikleri hem de monogram yapıları, ayrıca üzerlerinde bulunan değişik varyasyonlar paralellik göstermektedir. I. Alaeddin Keykubad’a kadar (1220-1237) geçen dönemde kesilen sikkelerde hemen hemen tamamen kufi hatlar kullanılmıştır. I. Alaeddin Keykubad ise yazı stili konusunda bir tarz değişikliğine giderek Arabi ve kufi yazılarla donatılmış yeni tarz sikkeler bastırmıştır. Satırlar arasına değişik sayıda yıldız ve çiçek motifleri koydurmuştur.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde (1236-1246) ise sikke üzerindeki tasvirde önemli değişiklikler fark edilmektedir. Bu farklılıklardan biri “Arslan ve Güneş” motifinin Selçuklu sikkelerinde ilk olarak yer almasıdır. Arslan II. Gıyaseddin’i, Güneş ise eşi Gürcü Hatun’u temsil etmektedir. Bu motif II. Gıyaseddin sikkelerinde küçük ilavelerle tekrar edilmiştir. Bu ilaveler; motifin altına hilal, tek yıldız, üç yıldız, iki kalem veya Güneş ışığını ifade eden çizgiler olarak ifade edilebilir. Anadolu Selçuklu devletinin, varlığını sürdürdüğü süre zarfında (1077-1307) birçok şehirde darphaneleri bulunmaktadır. Bu şehirlerden başlıcaları Konya, Sivas, Erzurum, Malatya, Antakya, Erzincan ve Kayseri’dir.

Kayseri’de basılan Anadolu Selçuklu sikkeleri:

KUTBEDDİN MELİKŞAH (1186-1197)

II. Kılıç Arslan (1113-1192), hükümdarlığı döneminde Anadolu’da büyük imar ve iskân faaliyetleri başlatmıştır. İlerleyen yıllarda hükümdarlığının son dönemlerinde ülke topraklarını 11 oğlu arasında paylaştırmıştır. Kutbeddin Melikşah’a (1186-1197) Sivas ve Aksaray düşmüştür. Sonrasında kendisini veliaht ilan eden Melikşah önce Konya’yı ele geçirir. Sonrasında Kayseri’yi ele geçiren Melikşah 1196 yılında gümüş sikke kestirmiştir.²

¹ Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları I. Cilt, Sayfa: 179-180, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.

² Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları I. Cilt, Sayfa: 182.

Kayseri’de H.593/M.1196 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.82 g ağırlığında ve 22 mm çapındadır.



↑ F-1. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 56-57)

Ön yüzünde: Ortada daire içinde: “*Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah en-Nâsır Lidînillah Emîrül’l-Mü’minîn*”

Tercümesi: Allah’tan başka ilah yoktur. Muhammed onun elçisidir. Müminlerin emiri Nasır Lidînillah.

Etrafında: “*Muhammedun Resûlullah ersele bi’l-Hüdâ ve dîni’l-hakki liyuzhirahû ale’d-dîni küllihî sallallahü*”

Tercümesi: Muhammed Allah’ın elçisidir. O dinini bütün dinlerden üstün kılmak için peygamberini doğru yol ve hak din ile göndermiştir (Tevbe suresi, 33. ayet). Allah’ın selamı ona olsun.

Arka yüzünde: Ortada daire içinde “*Ersele bi’l-hakki Ebu’l-Feth Melikşah bin Kılıç Arslan*”

Tercümesi: Hakla gönderildi. Kılıç Arslan’ın oğlu Fatih Melikşah.

Etrafında: “*Bismillah duribe hâze’d-dirhem bi-Kayseriyye sene selâse ve tis’in ve hamsemie*”

Tercümesi: Allah’ın adı ile bu dirhem Kayseri’de 593 (hicri) senesinde basıldı.

II. RÜKNEDDİN SÜLEYMAN ŞAH (1197-1204)

II. Kılıç Arslan, hükümdarlığının son yıllarında ülke topraklarını 11 oğlu arasında paylaştırmıştır. II. Rükneddin Süleyman Şah’a (1197-1204) Tokat ve havalisi düşmüştü. Tokat’ta melikliği sırasında bakır paralar bastıran Süleyman Şah, sultan olan küçük kardeşi I. Gıyaseddin Keyhüsrev’den tahtı alarak 1196 yılında Anadolu Selçuklu sultanı olmuştur. Süleyman Şah, hükümdarlığı döneminde Bizans’ı vergiye bağlamıştır. Ermenileri Selçuklulara tabi kılmıştır. 1204 yılındaki ölümüne kadar saltanatı kalan Süleyman Şah, paralarında Abbasi halifesi Nasır Lidînillah’ın

kendisine vermiş olduğu “Sultanü’l-Kahir”, “Ebu’l-Feth” ve “Emîrül-Müminin ünvanlarını kullanmıştır.”³

Kayseri’de H. 596/M. 1200 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.91 g ağırlığında ve 23 mm çapındadır.



↑ F-2. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 70-71)

Ön yüzü: Elinde teber, sağa dönmüş süvari tasviri; etrafında “*Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah sallallahu aleyh en-Nâsır Lidînillah Emîrül’l-Mü’minîn*”

Tercümesi: Allah’tan başka ilah yoktur. Muhammed Allah’ın elçisidir. Allah’ın duası onun üzerine olsun. Müminlerin Emiri Nasır Lidînillah.

Arka yüzünde: Ortada “*Es-Sultânü’l-Kâhir Ebü’l-Feth Süleyman bin Kılıç Arslan Nâsır Emîrül’l-Mü’minîn*”

Tercümesi: Kılıç Arslan’ın oğlu, Fatih, Müminlerin Emiri halifenin yardımcısı, Kahir Sultan Süleyman.

Etrafında: “*Ersele bi’l-hüdâ ve dîni’l-hakki liyuzhirahû ale’d-dîni küllihî. Duribe bi-medine-i Kayseriyye sene sitte tis’in ve hamsemie*” yazmaktadır.

Tercümesi: Tevbe suresinden, Allah Peygamberini bütün dinlere galip kılmak için hidayetle ve hak dinle gönderdi. 596 (hicri) yılında Kayseri şehrinde basıldı.

I. GYASEDDİN KEYHÜSREV (1192-1196), (1205-1211)

Selçuklu hükümdarı II. Kılıç Arslan ülke topraklarını 11 oğlu arasında paylaştırdığında I. Gıyaseddin Keyhüsrev’e Uluborlu’yu vermiş, onu aynı zamanda veliaht tayin etmiştir. 1192 yılında II. Kılıç Arslan’ın vefat etmesi üzerine I. Gıyaseddin Konya’da tahta çıkmıştır. Fakat buna karşı çıkan ağabeylerinden Tokat’ta bulunan II. Süleyman Şah 1197 yılında Konya’yı kardeşinden alarak saltanatı ele geçirmiştir. 1204’te Süleyman Şah’ın vefatı üzerine yerine

³ Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları 1. Cilt, Sayfa: 184.



küçük yaştaki oğlu III. Kılıç Arslan geçmiştir. Ancak devletin önde gelenleri I. Gıyaseddin'i davet ederek yeniden tahta çıkarmıştır. 1204 yılında başlayan ikinci saltanatı 1211 yılında Bizanslılarla yapılan muharebede şehit olmasıyla sonlanmıştır. I. Gıyaseddin Keyhüsrev, ikinci saltanatı döneminde Anadolu'nun İslam dönemine ait ilk hastanesi Gevher Nesibe Tıp Medresesi ve Darüşşifası'nı kardeşi Gevher Nesibe Sultan adına yaptırmıştır. Yine bu dönemde Kayseri'de para bastırmıştır. Paralarında "Sultânü'l-Âzam" ve "Ebu'l-Feth" ünvanlarını kullanmıştır.⁴

Kayseri'de H. 601/M. 1204 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.93 g ağırlığında ve 23 mm çapındadır.



↑ F-3. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 84-85)

Ön yüzü: Ortada "El-minnetü lillah el-İmâm en-Nâsir Lidînillah Emîrî'l-Mü'minîn"

Tercümesi: Minnet Allah içindir. Müminlerin Emiri İmam Nasır Lidinillah.

Etrafında: "Bismillâhirrahmânirrahîm duribe hâze'd-dirhem bi-Kayseriyye sene ihdâ ve sittemie"

Tercümesi: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu dirhem Kayseri'de basıldı. Sene 601.

Arka yüz: Ortada "Es-Sultânü'l-Âzam Gıyâsü'd-Dünyâ ve'd-Dîn Ebü'l-Feth Keyhüsrev bin Kılınç Arslan bin Mes'ûd"

Tercümesi: Mesud'un oğlu Kılıç Arslan'ın oğlu, Fatih, Büyük Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev.

I. İZZEDDİN KEYKAVUS (1211-1220)

Babası I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in şehit düşmesi üzerine 1121 yılında tahta çıkan I. İzzeddin Keykavus'a küçük kardeşi itiraz etti. İki kardeş Kayseri'de karşı karşıya geldi. Muharebeyi I. İzzeddin Keykavus kazandı. 1220 yılına kadar saltanat süren Keykavus, hükümdarlığı boyunca önemli başarılarla imza attı. Sultan I. Keykavus döneminde Karadeniz'in en önemli

ticaret limanı Sinop'un fethedilmesi, güneyin önemli limanlarından Antalya'nın geri alınması, Ermeni ve Trabzon Krallıklarının vergiye bağlanması, Anadolu Selçuklu devletinin gücünü ve itibarını artırdı. Sinop'un fethi üzerine "Sultânü'l-Gâlib" ünvanını aldı. Kayseri'de bastırdığı paraların üzerinde de bu ünvanı kullanmıştır. 1220 yılında Sivas'ta vefat ederek burada inşa ettirdiği darüşşifa türbesine defnedildi.⁵

Kayseri'de H. 608/M. 1211 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.80 g ağırlığında ve 23 mm çapındadır.



↑ F-4. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 98-99)

Ön yüzünde: Ortada kare içinde, "El-İmâm en-Nâsir Lidînillah Emîrî'l-Mü'minîn"

Tercümesi: Müminlerin Emiri İmam Nasır Lidinillah.

Etrafında: Kelime-i Tevhid.

Arka yüzü: Ortada kare içinde "Es-Sultânü'l-Gâlib İzzü'd-Dünyâ ve'd-Dîn Keykâvus bin Keyhüsrev"

Tercümesi: Keyhüsrev'in oğlu Galip Sultan İzzeddin Keykavus

Etrafında: "Duribe bi-Kayseriyye sene semân ve sittemie"

Tercümesi: Kayseri'de basıldı. Sene 608.

I. ALAEDDİN KEYKUBAD (1220-1237)

Anadolu Selçuklu devletinin en büyük hükümdarı olan I. Alaeddin Keykubad, ağabeyi I. İzzeddin Keykavus'un ölümü üzerine 1220 yılında Selçuklu tahtına geçmiştir. Hükümdarlığı boyunca yapmış olduğu hizmetler ve zaferler sonucunda "Büyük (Uluğ) Keykubad ünvanını kazanmıştır. Bu dönemde Kayseri çok önem kazanmıştır. Sultan, yazları Kayseri'de yaptırdığı Keykubadiye Sarayı'nda kalırdı. Saray günümüzde Kayseri'de bulunan Şeker Fabrikası arazisi içerisinde. Seferlere Kayseri'den çıkar ve elçileri burada kabul ederdi. Hükümdarlığı zarfında

⁴ Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları 1. Cilt, Sayfa: 184.

⁵ Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları, 1. Cilt, Sayfa: 186.

önemli başarılarla imza atmıştır. İlk olarak Eyyübilerle münasebetleri düzeltmiş ve Selahaddin Eyyübi'nin yeğeni Adile Sultan ile evlenerek dostluğunu kuvvetlendirmiştir. 1228 yılında bağımsızlık isteyen Mengücekoğulları Beyliği'ni ortadan kaldırmıştır. Sultan Alaeddin ve Melik Eşref "Yassı Çemen" savaşında Cellaeddin Harzemşah'ı mağlup etmişlerdir. Ancak bu durum kendisini Moğollarla karşı karşıya bırakmıştır. Bu dönemde Harput, Siverek, Urfa, Harran, Rakka Selçuklu hâkimiyetine girmiştir. Sultan Alaeddin, hükümdarlığı boyunca birçok eser de yaptırmıştır. Konya Alaeddin Camii, Niğde Kalesi, Antalya'da bulunan Yivli Minare Camii ve Beyşehir Kubad-Abad Sarayı ve Kayseri Keykubadiye Sarayı yaptırdığı önemli eserlerdir. Ayrıca Kayseri'deki Selçuklu Uygarlığı Müzesinde, Alaeddin Keykubad tarafından yaptırıldığı belirtilen ve günümüze ulaşmamış bir yapıya ait kitabe bulunmaktadır. Sikkelerinde Sultânü'l-Âzam, Sultânü'l-Muazzam ünvanlarını kullanmıştır. 1237 yılında sefere hazırlanırken Kayseri'de zehirlenerek vefat etmiştir.⁶

Kayseri'de H. 616/M. 1219 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.98 g ağırlığında ve 23 mm çapındadır.



↑ F-5. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirli, s. 114-115)

Ön yüzünde: Ortada "El-İmâm en-Nâsır Lidî-nillâh Emîr..."

⁶ Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları 1. Cilt, Sayfa: 187.

Etrafında: "... el-Mü'minîn sene sitte aşer ve sittemie"

Tercümesi: Müminlerin Emiri İmam Nasır Lidî-nillâh. Sene 616.

Arka yüzü: Ortada "Es-Sultânü'l-Muazzam Keykubad bin Keyhüsrev"

Tercümesi: Keyhüsrev'in oğlu büyük Sultan Keykubad.

Etrafında: "Duribe hâze'd-dirhem bi-Kayseriyye"

Tercümesi: Bu dirhem Kayseri'de basıldı.

II. GİYASEDDİN KEYHÜSREV (1237-1246)

Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın vefatından sonra devletin önde gelenleri sayesinde II. Gıyaseddin Keyhüsrev tahta çıktı. 1246 yılına kadar süren hükümdarlığı süresince Baba İlyas İsyanı, Köseadağ Savaşı gibi birçok olayla karşılaştı. Köseadağ Savaşı'nda Moğollara karşı ezici bir mağlubiyet yaşadı. Moğollar o dönemde Kayseri'yi işgal altına alıp şehri yağmaladılar. Bu dönemde mali dengeler bozulmuş, huzur ve asayiş sağlanamaz duruma gelmişti II. Gıyaseddin Keyhüsrev zorlu hükümdarlık sürecinden sonra 1246 yılında vefat etmiştir.

Sultan I. Alaeddin Keykubad'ın eşi, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi Mahperi Hunat Hatun 1238 yılında Kayseri'de cami, medrese ve türbeden oluşan bir külliye inşa ettirmiştir.

Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Kayseri'de bastırdığı sikkeler de olduğu öne sürülmektedir. Bunlardan biri Yılmaz İzmirli'nin "Anadolu Selçuklu Paraları" kitabında basım yeri Kayseri olarak belirtilen⁷ ama sikke üzerinde basım yeri yazılmamış olan, H. 635/M. 1238 yılına tarihlendirilen bakır sikkedir. Sikke 4.30 g ağırlığında ve 23 mm çapındadır.



↑ F-6. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirli, s. 208-209)

⁷ Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları 1. Cilt, Sayfa: 189.

Ön yüzünde: Keykubad'ın oğlu Büyük Sultan Keyhüsrev.

Arka yüzünde: Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir.

ÜÇ KARDEŞ DÖNEMİ (1249-1254)

II. İzzeddin Keykavus - IV. Rükneddin Kılıç Arslan - II. Alaeddin Keykubad

II. Gıyaseddin Keyhüsrev öldüğünde İzzeddin Keykavus, Rükneddin Kılıç Arslan, Alaeddin Keykubad adında üç erkek çocuk bırakmıştır. II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Gürcü Hatun'dan olan oğlu Alaeddin Keykubad'ı veliaht tayin etmiştir. Ancak II. Gıyaseddin'in vefatının ardından Uluborlu Kalesi'nde idarecilik yapan Melik İzzeddin Keykavus tahta çıkmış, tahtın her iki yanına iki kardeşi için yer oluşturmuştur. 1246-1249 yılları arasında II. İzzeddin Keykavus tek başına hükümdarlığını sürdürmüştür. Bu sırada Anadolu Selçuklularının tabi oldukları Moğol tahtında önemli bir değişiklik meydana gelmiş, Göyük Han başa geçmiştir. Bu nedenle büyük bir kurultayın toplanması kararlaştırılmış, birçok devlet temsilcisi davet edilmiştir. II. İzzeddin Keykavus bu toplantıya IV. Rükneddin Kılıç Arslan'ı göndermiştir. Uzun bir süre burada kalan IV. Rükneddin, Moğol kağanından Anadolu Selçuklu devletinin sultanlığının kendisine verildiğine dair yarlğ (ferman) almıştır. IV. Rükneddin Kılıç Arslan Sivas'a gelerek sultanlığını ilan etmiştir. II. İzzeddin ile IV. Rükneddin arasında taht savaşı yaşanmış, savaş II. İzzeddin Keykavus'un galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Kardeşler arasında tekrar olası bir savaşın önüne geçebilmek amacıyla devletin önde gelenlerinden Celaledin Karatay'ın önerisi ile üç kardeş aynı anda tahta çıkmıştır. 1249-1254 yılları arasında Üç Kardeş Saltanatı yaşanmıştır. Üç Kardeş Dönemi'nde Moğol istilası sebebiyle ekonomik zorluklar yaşanmış olsa da mimaride önemli yapılar inşa ettirmişlerdir.⁸

Kayseri'de yapılan yapılar şöyledir: Sultan Hanı 1249 yılında II. İzzeddin tarafından yaptırılmıştır. Hacı Kılıç Camii 1249 yılında Ebu'l Kasım Ali Tusi tarafından yaptırılmıştır. Aynı yıl inşa edilen, camiye bitişik medresesi bulunmaktadır. Mimari yapıların yanı sıra Üç Kardeş Dönemi'nde Kayseri'de hükümdarların bastırıldığı sikke bulunmaktadır.

Kayseri'de H. 652/M. 1254 yılında gümüş sikke kestirilmiştir. Sikke 2.98 g ağırlığında ve 21 mm çapındadır.



↑ F-7. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 226-227)

Ön yüzünde: Keyhüsrev'in oğulları, Müminlerin Emiri'nin burhanları, büyük sultanlar İzzeddin Keykavus, Rükneddin Kılıç Arslan ve Alaeddin Keykubad.

Arka yüzünde: "Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah el-İmâm Musta'sım Billah" 652 senesinde Kayseri'de basıldı.

IV. RÜKNEDDİN KILIÇ ARSLAN (1262-1266)

IV. Rükneddin Kılıç Arslan önce II. İzzeddin Keykavus ve II. Alaeddin Keykubad ile Üç Kardeş Dönemi, sonrasında II. İzzeddin Keykavus ile birlikte İki Kardeş Dönemi taht serüveninin ardından 1262-1266 yıllarında tek başına tahta geçmiştir. Bu dönemde çıkan isyanlar ve Moğolların baskılarından dolayı ülkeyi Moğol veziri Muinüddin Pervane yönetmiştir. Muinüddin Pervane merkezde ve eyaletlerde kendi düzenini kurmuş, II. Gıyaseddin döneminde elden çıkan Sinop'u almak istemiştir. Sinop'u aldıktan sonra IV. Rükneddin Kılıç Arslan'dan buranın kendisine verilmesini istemiştir. Rükneddin vermek istemese de Sinop'u Pervane'ye bağışlamak zorunda kalmıştır. Yaşanan bu olaylardan sonra vezir Pervane ve IV. Rükneddin arasında sorunlar yaşanmış, araları açılmıştır. Bu ikili arasındaki gerilim gün geçtikçe devam etmiş ve IV. Rükneddin'in zehirlenerek öldürülmesiyle son bulmuştur. IV Rükneddin Kılıç Arslan Konya'daki Sultanlar Türbesi'ne defnedilmiştir.

IV. Rükneddin Kılıç Arslan hükümdarlığı süresinde Kayseri'de kendi adında sikke bastırmıştır.

Kayseri'de H. 661/M. 1263 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.92 g ağırlığında ve 92 mm çapındadır.

⁸ Ekici, Kansu. Anadolu Selçuklu Devletinde Üç Kardeş Devri (1246-1266), s. 20-34, 2005.



↑ F-8. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 280-281)

Ön yüzünde: “*Es-Sultânü'l-Âzam Ruknü'd-Dünyâ ve'd-Dîn Ebu'l-Feth Kılıç Arslan bin Keyhüsrev*”

Tercümesi: Keyhüsrev'in oğlu, Fatih, Büyük Sultan Rükneddin Kılıç Arslan.

Arka yüzü: “*Bi-Kayseriyye el-Îmâm el-Musta'sım Billah Emîrû'l-Mü'minîn sene ahad sittîn ve sittemie*”

Tercümesi: Kayseri'de Müminlerin Emiri İmam Mustasım Billah. Sene 661.

III. GIYASEDDİN KEYHÜSREV (1266-1284)

III. Gıyaseddin Keyhüsrev, babası IV. Rükneddin Kılıç Arslan'ın 1266 yılında öldürülmesi üzerine çocuk yaşta sultan olanlardan biridir. 1266 yılında çok küçük yaşta tahta çıkarılan sultanın yerine, saltanatının ilk yıllarında, Pervane Muinüddin Süleyman devletin idaresini yürütmüş, Sultan ise ismen var olmuştur. Pervane Muinüddin'in ve Moğolların etkin olduğu devlet yönetiminde sadece devlet ve devlet adamları zarar görmemiş, aynı zamanda halk da Moğolların ekonomik tahakkümüne maruz bırakılmıştır. Moğolların daha fazla para talebi, halka daha fazla vergi olarak yansımıştır. Bu durum ise zaten yoksulluk ve sıkıntı içerisinde yaşayan halkın durumunu daha da kötü bir hâle getirmiştir.

Selçuklu devlet adamlarının daveti ile Anadolu üzerine sefere çıkan Memlûk Sultanı Baybars, 1277 tarihinde Moğolların Selçuklu toprakları üzerinde bulunan askerlerini Elbistan'da yenilgiye uğrattıktan sonra Kayseri şehrine girdi ve Selçuklu tahtına oturup

kendi adına sikke bastırdı. Fakat Memlûk Sultanı, Selçuklu devlet adamlarının verdikleri sözü yerine getirmediklerini görünce geri dönmek zorunda kaldı. Nitekim Anadolu üzerine gelen İlhanlı hükümdarı Abaka Han, bu topraklarda genel bir katliam emri vererek birçok insanı öldürttü. Bu tarihten itibaren Selçuklular yıkılıncaya kadar Moğolların baskısı altında kalacaklar, böylece Selçuklu tarihinde eşine az rastlanır bir yıkım ve baskı dönemi yaşanacaktır.

III. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde 1266-1268 yılları arasında ünlü Selçuklu Veziri Sahib Ata Fahreddin Ali tarafından Sahabiye Medresesi ve Çeşmesi yaptırılmıştır. Taç kapısının dışarıya ve avluya bakan her iki cephesindeki taş süslemeleri ile Anadolu'daki Selçuklu taş işçiliğinin en önemli örneklerinden biridir.

1281-1282 yılları arasında Kayseri'nin Develi ilçesinde Develi Ulu (Sivasi Hatun) Camii Göçeraslan oğlu Nasrullah ve eşi Sivasi Hatun tarafından inşa edilmiştir.

III. Gıyaseddin Keyhüsrev Kayseri'de H. 667/M. 1268 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.92 g ağırlığında ve 24 mm çapındadır.



↑ F-9. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirliel, s. 350-351)

Ön yüzünde: Kılıç Arslan'ın oğlu, büyük sultan Gıyaseddin Keyhüsrev.

Arka yüzünde: Ortada: Mülk Allah içindir. Etrafında: Kayseriye şehrinde 667 senesinde basıldı.

II. GIYASEDDİN MESUD (1284-1308)

III. Keyhüsrev'in saltanatının son yıllarında önce Bizans'a oradan da Kırım'a Altınordu Devleti'ne

iltica eden II. Keykavus'un oğlu II. Gıyaseddin Mesud Kırım'dan Anadolu'ya gelince 1284 yılında Moğollar tarafından sultan tayin edildi. Önce Kayseri'de, ardından Konya'da tahta çıktı ve III. Gıyaseddin Keyhüsrev öldürüldü.

II. Gıyaseddin Mesud'un saltanatı 1296 yılında Moğollar tarafından sona erdirilmiş, yerine II. İzzeddin Keykavus'un torunu III. Alaeddin Keykubad tahta getirilmiştir. III. Alaeddin Keykubad devrinde de ülkede karışıklık, isyan ve zulümler devam etmiş, bunun üzerine 1302'de III. Keykubad tahtan indirilmiş ve II. Mesud tekrar tahta getirilmiştir. Bu dönemde Moğol ve İlhanlı zulümleri devam etmiş, II. Mesud'un ikinci saltanat dönemi ölüm tarihi olan 1308 yılına kadar sürmüştür.

II. Gıyaseddin Mesud Kayseri'de H. 688/M. 1290 yılında gümüş sikke kestirmiştir. Sikke 2.78 g ağırlığında ve 24 mm çapındadır.



↑ F-10. (Anadolu Selçuklu Paraları, Yılmaz İzmirli, s. 426-427)

Ön yüzünde: Keykavus'un oğlu Büyük Sultan Ebu'l-Feth Mesud.

Arka yüzünde: Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah'ın elçisidir. Kayseriye 688.

Sonuç olarak, Anadolu Selçuklu Dönemi'ne ait birçok önemli yapıya sahip olan Kayseri, yine bu dönemde darp merkezi olarak da hizmet vermiştir. Bu durum, şehirde cereyan eden tarihî olaylar ve yapılarla beraber düşünüldüğünde, şehrin devlet açısından ne kadar güçlü ve önemli bir merkez olduğunu ispatlamaktadır. Tarih boyunca Anadolu'nun en eski yazılı ve ticari belgelerinin ortaya çıktığı Kültepe'den günümüze Kayseri'nin ticari değerini Selçuklu Dönemi'nde de koruduğunu görüyoruz. Sikke basımı işlemlerinin 2. Beylikler Dönemi ile Osmanlı Dönemi'nde de devam ettiğini buluntulardan anlıyoruz. ■

KAYNAKÇA

1) Çayırdağ, Mehmet. Kayseri Tarihi Araştırmaları 1. Cilt s. 179-195, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No: 184.

2) İzmirli, Yılmaz. Anadolu Selçuklu Paraları. 2009.

3) Ekici, Kansu. Anadolu Selçuklu Devletinde Üç Kardeş Devri (1246-1266), 2005. https://www.academia.edu/56570501/Anadolu_Sel%C3%A7uklu_Devletinde_%C3%9C%C3%A7_Karde%C5%9F_Devri_1246_1266_Three_Brothers_Time_in_Anatolian_Seljuks_1246_1266_

4) <https://www.altayli.net/selcuklu-turkiyesinde-para.html>

5) Parlar, Gündegül. Anadolu Selçukluların Yıldız Kompozisyonlu Sikkeleri, Türk Dünyası Kültür ve Sanat Sempozyumu Bildirileri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 2000.

6) Parlar, Gündegül. Anadolu Selçuklu Sikkelerinde Kompozisyonlar, IV. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Araştırmaları Sempozyumu Bildirisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van 2000.

7) Parlar, Gündegül. Figürlü Anadolu Selçuklu Sikkelerinde İnanç Felsefesi, Sanat ve İnanç Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi Türk Sanat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul (Basımda) 2000.

8) <https://www.youtube.com/watch?v=PdpO9yq-JEYw> “Doç. Dr. Aliye Erol - Para'nın Ortaya Çıkışı: Takastan Sikkeye”

Korumacı Bir Bakış: Restorasyon ve Konservasyon

SİBEL ÇETİNKAYA

Koruma bilimi; mimari, arkeolojik, etnografik eserler ve sanat eserleri başta olmak üzere taşınmaz ve taşınır kültür varlıklarına hizmet etmektedir. Restorasyon, söz konusu kültür varlığını ne tamamen eski hâline getirmek ne de “yeni gibi” diyebileceğimiz bir biçim kazandırmaktır. Taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları; türü, boyutu ve malzemesi ne olursa olsun, günümüze ulaştığı süre içerisinde ya ekler almış ya kayıplar yaşamış ya da onarımlar geçirmiş olabilir. Bu süreç birçok bilgiyi barındırır ve izlerini kültür varlıkları taşır. Hatta bazı ilaveler/onarımlar dönem eki değeri taşıması sebebiyle kültür varlığının bir parçası hâline gelir. Özellikle kullanım ve onarım ekleri yapıldığı dönemin özelliklerini yansıttığı, o dönem hakkında birçok teknik ve kültürel veriyi günümüze ulaştırdığı için çoğu zaman korunması gerekir. Bu durum mimari yapılarda da küçük eserlerde de benzerlik göstermektedir.

İnsanlık tarihi boyunca çeşitli nedenler ve farklı uygulamalarla korumacı müdahalelerde bulunduğu bilinmektedir. Kullanıma yönelik eşyalarda, dinsel ve anıtsal özellik taşıyan yapılarda gerçekleştirilen

onarımlarla geçmişten günümüze koruma kaygısının güdüldüğü görülmektedir. Onarımlar yoğunlaşarak, korumaya yönelik çabaların temellerinin Fransız İhtilali (1789) sonrasında atıldığını söylemek mümkündür. Ne yazık ki kültürel mirasın korunmasında atılacak adımlara savaşlar neticesinde kültür varlıklarının zarar görmesi ivme kazandırmıştır. Her ne kadar günümüzde kabul edilebilir bir yaklaşım olmasa da koruma düşüncesinin evriminde yeri olan, Emmanuel Viollet-Le-Duc’un “Üslup Birliği (Stilistik Rekompozisyon)” kuramı 19. yüzyılda hayata geçirilmiş ve birçok tarihî/sanatsal değeri olan eklerin yok olmasına sebep olmuştur. Bu yaklaşıma tepki olarak ortaya çıkan ve John Ruskin’in öncülüğünü yaptığı “Romantik Görüş (Anti Restorasyon)” ise Viollet-Le-Duc’un Üslup Birliği yaklaşımına tamamen karşı çıkarak periyodik bakım yapıldığında restorasyona gerek kalmayacağını savunmuştur. Bazı yapıların bakımdan öte restorasyon ihtiyacı, Luca Beltrami’nin belgelemeyi öncül tutan, belgelere dayalı restorasyonu savunan “Tarihî Restorasyon” kuramını doğurmuştur. Bu kuram, özellikle detaylarda yapılacak uygulamalarda belgelerin yetersizliği ile yoruma gidilmesine sebep olmuştur. Akabinde, Camillo Boito sentez bir çalışmayla “Çağdaş Restorasyon Kuramı (Bilimsel Restorasyon)” ile günümüz koruma kavramına yakın nitelikte ilkeleri ortaya koymuştur.

Avrupa’da 19. yüzyılın başlarında başlayan kültür varlıklarının korunması düşüncesi, 19. yüzyılın sonlarında ülkemizde de etkisini göstermeye başlamıştır (Alanyurt, 2009, s. 19). Avrupa’da popülerleşen müzecilik faaliyetlerinin Osmanlı İmparatorluğu’nu olumsuz etkilemesi üzerine, kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili ilk yasal düzenleme 1869 yılında “Asar-ı Atika Nizamnamesi” olmuştur. Eser kaçakçılığını engellemek amacıyla yabancı araştırmacıların yapacakları kazıları izne bağlayarak kazı buluntularının yurt dışına çıkarılmasını engelleyen nizamname, değişen koşullar ve gereksinimler doğrultusunda, 1874, 1884 ve 1906 yıllarında güncellenmiştir. En son 1906 Asar-ı Atika Nizamnamesi yürürlükte iken, eksikleri tamamlamak amacıyla 1912 yılında “Muha-faza-i Abidat Nizamnamesi” çıkarılmıştır (ÇEKÜL, 2010, s. 31; Karaduman, 2004, s. 73-74, 83).

20. yüzyılda anıtsal nitelik taşıyan yapıların korunması için çalışmalar hız kazanarak doktriner metinler çıkarılmaya başlanmıştır. 1931 yılında Atina’da düzenlenen I. Uluslararası Tarihî Anıtlar Mimari ve

Teknisyenleri Kongresi'nde tarihî anıtların restorasyonuna ilişkin "Atina Tüzüğü" kabul edilmiş ve bu tüzükte "Carta del Restauro" adı altında temel kararlar alınmıştır (ICOMOS, t.y.). 1932 yılında Atina Tüzüğü'nün yapısı ve içeriği ayrıntılı bir şekilde ele alınarak İtalya için "Carta Italiana del Restauro (İtalyan Restorasyon Tüzüğü)" hazırlanmıştır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s. 209).

I. ve II. Dünya Savaşı etkileriyle Avrupa'nın çoğu tahrip olmuş ve devletlerin kültürel mirası büyük ölçüde yok olmuştur (Alanyurt, 2009, s. 23). Korumanın işlev devamlılığından öte sürdürülebilir bir bilinç kazanması, bir disiplin hâline gelmesi ve kültürel mirasın risklere karşı korunmasının uluslararası düzeyde kurumsallaşması II. Dünya Savaşı sonrasına dayanmaktadır (Ünal, 2014, s. 20). II. Dünya Savaşı'nın kentsel mekân ve belleğe yönelik büyük ölçekli kayıplara neden olması kültürel mirasın korunmasında sivil örgütlenme ve uluslararası iş birliğinin gerekliliğini göstermiştir (Güner vd., 2011, s. 63). Bu bağlamda 1945 yılında, eğitim, bilim ve kültür alanında uluslararası iş birliği sağlayarak dünya barışına katkıda bulunmak amacıyla "UNESCO" kurulmuştur. Günümüzde koruma alanında faaliyet gösteren birçok kurumun ilk oluşumları, UNESCO girişimleri ile hayata geçirilmiştir (Polat-Pekmezci, 2024, s.94). Bunlardan ilki olan, müze faaliyetleri için profesyonel ve etik standartlar belirleyen "Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM)" 1946 yılında kurulmuş ve Türkiye Millî Komitesi Yönetmeliği 1970 yılında yürürlüğe girmiştir (KVMGM, t.y.).

Ülkemizde, taşınmaz kültür varlıklarının koruma ve restorasyon işlerine yönelik ilkeler belirlemek, uygulamaları kontrol etmek ve benzeri görevleri yerine getirebilmek için 1951 yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuştur (Olçay-Uçkan, 2023, s. 176).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaygın yıkıma ve kültürel varlıkların yeniden inşasına yönelik acil ihtiyaca yanıt olarak 1959 yılında "Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi (ICCROM)" kurulmuş ve 1969'da Türkiye üye olmuştur (ICCROM, t.y.).

Cevat Erder'in, tarihî bir anıt gibi korunmalıdır dediği; anıtların korunması ve restorasyonu için uluslararası bir tüzük olan "Venedik Tüzüğü" 1964 yılında Venedik'te düzenlenen II. Uluslararası Tarihî

Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nde kabul edilmiştir (Erder, 1977, s. 167). Venedik Tüzüğü; II. Dünya Savaşı'nın tarihî kentlerde neden olduğu büyük yıkımın ardından başlayan onarım ve hatta yeniden inşa süreçlerinin, kent dokularını koruyarak özgüne uygun bir şekilde yapılabilmesine duyulan endişe üzerine oluşturulmuştur. Venedik Tüzüğü koruma onarım alanında temel kabul edilen uluslararası bir belgedir. Venedik Tüzüğü'nden sonra oluşturulmuş olan her yasa, tüzük, ilke, kuram muhakkak ki Venedik Tüzüğü'nün etkisini taşımaktadır (Alanyurt, 2009, s. 25).

Venedik Tüzüğü'nün, anıt ve yerleşmelerin korunması konusunda çalışacak uluslararası bir konseyin kurulmasını önermesi üzerine "Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)" 1965'te kurulmuştur. ICOMOS ülkemizde yasal olarak 1974 yılında yayımlanan bir yönetmelikle Kültür Bakanlığına bağlı, yarı resmî bir konsey olarak kurulmuştur. 1964 Venedik Kongresi ve 1965 yılında Uluslararası ICOMOS'un kurulmasının hemen sonrasında ülkemizde GEEAYK bir kararla Venedik Tüzüğü'nü kabul etmiş ve tüzük metni 1968 yılında ilk defa Vakıflar Dergisi'nde yayımlanmıştır (ICOMOS, t.y.). ICOM ve ICOMOS yakın ortaklardır ve Mavi Kalkan'ın kurucu üyeleri de dâhil olmak üzere tehlike altındaki kültürel miras üzerinde birlikte çalışırlar (ICOM, t.y.).

Cumhuriyet Dönemi'nin, kültür varlıklarının korunması kapsamlı ilk anayasası 1973 yılında kabul edilen 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu" olmuştur. "Sit" kavramının bu yasayla gündeme gelmesi tarihî yapıların doku bütünlüğünü dikkate alarak çevreleriyle birlikte korunmasını mümkün kılmıştır (Olçay-Uçkan, 2023, s. 177).

1972'de UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi'nin kabul edilmesinden bu yana kültürel mirasın korunması ve muhafazası dünya çapında ilgi görmüştür. Türkiye sözleşmeye 1983 yılında resmen taraf olmuştur. Bu bağlamda bilimsel araştırmalar, gelecek nesiller için dünyanın çeşitli kültürel mirasını koruma taahhüdünden hareketle çok önemli bir rol oynamaktadır (UNESCO, t.y.).

1975 yılı "Avrupa Mimari Miras Yılı" olarak ilan edilmiş ve Avrupa'nın tüm ülkelerinin delegelerinden oluşan Amsterdam Kongresi düzenlenmiştir. Kongre sonunda "mimari miras ve bütünlük koruma" ifadeleriyle korunması gerekli varlıkların kapsamının genişletildiği ve eylemsellikte yerel, bölgesel, ulusal otoritelerin yanı sıra sivil halkın katılımının da olduğu

paydaş çeşitliliğine vurgu yapan “Amsterdam Bildirgesi” (1975) ortaya çıkmıştır (ICOMOS, t.y.).

Atina, Venedik ve Amsterdam Sözleşmeleri TBMM kararları ile yasallaşmıştır (Kejanlı vd., 2007, s. 189). Türkiye Cumhuriyeti, kültürel varlıkların korunmasında çalışmalar yapan uluslararası kurum ve sivil toplum kuruluşlarının üyesi olması nedeniyle bu organizasyonlar tarafından yayımlanan tüzük ve kararları dikkate almaktadır (Güner vd., 2011, s. 64). Kültür varlıklarının korunması ve onarılması ile ilgili en çağdaş ilkeler bu sayede kabul edilmiş ve kanunlarla hükme bağlanmıştır. Bu konular günümüzde de taşınabilir ve taşınmaz kültür varlıkları için geçerliliğini korumaktadır (Alanyurt, 2009, s. 28).

1983 yılında 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu kaldırılarak yerine günümüz Türkiye’sinde hâlâ kullanımda olan 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” (1983) yürürlüğe girmiştir. Kanunla, bir önceki kanunda yer alan “eski eser” yerine “kültür varlıkları” ifadesi kullanılmıştır. Bu kanun kültür varlıklarıyla ilgili tanımları, yapılacak işlem ve faaliyetleri, ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini belirlemek için Türkiye’deki temel düzenlemedir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, günümüze kadar birçok değişiklik yapılarak geliştirilmiştir.¹

Kültür varlıklarının bakım ve korunmasının bilimsel yöntemlerle yapılması amacıyla, 1984 yılında Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı “İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı” kurulmuştur. 1985 yılında faaliyete geçen laboratuvar Türkiye’de taşınabilir kültür varlıklarının korunması alanında hizmet veren ilk laboratuvar olma özelliğini taşımaktadır (Karavar ve Akbulut, 2018, s. 217).

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı kuruluş ve birimler; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Alan Başkanlıkları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve bu birimlere bağlı; Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları, Rölöve ve Anıtlar Müdürlükleri, Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvar Müdürlükleri ve İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kurulan Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) günümüzde taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunma-

sına yönelik plan, proje, restorasyon, konservasyon ve diğer koruma uygulamalarında yetkilidir. Aynı zamanda hükümetler arası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları da kültürel mirasın korunmasına yönelik faaliyetleri ile aktif rol oynamaktadır. Burada KUDEB’lere bir parantez açmak gerekmektedir. KUDEB’ler 2005 yılında hazırlanan yönetmelikle faaliyetlerine başlamıştır. Önemi ise; tarihî yapılar kaba bir tabirle o yıllarda yerel yönetimlerden korunmaya çalışılırken bu yönetmelikle artık tarihî yapıları koruma ve bu yapılarda yapılacak olan koruma çalışmalarını denetleme yetkisi yerel yönetimlere verilmiştir. Bu açıdan korumacılık çalışmaları için adeta bir milat olmuştur.

Cesare Brandi, bir sanat objesinin veya mimari eserin *tarihsellik çizgisi*’ni; “sanatçının veya mimarın yaratıcı süreci, eserin günümüze kadar geçen zaman zarfında yaşlanması ve geçirdiği müdahaleler ile günümüzde onu algılama ve anlama süreci” olarak üç aşamada tanımlamaktadır (Ersen 2011:7). Bu tanımdan yola çıkarak zaman faktörünün, eserlerin günümüze ulaşana kadar sürdürdüğü yaşamlarında belirleyici bir rolü olduğu görülmektedir. Bu nedenle hiçbir konservasyon ve restorasyon çalışması zamanın etkilerini silmekle tanımlanamamalıdır. Sanatçının veya mimarın üretim sürecine saygı gösterilerek yapılacak müdahalelerin bireysel yorumdan uzak tutulması gerekmektedir. Müdahalelerin eserlere yeni bir yorum getirecek derecede aşırılıkta olması özgün varlığın değişmesine ve bunun sonucu olarak da algıda yanıltmaya sebep olacaktır. Konservasyon ve restorasyon (Şekil 1) uygulamaları eserlerin özgünlüğünü korumakla sorumludur ve mümkün olan en minimum müdahale yöntemi tercih edilerek, işlemlerin geri alınabilir nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Nitekim eserin hayatta kalabilmesinin geri alınamaz müdahalelere bağlı olabileceği bazı istisnai durumlar da olabilmektedir. Herhangi bir müdahale yapılsın ya da yapılmıyorsa, eserlere olası risk oluşturacak durumları da kontrol altında tutmak büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda 3 temel kavramdan bahsetmek yerinde olacaktır: önleyici koruma, restorasyon ve konservasyon. Hangi uygulama yapılacak olursa olsun tüm süreçlerin öncesi, esnası ve sonrasında evrensel olarak kabul edilen katı bir ilke vardır ki o da “belgeleme”dir.

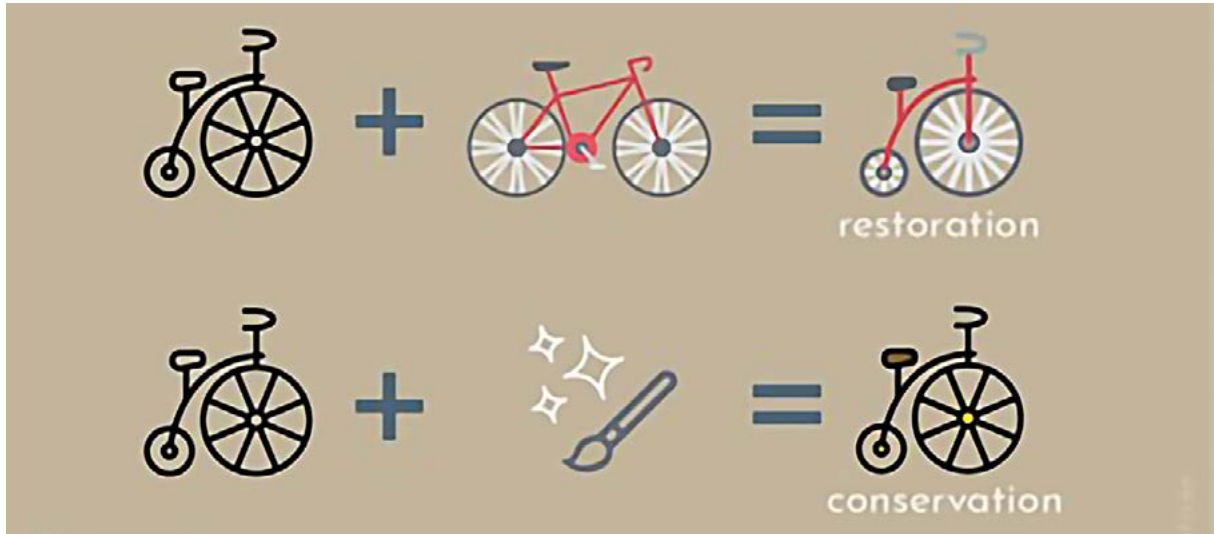
Kültürel miras öğeleri (taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları) kültürel mirasımızın sembolleridir ve toplumda bir kimlik, gurur ve aidiyet duygusu oluşturur. Fakat çeşitli faktörler (fiziksel, kimyasal, biyolojik,

¹ 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu için bkz. Erişim 24 Mart 2025, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2863.pdf>



↑ Şekil 1. Konservasyon mu? Restorasyon mu? (Icon, 2021)

bozulma veya diğer faktörler nedeniyle meydana gelen hasarları onararak geçmişte bilinen bir hâline yakın olacak şekilde gerçekleştirilen koruma amaçlı müdahaleleri kapsamaktadır (Şekil 2). Orijinal malzemeye saygı göstererek, özgün yapım tekniği ve tarihsel doğruluk çerçevesinde minimum müdahale ilkesiyle gerçekleştirilmelidir. Eserin estetik ve tarihî bütünlüğünü sağlayarak anlaşılmasını kolaylaştırmak, kullanım ve/ya işlev kazandırmak amaçlarıyla yeni bir hasara yol açmayacak eylemler olduğu da söylenebilir (ICOM-CC, 2008).



↑ Şekil 2. Koruma ile restorasyon arasındaki fark (B. R. Howard, t.y.)

çevresel) nedeniyle yaşlanma ve bozulma süreçlerine tabidir ve bu nedenle gelecek nesiller için uygun şekilde korunmaları gerekir. Ve hatta kültürel miras materyallerinin konservasyon ve restorasyonu birçok ülkede bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Önleyici koruma, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarına doğrudan aktif bir müdahalede bulunmadan mevcut durumunu stabil tutabilmek ve gelecekteki olası bozulmaların önüne geçebilmek için alınacak tedbirlerin tamamını kapsamaktadır. Eserlere doğrudan değil, çoğunlukla çevresel faktörlerine karşı alınan önlemlerle dolaylı müdahaleyi ifade etmektedir. Önleyici koruma geçici bir süreç değil, eserin yaşamı boyunca devam etmesi gereken bir koruma yaklaşımıdır (ICOM-CC, 2008).

Restorasyon, aslında bir tür konservasyon işlemidir. Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarına doğrudan müdahaleyi kapsar. Bir nesne veya yapı üzerinde,

Konservasyon, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının uzun vadeli korunmasına yönelik dolaylı ve doğrudan yapılan tüm önlem ve eylemleri (araştırma, önleyici koruma, restorasyon vd.) içeren bir disiplindir. Bir kültürel varlığın durumunu dengede tutmak, bozulmaları durdurarak artmasını engellemek, olası yeni bozulmaların önüne geçebilmek ve eseri korumak amacıyla yapılan tüm önlem ve müdahaleler bütünü olduğunu söyleyebiliriz (Şekil 2) (ICOM-CC, 2008).

Koruma düşüncesinin evrimine ve bilimselliğe olan yolculuğuna bakıldığında maalesef geri dönüşü olmayan kayıplarla dolu bir süreç olduğu görülmektedir. Savaşlar, vandalizm, kaçakçılık başta olmak üzere dünyada ve ülkemizde kültürel mirasa zarar veren etkenler arasında yanlış müdahaleler de yer almaktadır. Günümüz koruma bilincinin, tüzüklerin, yasaların, ilkelerin ve etiklerin oluşmasında tarihsel süreçten alınan öğretilerin ve yanlış müdahalelerden çıkarılan

derslerin payı oldukça büyüktür. Koruma önlemleri ve eylemleri bazen birden fazla amaca hizmet edebilir. Koruma terminolojisinin bilinmesi karışıklığı önlemektedir. Koruma-onarım alanında görev alan kişi, kurum ve kuruluşların günümüz yaklaşımlarına sadık kalmaları oldukça önemliyken, onarımların temel amacının aslında “korumak ve yaşatmak” olduğunu unutmamak gerekir. Bu düşünce, gelecek nesiller için hepimizi (tüm dünya vatandaşlarını) birer emanetçi yapmaktadır. ■

KAYNAKLAR

- Alanyurt, U. (2009). Türkiye’de Koruma ve Onarım Üzerine Analiz. *MASROP E-Dergi*, 4, 19-55.
- Arabacıoğlu, F. P. ve Aydemir, I. (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. *Mega-ron*, 2(4), 204 -212.
- B. R. Howard. (t.y.). What’s the difference between conservation and restoration?, Erişim: 25 Mart 2025, <https://www.brhoward.com/new-blog/2018/8/28/whats-the-difference-between-conservation-and-restoration>
- ÇEKÜL Vakfı. (2010). *Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensele Koruma Bilincinin Gelişim Süreci*. Stil Matbaacılık.
- Erder, C. (1977). Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(1), 167-190.
- Ersen, A. (2011). Cesare Brandi 1906-1988 ve Restorasyon Teorisi. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, 7, 3-11.
- Güner, S., Öz, A. K. ve Aydın, M. (2011). Uluslararası Mevzuatlar Işığında Türkiye’deki Yüksek Eğitim Sisteminde Koruma Eğitimi: Genel Değerlendirme ve Öneriler-1. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, 6, 61-69.
- ICCROM. (t.y.). History, Erişim 21 Mart 2025, <https://www.iccrom.org/about/overview/history>
- ICOM. (t.y.). Partners, Erişim 22 Mart 2025, <https://icom.museum/en/network/partners/>
- ICOM-CC. (2008, Eylül 22-26). *Terminology to Characterize the Conservation of Tangible Cultural*

Heritage. 15th Triennial Conference, New Delhi. <https://www.icom-cc.org/en/terminology-for-conservation>

ICON. (2021). Conservation or Restoration?, Erişim 26 Mart 2025, <https://www.icon.org.uk/resource/conservation-or-restoration.html>

ICOMOS. (t.y.). Athens Charter, Erişim 20 Mart 2025, <https://www.icomos.org/en/resources/charters-and-texts>

ICOMOS. (t.y.). Erişim 21 Mart 2025, <https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>

ICOMOS. (t.y.). Amsterdam Bildirgesi, Erişim 23 Mart 2025, <https://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Digeruluslararasıbildirgeler&dil=tr>

Karaduman, H. (2004). Belgelerle İlk Türk Asar-ı Atika Nizamnamesi. *Belgeler*, 25(29), 73-92.

Karavar G. ve Akbulut, H. (2018). İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez ve Bölge Laboratuvarı Örneğinde Geleneksel Tekstillerin Koruma ve Saklama Uygulamaları. *The Journal of Academic Social Science*, 6(66), 214-229.

Kejanlı, T., Akın, C. T. ve Yılmaz, A. (2007). Türkiye’de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 179-196.

KVMGM. (t.y.). ICOM, Erişim: 20 Mart 2025, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44442/icom.html>

Olçay Uçkan, B. Y. (2023). Cumhuriyetimizin 100. Yılında Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunması Süreci. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (Özel Sayı), 171-184.

Polat Pekmezci, I. (2024). Venedik Tüzüğü’nden Günümüze Kültürel Mirasın Korunmasında Malzemenin Önemi ve Korunması Üzerine İlkel Açılımlar. *Mimarist*, 81, 94-99.

UNESCO. (t.y.). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Erişim 24 Mart 2025, <https://www.unesco.org.tr/Home/Page/125?slug=UNESCO>

Ünal, Z. G. (2014). *Kültürel Mirasın Korunması: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi* (İSMEP).



Sahir Uzel'in Kayseri Mektuplarına Göre 1930'larda Kayseri

AHMET ULU

1 930'lu yıllarda Kayseri'de bulunan gazeteci yazar Sahir Uzel'in İstanbul gazetelerine gönderdiği haber ve yazılar o dönem Kayseri'deki ekonomik gelişmeler ve sosyal hayata ilişkin kıymetli malumat veriyor.

Gazetelerden derlediğimiz bu yazılarda Bünyan'daki elektrik santraline ilişkin gelişmeler, Kayseri'de faaliyete başlayan Sümer Bez Fabrikasının ilk yıllarına dair detaylı gözlemlere yer verilmiş. Bundan başka Vali Adli Bayman başkanlığında başlatılan köy gezileri kapsamında Kıranardı'na yapılan geziden ve Kıranardı suyunun öneminden bahsedilmiş. Bir



↑ Vali Adil Bayman

diğer yazıdaysa Kültepe'de yapılan kazılara ve bu kazıların tarihine dair notlar değerlendirilmiş. Son olarak Uzunyayla'da o dönemlerde yapılan at sergilerinden biri ziyaret edilerek Uzunyayla tarihi ve atçılığı hakkında kıymetli bilgiler verilmiş.

Sahir Uzel'in Kayseri Mektupları 1930'ların Kayseri'sine dair önemli notlardan, bilgilerden ve hatıralardan yapılan bir derlemeyle bizi 100 yıl öncesinin Kayseri'sine bir yolculuğa çıkarıyor.

BÜNYANLILARIN MÜHİM BİR DERDİ HALLEDİLDİ

30 Ekim 1936

Yıllardan beri devam edegelen ve bitirilmesi çok müşkül sanılan mühim bir dava, bir gün içinde ve bütün davacıların hüsnüniyet ve ittifakıyla bitirilmiştir. Dava, vilâyetimizin hem zirâî hem iktisadi hayatına hem de devletin endüstri siyasetine taallûk etmesi dolayısıyla şayan-ı ehemmiyetti. Bu davanın bitmesi gerek Kayseri ve

gerekse alâkadar olduğu Bünyan halkında çok derin bir sevinç uyandırmıştır. Meselenin esası şudur:

Vilâyetimizin 40 kilometre uzağında ve vilâyetimize bağlı olan Bünyan'da Sarımsaklı adıyla meşhur bol bir akarsu vardır. Bu sudan Gergeme, Akkaya köylüleri tarlalarını sulamak ve değirmenlerini işlemek suretiyle istifade etmekte idiler. Sonradan bu suyun büyük bir şelâlesi üzerinde, Bünyan Belediyesinin verdiği imtiyazla bugün Kayseri'yi tenvir ve Kayseri'deki fabrikaları tahrik eden elektrik fabrikası ve aynı zamanda Sümerbank'ın (Bünyan kumaş) fabrikası yapılıyor, su bu esasa göre tevzi ve taksim ediliyor. Fakat yağmurun az yağıp kuraklığın hüküm sürdüğü yıllarda Gergemelilerle Akkaya köylüleri tarlalarını sulayıp değirmenlerini döndürecek su bulamayınca fabrikanın suyuna tecavüz etmekte, hayat ve maişeti bu suya bağlı olan iki köyün mühim bir yekûn tutan halkı bu suretle işlerini görmekte ama beri taraftan da suyu azalan fabrika şikâyetle başlamakta ve bazen de suyun azalması dolayısıyla cereyan kesilip hem tenvirat felce uğramakta hem de Kayseri'de bulunan fabrikalar stop etmekte idi. Bu dört taraflı davaya kendi kasabası içinde istihsal edilen elektrik enerjisinden gayet az istifade ettiğinden bahisle beşinci bir davacı olarak Bünyan Belediyesi de iştirak etmekte ve bu suretle iş içinden çıkılmaz kördüğüm hâlinde yıllardır devam edip gelmekte idi.

Nihayet birkaç gün önce Vali Adli Bayman bizzat mahalline giderek dava ile alâkadar olan zevatı ve bu meyanda elektrik şirketi idare reisi Ömer'le dokuma fabrikası müdürü Fazlı'yı ve Bünyan fabrikası müdürü Hilmi'yi de bulundurmak suretiyle bir içtima yapmış ve dört saat devam eden bu içtimada bu meseleyi hal ve intac etmiştir.

KAYSERİ KOMBİNASINDA BİR GECE

31 Ekim 1936

On beş gün evvel Suriyeli birkaç Arap seyyahı fabrikayı gezip şehre dönerlerken kendilerini karşılayarak hissiyatlarını öğrenmek istemiştim. Sonradan Halep'in büyük bir manifatura tüccarı olduğunu öğrendiğim gözü açık ve kulağı delik olanına sordum:

— Fabrikayı nasıl buldunuz?

— San'atın teknik ve faaliyetin bir şaheseridir. Sizde bunun gibi birkaç tane daha yapılmıyormuş, keşke bizde de bir tanesi olsaydı.

— Siz de yapabilirsiniz ve bunda serbestsiniz.

— Biz de mi yapabiliriz? Ah azizim, Atatürk başınızda olmasaydı zannediyor musunuz ki bunlara muvaffak olabilecektiniz? Hayır, kim bilir siz de bizim gibi hangi mandanın altında ezilecek, istiklâliniz siyaset pazarlarında kurnaz tellalların elinde bir meta gibi pazara çıkarılmış bulunacaktı.

Fabrika sahasını çepeçevre saran fabrika bekçilerinin düdüklü ve otomobillerin korna sesleri birbirine karışarak makinelerin hırıltıları arasında kayboluyor. Fabrikanın geniş ve muntazam futbol sahasında mavi gömlekli gündüz işçileri top, memur ailelerinden iki üç bayan tenis kortunda oyun oynuyor, genç bir iki işçi kız da ayaklarında paten, kayak sahasında daireler çevirerek kayıyorlar.

Buranın geniş ve konforlu kantini yemek yiyen ailelerle dolu. Çatal ve tabak gürültüleri arasında bazen radyonun kulakları tırmalayan parazitli nağmeleri ve bazen de bir bayanın çaldığı piyanonun sesleri harice aksediyor. Bir kahve içmek için oturduğumuz kantinde yemek yiyen şu aileler arasında o kadar sıcak bir bağlılık ve o kadar samimi bir hava esmektedir ki tereddüt etmeden bütün bunlara bir aile sofrası diyebilirsiniz. Fabrikanın müdürüyle şefleri, kuvvetli sempatileriyle bütün memurları bir hale gibi etrafına toplamışlardır.

KAYSERİ KÖYLERİNDE YAPILAN GEZİLER

15 Mart 1937

Yüzlerce asır evvel Erciyes'in bağrında bulunan Karacaviran köylüleri nüfusun artmasıyla beraber arazinin azlığından ve bunların doğurduğu maişet darlığından bıkip usanmış, artık bu geniş saha köy halkına dar gelmeye başlamıştı. Buradan ayrılmak isteyen bir kısım köylü kendilerine yurt bulmak için etrafı aramaya başlamışlar. Mülkiyetin hiçbir hak ve hiçbir kanun tanımadığı o devirde yer ve yurt arayan bu köylüler, Hisarcık köyünün doğu tarafında, geniş arazisi, güzel hava ve suyuyla bir yer bulup burada yurt kurmayı kararlaştırıyor ve obalarını nakil için Karacaviran'a dönüp hazırlığa başlıyorlar. Karacaörenliler, köylerinden ayrılmak isteyen bu hemşerilerine soruyorlar:

- Yurtluk bulabildiniz mi?
- Bir yer seçtik oraya taşınacağız.
- Neresi bu yer. Uzak mı?
- Yok uzak değil, şu kırın ardı diyorlar.

Karacaören'den ayrılan bu köylülerin seçtikleri yerde yapılacak köyün temeli atılmadan önce köyün soyadı şu konuşmada konuluyor: Kırınardı.

3980'lik Erciyes'in ovalara doğru kâh keskin bir kıvrım ve kâh tatlı bir meyille indikçe küçülen pliseli eteklerinde, külden harmanlanmış kır bir dağın böğrüne yeniden kurulan Kırınardı, gel zaman git zaman hem adına verilen sebepleri kaybederek halk dilinde Kırınardı oluyor, hem de serile serpile büyüyerek şu kır dağın böğrünü kulaçlama kaplıyor; her yeni doğanın, doğduğu hâlde kalmayışı gibi.



↑ Köy gezisi kafillesi Kırınardı'nda vatandaşlarla bir arada

Kayseri'den Erciyes'e çıkan tek ve yüksek yolun 1350'nci basamağında bulunan Hisarcık'a giderken Deliçay'ın üzerinden sola dirsek yaparak ayrılan daracık bir patikanın nihayetindeki Kırınardı hava ve manzarası ve bilhassa suyuyla köycülük bakımından tetkike değer, kıymetli bir yer olduğu içindir ki Vali Adli Bayman başkanlığındaki köy gezileri kafillesi bu hafta da işte bu tarihî köye gitti. 3000 dönümlük ve dinlendirmeli ekilen güzel ve bostanı, bol dalgalı bir arazisi ve 220 hane içinde 564'ü kadın artanı erkek olmak üzere 1028 nüfus vardır.

Yazın ter döktüren sıcaklığından bunalanların serinlemek, rahat ve huzurlu gece geçirmek için Erciyes'in sırtına doğru tırmandıkları köyler içinde Kırınardı dillerde dolaşır bir şöhrete sahip.

Hele suyu, koyu masmavi rengiyle tek bir bardağı, yemekle yüklü mideleri bir saat sonra hazım suretiyle boşaltıp insan iştihasını şaha kaldırmaya kâfi geliyor.

Erciyes'in başındaki asırlık karlardan eriyip karnındaki haya yarıklarında çalkalana çalkalana kendiliğinden filtre edilerek bilek kalınlığında bir yarıktan fışkıran şu masmavi suya renginden dolayı ne İstanbul suları gibi hile karıştırılabilir ne de temizliğinden insan şüphe edebilir. İçerken damağa tat, içe ferahlık, mideye iştihaya veren bu su; iki üç yıl önce Ankara'da bile tutunarak çok hararet söndürmüş. Müteşebbis iki Kayserili bu suyu kapalı şişelerle her tarafa ve bilhassa



↑ Kayseri Bez Fabrikası

Ankara'ya sevk ederek Erciyes Kıranardı suyu adıyla bir iki yıl sürüm yapmışlarsa da sonradan aralarında çıkan bir hadiseden bu faydalı iş yüzüstü kalmıştır. Şimdi Kıranardı suyunun hükümdarlık sahası yalnız Kayseri'deki lokanta masalarıyla bazı aile sofralarına münhasır kalmıştır.

ETİ İMPARATORLUĞUNUN KURDUĞU MUAZZAM ŞEHİR

24 Aralık 1937

Kineş, zalim bir hâdisenin adını sanını cihan haritasından silip yirminci asır kültürünün 6000 yıl sonra toprağını tırnakla eşeleyerek külünü avuçla havaya savura savura meydana çıkardığı ve soyunu sopunu öğrenip cihana mal ettiği Etilerin muazzam bir şehir harabesidir.

Milattan 4000 yıl evvel harap olan eski Kayseri şehrini başta Vali olduğu hâlde Halkevimizin iyi bir isabetle tertip ettiği kadınlı erkekli kırk kişilik bir kafile ile ziyaret ettik. Otomobillerimiz düz ve yepyeni Kayseri Bünyan şosesinin 27'nci kilometresinden sola ayrılarak, Gömeç istasyonunun arkasından geçen ince bir köy yolunda da üç kilometre kadar sarsıntılı bir yol aldıktan sonra sol taraftaki tepenin kenarında durdu. İşte dünya üzerinde meşhur olan Kineş bu tepenin üstüdür.

Asıl Kültepe, halk arasında da Karahöyük diye anılan bu harabelerin ehemmiyetini yeni yeni idrak eden köylüler verilen konferansı hayretle dinliyor ve böyle kıymetli bir hazineye komşuluk ettiklerini öğrendikleri için seviniyorlardı.

Kineş, Etilerin Erciyes ve havalisinde ilk defa kurdukları muazzam bir şehirdir. Bağrı didik didik delik deşik edilen bu tepe dörtleme 2180 metre genişliğinde

ve yerden 20 metre yüksek bir yer. Burası ilk önce Şanteri tarafından keşfedilerek kazılmış.

İkinci hafriyat umumi harbin sonunda olmuştur. Buna sebep olan da bir köstebek. Köylünün birisi buradan geçerken yolda bir köstebeğin açtığı delikte yazılı birtakım taştan tabletler buluyor. Meraklanan köylüler hükümete haber veriyorlar. Köstebeğin deliği büyütülüp birçok eserler meydana çıkarılıyor. Üçüncü hafriyatı 1925'te Çekoslovaklı bir üniversite profesörü yapıyor. Bulduğu eserlerle buranın ehemmiyet ve mahiyetini bütün cihana neşir ve ilân ediyor.

KAYSERİ'DE BAHAR HAYATI BAŞLADI

28 Nisan 1938

Bir ay evvel nakıs yirmi sekiz dereceye kadar düşen termometre yavaş yavaş yükselerek son günlerde Kayseri'de bahar mevsimi bütün güzelliğiyle başladı. Fakat Kayseri'ye gelen bahar yalnız tabiatı canlandırmakla kalmadı memleketin imar işleri ile alakadar dairelerini de faaliyete getirdi.

Mevsimin ilk binasını ikmal edebilmek muvaffakiyetini İş Bankası Kayseri şubesi kazanmıştır.

İş Bankasının altı ay kadar evvel başlattığı bina bir buçuk ay kadar evvel tamamlanarak merasimle açılmıştır. Yeni banka binası takriben 20.000 liraya mal olmuş ve içinde hiçbir asrî tesisat ihmal edilmemiş, güzel bir binadır.

İstasyon caddesinde 38.000 lira keşif bedelli Vali Konağının inşasına başlanmıştır.

Aynı caddede 64.000 liraya ilkokulun inşası devam edilmektedir.

Yine aynı cadde üzerinde keşif bedeli 5.000 küsur lira olan yonca deneme ve ıslah istasyonu inşaatı da ihale edilmiş ve 3.000 liralık kısmının inşasına başlanmıştır.

İnhisarlar idaresi de bu imar seferberliğinden geri kalmamış o da postane yanında 34.000 liralık bir inhisarlar müdürlüğü binası yaptırmaya başlamakla imar seferberliğine iştirak etmiş bulunuyor.

PINARBAŞI KAZASINDA AÇILAN AT SERGİSİ

31 Temmuz 1939

Anadolu haritasında genişlik ve yükseklik itibarıyla birbirinden çok farklı üç büyük düzlük var. Birisi denizden 130 metre yüksekliğindeki Adana Çukurovası, öbürü 1000 metre irtifanda Konya'nın

Kırovası diğeri de 1470 metre yüksekliğinde avuç içi gibi dümdüz olan Pınarbaşı'nın Uzunyayla'sıdır.

Bu üç toprak düzlüğü tarih bakımından tarihî birçok hadise ve vak'alara sahne olmuştur. Bunlardan birincisi feyizli toprağı ve bol mahsulü, ikincisi boşluk ve bozkırı, üçüncüsü de yetiştirdiği atlarıyla meşhurdur. Buradaki atçılığın bir tarihi var.

1275'de Çarlık devrinin zulüm ve itisafından kaçıp kurtulmak isteyen Kafkasyalı kabileler Osmanlı Padişahına dehalet edip istimdad ediyor, elçi olarak gönderilen beylerinin bu istekleri Padişah tarafından kabul, Anadolu içinde yurd ve yurdruk beğenmeleri ferman buyuruluyor. Elçiler hükümetin kendilerine terfik eylediği esterli zaptiyeden rehberlerle Anadolu'yu aylarca gezip dolaşüyor ve nihayet coğrafyamızın kahramanlarından birincisi olan Uzunyayla'ya ağızları sulanıyor. İmparatorluğun müsaadesiyle Kafkasya'dan buralara katile katile göçmenler akın etmeye başlıyor. Gelenler Uzunyayla'da Afşar Türkleriyle beraber 1277'de iskân ediliyor.

Pınarbaşı kasabası, eski adıyla Aziziye, Abdülaziz zamanında işte şarktan gelen bu göçmenler tarafından Şirvan Dağı'nın tatlı meyilli sırtlarında kuruluyor. Bugün 78 yaşında olan Pınarbaşı, geniş ve uzun caddeleri, şık ve güzel evleriyle 450 haneli ve 7000 nüfuslu koskoca bir şehir ve bir kaza merkezi oluyor.

Gelen göçmenler, Afşar Türkleriyle el ele vererek Uzunyayla'da at yetiştirmeye başlıyor. Zaman geliyor ki Uzunyayla Osmanlı İmparatorluğunun geniş toprağı içinde iyi at yetiştiren yegâne bir yer oluyor.

Pınarbaşı kaza merkezinde yalnız bu işlerle meşgul olmak üzere resmî bir idare, bir jeotekni ve ıslah



↑ Uzunyayla'da sergide teşhir edilen atlar ve davetlilerden bir grup

müessesesi ihdas edilmiştir. Kurulduğu günden beri Uzunyayla atçılığının yetişme ve ıslahı için çalışan, bunu kendisine yüksek bir ideal yapıp faaliyetlerinde cidden muvaffak olan bu idare ordularımızın koşum hayvanlarını yetiştirecek derecede bugün inkişaf etmiş bulunuyor. Islah edilerek yetiştirilen ve Nanyos Uzunyayla namını alan koşum atlarının bu hafta bir sergisi açılmıştır. Sergiye 300 at iştirak etmişti. Küçük kafalı, iri vücutlu, dolgun sağrılı, geniş göğüslü bu heybetli koşum at ve taylarının toplandığı saha cidden görülecek bir manzara almıştı.

Cumhuriyet idaresi, Uzunyayla'yı at ve atçılığın merkezi ve ordunun koşum hayvanlarını yetiştiren muhteşem ve zengin bir pazarı hâline getirmiştir. ■

Yeşil Sahalardan Sanata

Mustafa Türkmen ile
Söyleşi

BATUHAN YÜKSEL



Mustafa Türkmen. Kayseri'nin tanınmış simalarından. Şehirde çoğunlukla "Pastırmacı Mustafa" olarak bilinir. Dükkanına gidenler, duvarda asılı çerçevelerin içinde futbolculuk dönemine ait fotoğraflarını görürler. Kayserispor'da da oynamış eski bir profesyonel futbolcu. Spor camiası tarafından da çok sevilen ve saygı duyulan bir sima. Ancak aynı zamanda şaşırtıcı derecede yetenekli bir kaligrafi sanatçısı. Biz bu yazımızda, Mustafa Türkmen ile futbolcu olduğu dönemden pastırmacılığa, beraberinde içinde çocukluktan beri ukde olarak kalan kaligrafi sanatına, futbolun hayatında bıraktığı izlerden geçirdiği rahatsızlığın hayatına nasıl yön verdiğine kadar birçok şeyi konuştuğumuz keyifli bir röportaj gerçekleştirdik. Röportajın ardından da kendisini, bizim anladığımız kadarıyla değil de kendi anlattığı şekilde okuyucularla buluşturmaya karar verdik. Bu sebeple yazımızı, noktasına virgüline dokunmadan röportaj formatında paylaştık. İşte 18 soruyla Mustafa Türkmen ve cevapları!

◆ Öncelikle sizi tanıyabilir miyiz?

→ 1967 yılında Talas'a bağlı Kepez köyünde doğdum. Evliyim, iki çocuk babasıyım. Kızım doktor, oğlum ise hukuk okuyor. Ben lise mezunuyum, futbol hayatıma Kayseri Spor alt yapısında başladım. Ardından Kayseri Spor A takımına yükselerek profesyonel oldum. Sonra sırasıyla Tarsus İdman Yurdu, Erciyes Spor, Kırşehir Spor ve son olarak Isparta Spor'da profesyonel olarak forma giydim. Isparta Spor'da futbolu bıraktıktan sonra şarküteri işletmeciliğine başladım. Pastırma ve sucuk ağırlıkta olmak üzere 27 yıl şarküteri işlettim. Bir

dönem karaciğerimden rahatsızlık geçirdim. Karaciğer nakli yaşadım. Bu sağlık problemimin ardından iş hayatını bırakmaya karar verdim. Oğlumun İzmir'de tahsil hayatını sürdürmesi nedeniyle İzmir'e yerleştim. Bu dönemde çocukluktan beri içimde ukde olan hobilerimi gerçekleştirmek istedim. Bunların başında kaligrafi (güzel yazı sanatı), günlük tutmak, süslü yazılar yazmak, antik kentleri gezmek geliyordu. İzmir'de "Bilge Kaligrafi"den kaligrafi eğitimi aldım. Futbolu bırakmama rağmen içimdeki spor aşkı hiç bitmedi. Hem dağcılık yaptım hem de Çanakkale'den Antalya'ya kadar dağları, antik kentleri gezme fırsatı buldum. Seyahat etmeyi çok seviyorum. 50'ye yakın yurt dışı seyahatim oldu, 22 ülke gördüm.

◆ Futbolla nasıl tanıştınız?

→ Hayatım koşturmakla geçti diyebilirim. İlkokulda sabahçıydım. Öğleden sonraları ise geleneksel olarak sicim, pastırma ipi üreten bir atölyede çalışıyordum. Bobinler, çengeller ve makineler arasında adeta uzun mesafe koşucusu gibi koşturduğumu hatırlıyorum. Okulda ve boş zamanlarımda futbol oynardım. Okul atletizm takımındaydım. Mehmet Kaya ve Emel hocamla birlikte eski hakemlerden Cemal Bozdemir de öğretmenimdi. Orta ikiden sonra pastırmacıya çırak olarak girdiğim dönemde Kayseri Spor'un seçmelerinin olduğunu öğrendim. Haftalıkla Kayseri'nin bilinen spor mağazalarından biri olan rahmetli Cenap abimden malzeme alarak seçmelere katıldım. Seçmeleri Fehmi Kuş hocam yapıyordu. 67 doğumlular içinden ilk seçilen bendim. O gün 50 kişi seçilmişti.



↑ 1985-1986 Sezonu Süper Lig'de Kayseri Spor forması ile Mustafa Türkmen



↑ 1987-1988 Sezonu Kayseri Spor Futbol Takımı

Bu kişiler içerisinde Ahmet Akgün ve ben profesyonel futbolcu olabildik.

◆ **Neden futbolda kariyer yapmayı seçtiniz?**

→ Çocukluk yıllarımda popüler olan, en çok oynanan spor dalıydı. Farklı branşlarda spor imkânları yoktu ve mevcut imkânlar bile çok sınırlıydı. Bir top bile bulamadığımız yıllardı.

◆ **Hangi mevkide oynuyordunuz?**

→ Her iki ayağımı kullandığım için kaleci hariç her mevkide oynadığımı söyleyebilirim. Kayseri Spor'da sağ bek, sol bek; Tarsus'ta sağ bek, sağ açık; Kırşehir Spor'da libero, stoper, orta saha; Isparta Spor'da orta

saha ve stoper olarak oynadım. Hocaların joker futbolcusuydum fakat her hafta hazırlanıp maç günü farklı mevkide oynamak verimimi her zaman düşürmüştür. Kırşehir Spor'da libero olarak oynadığım dönem çok verimli olduğum ve oynamaktan keyif aldığım dönemdi.

◆ **Futbol ile ilgili unutamadığınız bir an/anı var mı?**

→ Kırşehir Spor'da oynadığım dönemde takım arkadaşım Yüksel ağzıyla hakem düdüğü sesi çıkarırdı, ben de liberoda en geride oynardım. Santraforla kafa kafaya kaldığımızda düdük çalar rakip topu bırakır durur, ofsaytta değilim, faul yapmadım, diye itiraz ederken ben topu alır hücumu çıkardım. Her zaman yapmaz, kritik pozisyonlarda bir veya iki kez yapardı. Beni "aman Mustafa sakın durma" diye her maç öncesinde uyarırdı,

“Düzce Spor’da oynadığım dönemde takım arkadaşım durdu da rakip durmayıp golü attı ve küme düştük” derdi. Birçok maçta kargaşa oldu. Kırıkkale maçında da çaldı, hakem futbolcularda düdüğü aradı. Tabii bunlar hatırladıkça yüzümüzü güldüren anılar.

◆ **Futbol, hayatınızda ne gibi izler bıraktı?**

→ Futbol sayesinde tanınırlığım arttı, ticari hayatımda geniş bir kitleye ulaşma şansım oldu. Türkiye’yi ve dünyayı gezme imkânı buldum. Farklı insanları tanıyarak dostluklar kurdum. Her şehirden tanıdık dostlar edindim, bu seyahatlerde vizyonum, dünyaya bakış açım değişti. Farklı meslekten insanların tecrübelerinden faydalandım, güzel anılar biriktirdim, o günleri, anıları yâd etmek, eski futbolcu arkadaşlarla bir araya gelmek, sohbet etmek mutlu ediyor.

◆ **Futbolculuk yaşamınızda hayran olduğunuz futbolcular kimlerdi, birlikte oynadığınız oyuncular arasında en çok kimi beğenirdiniz?**

→ Oğuz Çetin, Metin Tekin ve mevkiimden dolayı Gökhan Keskin hayran olduğum futbolculardandı. Kayseri Spor’da ise Kemal Kılıç vardı, ilk A takıma çıkmaya başladığımızda herkesten top çaldım ama Kemal Kılıç’ın ayağından almak mümkün olmadı. Bileğine çok hâkimdi, çalım atmayı seven biri olarak onu çok beğenirdim.

◆ **Kayseri Spor’dan ve geçmişle günümüzü futbol açısından mukayese eder misiniz?**

→ Bizim dönemlerde futbolu sevdiğimiz için oynadık o yüzden çok fedakârdık. Adımız profesyoneldi ama kendimiz amatör ruhla oynadık ve haz aldık. Her futbolcunun kendine has sokak futbolundan gelme hareketleri vardı ve göze hoş gelirdi. Şimdi ise parası ve şöhreti için futbol oynanıyor. Sistemsel ve hızlı, sürpriz hareketler yok, yani göze çok hoş gelmiyor. İşin içinde bahis, menajerler vs. ön planda, amatör ruh yok. O yüzden özetleri izleyip geçiyorum. Kayseri Spor ise çok badireler atlattı. Asansör takım tabirimiz vardı bir iner bir çıkardık. Uzun yıllardır süper ligin gediklisiyiz, bu bizim için büyük bir gurur. Şu bir gerçek! Profesyonel takımı olan şehirler, marka değeri olan şehirlere dönüşüyorlar ve her zaman adı anılıyor. Süper Lig’de olmayan takımların marka değeri olmaz. Misal Koca-



↑ Fehmi Kuş Hocam ile birlikte

eli, sanayi kenti ama takımı olmadığı için hiç anılmaz. Bunlar çok önemli, kıymetini bilmeliyiz.

◆ **Futbolla ilgili son soru. Futbolcu olmasaydınız ne olurdu?**

→ Babam inşaatçıydı ve muhtemelen ben de inşaatçı olurum.

◆ **Peki futboldan sonra kariyeriniz nasıl şekillendi?**

→ Futboldan sonra ticaret hayatına atıldım, uzun yıllar pastırma sucuk üzerine şarküteri işlettim. Ticaret hayatı



↑ Tarihi Likya Yolu, 2024

sonrasında da hobilerime yöneldim. Seyahat etmek, kaligrafi sanatıyla ilgilenmek, antik kentler ve dağcılık bunlar arasında.

◆ Pastırmacılık mesleğine nasıl başladınız ve kaç yıl yaptınız?

→ Komşumuzun oğlu Abid Mangan abi pastırmacıda çalışıyordu. Orta ikinci sınıftaydım. Beni de rahmetli Mahmut Akkar ve ortağı saatçi Ahmet Çoşkunsu onun yanına çırak olarak verdi. Pastırmacılık serüvenim böylece başlamış oldu. Futbol öncesi 7 yıl, Futbol sonrası 25 yıl, toplamda ise 32 yıl pastırmacılık yaptım diyebilirim.

◆ Bize bu işin inceliklerinden bahseder misiniz?

→ Bana göre pastırma dünyanın en güzel yiyeceğidir. Löp etten ve klasik usullerle yapılan besleyici bir ürün, etin en iyi bölümlerinden yapılır. Hafif yağlı olan sırt ve antrikot kısmından yapılan pastırma benim tercihimdir. Uç kısmına tütünlük deriz, dişe dokunmaz, yumuşak olur. Eskiler bu bölüme “sakal oynatmaz” derler. Elle ince ince doğranması tercih edilir. Ayrıca izlemesi de keyif verir. Çıraklık dönemimde bacak, döş, mehle, dilme, şekerepare, kenar ve kuşgözü isimleriyle pastırma çeşidi vardı. Şimdilerde sucuğa kavurmaya katılıyor, çeşit azaldı. Günümüzde yaygın olarak potuk, bonfile, sırt ve antrikot yapılıyor.

◆ Pastırmacılık yaptığınız dönemde unutamadığınız bir anınız var mı?

→ Futbol sonrası bu mesleğe başladığımda 5 ayrı kulüpte farklı şehirlerin bana kazandırmış olduğu taraftarlar, yöneticiler, mülki amirler ve daha nice birçok insanla haşır neşir olduğumdan insanları tanımada, hatırlamada zorlandığım bir dönemdi.

Dükkâna gelen birisi pastırma fiyatlarını soruyor, çeşit çeşit her birinden tattırıyordum. Yedikten sonra en iyisini en ucuz fiyattan istiyordu. O fiyata vermeyince de gidiyordu. Kaç kez geldi, kaç kez yedi bilmiyorum. Göz aşinalığından ben bu adamı tanıyacağım ama nerden nerden derken, “hah bu adam o adam, buna bi oyun oynayayım ders vereyim” dedim. Ucuz pastırmayı pahalı, pahalı pastırmayı ucuz fiyat dedim, tattı, yedi. Her zamanki gibi pahalıyı ucuz fiyattan istedi. Ben de, “olur ne kadar istiyorsun” deyince apıştı kaldı. Kem küm derken lafı yapıştırdım. “Koskoca adamsın utanmıyor musun film çevirmeye? Adam gibi gel canım istiyor de verelim” dedim, ardından da çekip gitti. Ortağım çok utandırdın adamı falan dedi. Fakat ben dersini verdiğimi düşündüm. Ertesi gün ne olsa beğenirsiniz? Utanıp mahcup olduğunu, ders aldığını düşündüğüm adam “Canım istedi pastırma verir misin?” demez mi! Sözümü yiyemedim, pastırmayı doğradım verdim.



◆ Eminim 32 yıllık pastırmacılık serüveninizle ilgili sayfalar dolusu anınız ve söyleyecekleriniz vardır. Ama içinizdeki sanat tutkusu bizi çok heyecanlandırdı. Kaligrafi sanatı ile uğraşıyor demıştiniz. Anlatır mısınız, ne zaman bu tutkunun varlığını hissettiniz?

→ Küçük Mustafa Mahallesi'nde bir çay ocağında çalışıyordum. O dönemde yanlış hatırlamıyorsam komşumuzun "Alo Reklam" adında bir dükkânı vardı. Kent

Turizm Seyahat'in otobüslerinin eski usulle amblem ve yazılarının şablonunu çıkarır, içlerini boyayarak yazı ve ambleme dönüştürdü. Şablon çıkardıktan sonra da üzerinde gölgelendirme yapıp derinlik katardı. İlk olarak buradan etkilendiğimi düşünüyorum.

Pastırmacılığa başladığım 1981 yılından bu yana kaligrafi sanatı ile iç içeyim. 14 yaşımda kale önündeki bütün pastırmacıların etiketlerini, reklam tabelalarını ben yazardım. O dönemde eski büyük kaşarların altından üstünden yuvarlak ahşap çıkardı. Onların üzerle-



↑ Soldaki divit uç ile capperplate stili yazılır. Sağdaki paralel pen ile fraktur stili yazılır.

rine “evlik sucuk, kdv dâhil, şu kadar vb.” şekilde yazılar yazardım. Şimdi anlıyorum ki bana bunların çok katkısı olmuş. Bundan dolayı tablo yaparken, kompozisyon yazarken zorlanmıyorum. Futbol oynadığım dönemde ise günlük tutar defter süslerdim. Arkadaşların defterlerine isimlerini yazardım.

◆ Peki, kaligrafi sanatına tam bir ciddiyetle başlamaya nasıl karar verdiniz?

➔ Karaciğer nakli sonrası işi bırakıp İzmir’e gidince vaktimi değerlendirmek ve içimde ukde olarak kalan hobilerimi gerçekleştirmek istedim. Türkiye’nin sayılı kaligraflarından sayın Saim Yeşildağ hocamdan ders aldım. Asistanlığını yaptım. Hafta içi kaligrafi sanatı, hafta sonları ise Olympos dağcılık yürüyüş gurubuyla trekking ve antik kent gezilerine yöneldim.

◆ Bu sanatta en çok hangi stili, yazı türünü beğeniyorsunuz?

→ Fraktur ve capperplate yazı stilini beğenir ve sık sık kullanırım.

◆ Kendinizi bu sanatta hangi seviyede görüyorsunuz? Kaligrafi sanatına bir yenilik kattığınızı düşünüyor musunuz?

→ Her sanatta olduğu gibi bunun da sonu yok. Derya deniz, yaşadığımız sürece öğreneceğiz ve kendimizi geliştireceğiz. Öğrenmeye açım. Daha çok yolum var. Allah'ın lütfu her insana farklı yetenekler verdiği gibi bu konuda da bana bu yeteneği verdiğini düşünüyorum. Gölge yazı konusunda kaligrafi sanatına (tipografi de diyebiliriz) farklı bir bakış açısı getirebileceğimi düşünüyorum.

◆ Gençlere vermek istediğiniz bir tavsiye var mı?

→ Gençlere tavsiyem zevk alacakları işleri yapmaları, çabuk pes etmemeleri, inatla devam etmeleri! Zamanlarını kitap okuyarak geçirmeye çalışsınlar. Çünkü bir kitap bir ömür tecrübesi, her kitap en az 40 yıllık tecrübenin aktarılması demek. Ayrıca sohbet edecekleri insanı iyi seçsinler, yani sana aktaracağı bir şeyi olmayan insanlardan uzak dursunlar. Tahsil hayatlarında ders geçmek için değil ileriki yaşamlarında

rında lazım olacağını düşünerek ders çalışsınlar. Son olarak yabancı dil; şimdiki gençler dünya vatandaşı, her zaman dil lazım bizim dönemler gibi değil.

◆ Mustafa hocam bu güzel söyleşi için çok teşekkür ederiz. Eserlerinizi hem Kayseri'de hem de ülkemizin diğer illerinde sanatseverlerle bir an önce sergilerde buluşturmanız dileğiyle. ■





Türk Kurtuluş Savaşı'nda Kayseri'nin Jeopolitik ve Lojistik Rolüne Genel Bir Bakış

TANER GÜR
Dr.



Kayseri, Anadolu'nun merkezinde yer alan jeostratejik bir kent olup tarih boyunca ticaret, savunma ve ulaşım açısından önemli roller üstlenmiştir. Şehir, sahip olduğu coğrafi konumu nedeniyle birçok medeniyetin kesişim noktası olmuş, tarihsel süreçte askerî ve iktisadi anlamda kilit bir üs hâline gelmiştir. Anadolu'nun iç kesimlerinde yer alması sebebiyle cepheye gönderilecek erzak, silah ve asker sevkiyatında kritik bir önem taşımıştır. Bu manada Türk millî mücadelesi içinde Kayseri, stratejik konumu ve endüstriyel altyapısı ile ülkenin en önemli lojistik merkezlerinden biri olmuştur. Bu çalışmada Millî Mücadele

dönemlerinde Kayseri'deki ulaşım ağları, askerî teçhizat üretimi, lojistik organizasyonlar, halkın destek mekanizmaları ve bunların savaş üzerindeki maddi-manevi etkisi dönemin kaynakları ışığında genel bir incelemeye tabi tutulmuştur.

GİRİŞ

Kayseri, Antik Çağ'dan itibaren (~MÖ 3000-MS 375) önemli ticaret yollarının kesiştiği kavşak noktalarından biri olmuştur. Bilhassa Çin'den başlayıp Türkistan (O. Asya) ve Anadolu üzerinden Avrupa'ya kadar uzanan İpek Yolu'nun geçtiği güzergâhlardan biri üzerinde yer alması, bu şehri ekonomik açıdan cazip bir

yer hâline getirmiştir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de bu stratejik önem devam etmiş, şehir Anadolu'nun iç kesimlerinde bir ticaret ve lojistik merkezi olarak devamlı büyüme eğilimi göstermiştir (Kafesoğlu, 1997, s. 375; Usul, 2023, s. 1783-1789). Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrıldıktan sonra neredeyse tüm Anadolu topraklarını etkileyecek olan Mondros Mütarekesi'ni 30 Ekim 1918'de İtilaf Devletleriyle imzalamak mecburiyetinde kaldı. Esasında iki taraflı ateşkes olarak gözüken bu durumun aksine, diplomasi oyunları ile mütarekenin satır aralarına sokulan maddeler gereği Anadolu'nun işgaline zemin

hazırlanmıştır (Harp Tarihi Vesikaları, 1952, s. 2; Turan, 1991, s. 68).

Bu manada Kayseri, Anadolu'nun ortasında düşman işgalinin uğramadığı bir şehir olmasına rağmen çevresindeki diğer işgaller nedeniyle gelen göçler vb. gelişmeler ile hep temkinli ve teyakkuzda olma mecburiyetinde kalmıştır. Bu teyakkuz hâli, başta Fransız destekli Ermeni ayrılıkçıların Develi yakınlarında yaptıkları kısa süreli işgal girişimi ile çevresindeki diğer iller olan Adana, Maraş ve Pozantı gibi bölgelerin düşman işgalinden kurtarılmasında görülmüştür. Yine Sakarya Meydan Muharebesi sürecinde Ankara'ya düşman tehdidinin yaklaşması ile Meclis'in Kayseri'ye taşınması gibi planlamalarda da bahse konu teyakkuz hâlini görmek mümkündür (Erdoğan, 2023, s. 193; TBMM Gizli Celse Zabıtları, 2.8.1337/1921, s. 132). Bu hususta “Ya İstiklal Ya Ölüm” parolasıyla mücadele eden cephedeki Türk ordusunun başkomutanı sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk) Millî Savunma Bakanı Refet (Bele) Paşa'ya gönderdiği telgraf aşağıdaki direktifleri içermiştir; (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 1973, s. 62).

“ZATA MAHSUSTUR 26/27 Ağustos 1337 (1921)

Refet Paşa hazretlerine

1) Meydan muharebesinin Ankara'ya kadar intikal etmesi ihtimal dâhiline girmiştir.

2) Her türlü ihtimale karşı Meclis'in ve Heyet-i Hükümetin ve Ankara'da kalması caiz olmayanların Ankara'dan çıkmaları muvafık-ı ihtiyattır.

3) Meclis ve Hükümet'in ilk merhale olmak üzere Yahşihan üzerinden Kayseri'ye nakli lâzımdır.

4) Nakil keyfiyeti, iki gün zarfında, yani 29 Ağustos akşamına kadar behemehâl hitam bulmalıdır.

5) Müdafaa-i Milliye Vekili Refet Paşa Hazretleri, nakil için ve Ankara'nın inzibatı için icap eden tertibatı ahz edeceklerdir.

*Telin alınışı
27 Ağustos saat 7 evvel*

*Başkumandan
Mustafa Kemal”¹*

¹ Meclis'in Kayseri'ye taşınması hususunda TBMM'de yapılan hararetli tartışmalarda söz alan Dersim (Tunceli) Mebusu ve Ferhatuşağı aşiretinin reisi olan Diyap Ağa, “Buraya savaşılmaya mı yoksa kaçmaya mı geldik!” diyerek Millî Mücadele'ye verdiği destek ve bu cesareti ile büyük takdir toplamıştır (TBMM, 2020, s. 372). Daha sonra Türk ordusunun Yunan işgal ordusu karşısında gösterdiği başarılar üzerine de taşınma planı askıya alınmıştır. Meclisin taşınması ve lise tarihçesi hk. ayrıca bkz.,

Olası taşınma işlemleri kapsamında Ankara'da bulunan resmî memur ailelerinin Kayseri'ye naklini sağlayacak 12 kişilik bir komisyon oluşturulmuştu. Komisyon, sırasıyla cepheye savaşan subayların geride kalan ailelerini, milletvekili aileleri ile geri hizmette çalışan diğer subay ve memur ailelerini öncelikle Kayseri'ye nakletme kararını almıştır. Bu kapsamda adım adım yaklaşan işgallere karşı halkın örgütlenmesiyle Millî Mücadele hareketi başlamış ve Kayseri her açıdan önemli merkezlerden biri olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın verildiği dönemlerde Anadolu'nun iç kesimleri, cepheye yapılacak lojistik destek açısından hayati öneme sahip bir hâl almıştı. Bu süreçte Kayseri de konumu itibarıyla hem batıdaki cephe hatlarına hem de Doğu Anadolu'daki hatlara malzeme akışını sağlayan kilit bir merkez işlevi gördü. Ankara ve Sivas gibi merkezlere yakın olması, Kayseri'yi doğal olarak lojistik operasyonlarda öne çıkarmıştır (Cebesoy, 1953 s. 261).

Millî Mücadele'nin başlamasıyla birlikte Kayseri'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuş ve halkın direnişini organize etmiştir. Cemiyetin başkanlığını üstlenen Rıfat Bey ve diğer çalışma arkadaşları, Kayseri halkını işgale karşı ayrıca bilinçlendirmişlerdir. Bu manada 4 Aralık 1919'da Kayseri'de gerçekleştirilen mitingde işgallere karşı tepkiler dile getirilmiş ve vatanın savunulması gerektiği bilhassa vurgulanmıştır. Şehirdeki nüfuzlu kimselerin önderliğinde düzenlenen toplantılar ile Kuvâ-yı Milliye hareketinin güçlenmesi ayrıca sağlanmıştır. Bu toplantılarda askerî birliklerin desteklenmesi, cephane temini ve halkın direnişe katılımı gibi konular ele alınmıştır. Böylece Kayseri'de düzenlenen toplantılar ve mitingler ile halkın Millî Mücadele'ye verdiği desteğin açıktan görülme durumu Anadolu geneline de olumlu anlamda yansımıştır (Erdoğan, 2023, s. 197-202).

1. KAYSERİ'NİN STRATEJİK KONUMU VE ASKERİ LOJİSTİK AÇISINDAN ÖNEMİ

Genel çerçevede jeopolitik konum; devletlerin ulusal güvenliği, ekonomik çıkarları ve küresel stratejiler üzerindeki etkisini belirlemede sahip olduğu coğrafi faktörler ile politikalar belirlemede rol oynar. Bu kapsamda Kayseri şehri de Selçuklu-Osmanlı dönemleri boyunca ticaret yollarının merkezinde yer alarak bölgesinde ekonomik ve askerî bir merkez üssü olmuştur.

(T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 1973, s. 62-78; Arslan, 2014, s. 2-15).

Millî Mücadele süresince Kayseri yine demiryolu bağlantıları ve karayolu ağıyla lojistik destek konusunda kritik bir konumdaydı.

Şehrin bahse konu stratejik önemi, lojistik ağının etkin kullanılmasıyla daha da artmıştır. Cepheye asker ve lojistik destek göndermek için bu bölge bir nevi aktarma noktası işlevi görmüştür. Ankara-Kayseri hattı, cepheye silah ve asker sevkiyatında kullanılan en önemli ve güvenli hatlardan biriydi. Demiryollarının yanı sıra at arabaları ve kağnılarla da lojistik destek sağlanmıştır. Kayseri'nin bu lojistik ağı, Sivas ve Ankara arasındaki bağlantının güçlenmesi açısından da kritik rol oynamıştır. Ayrıca, demiryollarının altyapısı geliştikçe cepheye silah ve mühimmat taşınması hızlandırılmış, lojistik süreçler daha da etkin hâle getirilmiştir (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 1973, s. 468-483).

Kayseri şehri sınır bölgesinde olmamasına rağmen hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde askerî üs ve lojistik destek noktası olarak kullanılmıştır. Batı Cephesi'ne gönderilen mühimmat, giyecek ve gıda maddelerinin büyük bir kısmı Kayseri üzerinden sevk edilmiştir. Bu duruma örnek olarak Kütahya-Eskişehir Savaşlarından (10-24 Temmuz 1921) sonra Sakarya doğusuna çekilen Türk Batı Cephesi kuvvetleri ile yapılan resmî yazışma dikkat çekicidir. Bu anlamda 22 Temmuz 1921'de Millî Savunma Bakanlığı (MSB), oluşan yeni lojistik destek ve teşkilat hakkında Batı Cephesi'ndeki Türk kuvvetleri için Genelkurmay Başkanlığı'na aşağıdaki şu bilgi notunu vermişti:

“1) Şimdiki durum ile Batı Cephesi, Konya'dan başka birinci kademe olarak Çorum, Yozgat, Kırşehir kaynaklarına; ikinci kademe olarak Sivas, Kayseri kaynaklarına dayanacaktır.

2) Bu kaynaklardan tedarik edilen her çeşit ihtiyaç maddeleri, Çorum-Sungurlu-Yahşihan, Sivas-Akdağmadeni-Yozgat-Keskin-Yahşihan, Kayseri-Kırşehir-Keskin-Yahşihan yollarından Ankara'ya getirilecektir...”

(T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 1973, s. 467-473).

Görüleceği üzere Kayseri her hâlükârda savaş-taki lojistik desteğin önemli kesişim noktalarından biri olarak önemini sürdürmüştür. İlaveten şehirde kurulan silah atölyeleri de yaptıkları özverili üretimle cepheye birliktelere buradan mühimmat sağlamaya devam etmişlerdir. Bu kapsamda özellikle XX. yy. başlarında askerî havacılık alanındaki sanayi teşebbüslerinin ortaya çıkması ile kentin askerî anlamdaki stratejik konumu daha da artmıştır. Dünya genelinde

deki savaşlarda hava kuvvetlerinin büyük önemini görmeye başlayan askerî yetkililer bu amaçla bir uçak fabrikasının Kayseri civarında kurulmasını zaten çok önceden planlamaya almışlardı. Bu bölgenin seçilmesinde elbette ki Kayseri'nin sahip olduğu konum ve endüstriyel altyapısı etkili olmuştur.

Millî Mücadele sürecinde bu planlamanın fizibilitesi üzerinde daha çok durulmuş ve proje hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda ısrarcı olmayı gerektiren en büyük etkenlerden biri de Balkan Savaşları sonrasında o bölgedeki askerî teçhizat ve fabrikaların düşmanların eline geçmesi olmuştur. Balkanlarda Osmanlı Devleti'nin yenilmesinden ders alınması ve aynı üzücü durumun tekrar etmemesi adına oluşturulan komisyon İç Anadolu Bölgesi'nde askerî üretim yapan sanayi tesislerinin kurulması için çalışmalara yeniden başlamıştır. Komisyon bu amaçla Kayseri-Bünyan ve Kızılırmak çevresinde incelemeler yapmış, lakin I. Cihan Harbi'nin vuku bulmasıyla proje askıya alınmıştır. I. Cihan Harbi'nde askerî teçhizat ve havacılığın önemli eksikliğini gören Türk yetkililer projeyi tekrar masaya koymuştur. Zaten daha öncesinde fizibilitesi yapılan projeye aynı doğrultuda Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak da Kayseri'nin askerî teçhizat üretimi yapacak fabrikalar için uygun bir yer olduğuna dair görüş bildirmiştir (13 Ocak 1921).

Fabrikalarda kullanılacak yeterli suyun, ham maddenin, lojistik avantajın ve zanaatkarların mevcudiyeti gibi diğer faktörler doğal olarak Kayseri'yi öne çıkarmıştır (KBB, 2021, s. 190-191). Yine bu dönem Millî Mücadele'ye sadece maddi-manevi destek sağlamakla kalmamış olan Kayseri'den, gönüllü olarak bazı halk ve öğrenci gruplarının sıcak savaşa dâhil olup gazi ve şehit oldukları bilinmektedir. Özellikle güneydeki Kilikya Cephesi'nde Fransız ve Ermenilere karşı savaşan birliktelere Kayseri'den büyük bir destek sağlanmıştır. Millî Mücadele'yi en içtenlikle destekleyen Kayseri halkının gösterdiği bu tutumun somut delillerini TBMM'ye çektikleri aşağıdaki birkaç telgrafta görmek mümkündür:

1. Sakarya Savaşı sonrası ilan edilen Seferberliğe destek telgrafı:

“Büyük Millet Meclisi Reisi Başkumandan Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne 17 Eylül 1921

Umumi seferberlik hakkındaki emriniz tam bir sevinç ve arzu ile karşılanmıştır. Bütün millet öteden beri vatanın düşmandan kurtulması

için hayatını ve malını feda etmeye amadedir. Muvaffakiyetinizi Cenab-ı Hak'tan temenni ederiz. Her emrinize hazır bulunduğumuzu arz eyleriz efendim.

Kayseri Müdafaa-i Hukuk Reisi Faik.”

2. Sakarya Savaşı'nda Develi'den Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) gönderilen telgraf metni:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine
22 Ağustos 1921

Bakanlar Kurulunun ve özellikle Başkumandan Paşa Hazretleri'nin vatanın kurtuluşu için üzerine almış olduğu büyük vazifeyi yerine getireceğine imanımız tamdır. Biz Develililer bütün bu savaşı kendi kendilerine maddi ve manevi hizmetli istiklal davasının bir neferimiz bile kalsa elde edilmesine hizmet edeceğiz. Geceli-gündüzlü mesaimiz ilerideki namuslu evlatlarımızın ihtiyacını teminden başka bir şey değildir. Şeref ve namus ordusunun başkumandanına saygılar, en aşağıdaki neferine kadar sevgiler selamlar.

Belediye Reisi Azmi.”

3. Pınarbaşı'na bağlı Pazarvıran köyünden Mustafa Kemal Paşa'nın müşirlik ve gaziliğini tebrik eden telgraf metni:

“Büyük Millet Meclisi Reisi ve Başkumandan-ı Muazzam Gazi Müşir Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne 25 Eylül 1921

Paşa Hazretleri, zat-ı devletlerine müşirlik rütbesi tevcih ve gazi unvanı verildiğini bugün haber aldım. Bütün mevcudiyetle tebrik eder Cenab-ı Hakk Hazretleri ömür ve afiyetlerini uzatsın amin...

11. Fırka Sahra Posta Müdürü Manastırlı Hamdi.”

4. Adana'nın kurtuluşu üzerine Kayseri'den TBMM'ye çekilen tebrik telgrafı:

“Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine
20 Ekim 1921

Bizi Adana'mıza kavuşturan şükre layık yardımları tarih en parlak sayfalarına geçirecektir. Kalbimiz sevinç ve iftihar duygularıyla dolu olduğu hâlde şükranlarımızı arz ve tebrik eyleriz.

Kayseri Maarif Hademeleri Namına Kazım Nami.”

5. Büyük Taarruz sürecinde Kayseri'deki Ortodoksların TBMM'ye gönderdiği telgraf:

“Arıza-i Telgrafiye

Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Reis-i Celili Başkumandan-ı Alişan Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne ve Heyet-i Celile-i Vekile Riyaset-i Samiyesine, umum milletin saadet ve selametini istihdaf eden Türk Ordumuzun tecelli eden muzafferiyetlerini kutlayarak kahraman askerlerimizi kemal-i samimiyetle tebrik ve mukaddes Türk topraklarının düşmanın pay-ı mülevvesinden tamamen temizlenmesini Misak-ı Milli'nin husulünü niyaz ve arz-ı tazimat eyleriz ferman.

Türkiye Büyük Millet Meclisine Tabi Umum Anadolu Türk Ortodoksları Kilise Kongresi Katib-i Umumi Reisi Kayseri Metropolidi İstimat Zihni Meletyos.”

(TBMM, 2020, s. 243-245; Hâkimiyet-i Milliye: 2.9.1921, No: 280; H. Milliye: 21.9.1921, No: 299).

Yukarıda gözüken, halkın TBMM ve ordusuna olan somut desteği, Millî Mücadele'nin başarısında önemli bir etken olmuştur. Bilhassa Batı Cephesi'ne gönderilen silah ve malzeme ikmalinde Kayseri, bir lojistik merkez olarak işlev görmüştür. Şehirdeki fabrikalar ve el tezgâhları askerî kıyafet ve cephanе üretiminde de aktif olarak kullanılmıştır (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 1995, s. 297, 312). Burada dikkat çeken diğer bir unsur ise Türklerin temel işgücünü oluşturan erkek nüfusun uzun yıllar süren savaşırlara dâhil olmasından dolayı başta Ermeniler olmak üzere çoğunlukla gayrimüslim azınlıkların sahip olduğu üretim alanlarının durumu olmuştur.

Belli dönemlerde İngiliz, Fransız ve Rus kışkırtmaları ile yerli Türk nüfusuna yaptığı saldırı ve katliamlar sonucu çıkarılan kanun kapsamındaki Ermeniler yine başka bir Osmanlı toprağı olan Suriye'ye gönderilmişti (Halaçoğlu, 2006, s. 96, 120; Kemaloğlu, İ. 2015, s. 167). Mondros'tan sonra bu azınlıktan bazıları geri dönse de ticaret, sanayi vb. alanlarda oluşan üretim boşluğunu yerli halk doldurmaya büyük çaba sarf etmiştir. Bununla beraber bu süreç içinde Kayseri'de nüfus popülasyonunda bazı değişimler de gözlemlenmiştir. Ermeni tehciriyle şehirden gidenler olurken

yine 1915’lerde Türkiye’nin doğusunda başlayan Rus işgallerinden dolayı buraya gelen insanlar bulunmaktadır. İlaveten Çarlık Rusya’da gerçekleşen 1917’deki Bolşevik İhtilali’nin doğurduğu sonuçlar nedeniyle bilhassa Kafkasya bölgesinden gelen Türk-Müslüman nüfusun da bulunduğu görülmektedir.

Yaşanan bu demografik hareketlere rağmen Kayseri Millî Mücadele içindeki stratejik ve politik rolünü korumaya devam etmiştir. Bu kapsamda ülkenin içinde bulunduğu ve savaş ekonomisi açısından hayati önem taşıyan üretim alanları yine yerli halk tarafından kısa sürede doldurularak şehir daha yaşanılır ve güvenli bir konuma gelmiştir. Böylelikle askerî sevkiyatların organize edilmesi kolaylaşmış ve Kayseri, Millî Mücadele’nin ana omurgasını oluşturan şehirlerden biri hâline gelmiştir. Yine Kayseri halkı, işgallere karşı tepkisini mitingler ve gösteriler düzenleyerek ortaya koymuştur. Şehrin önde gelen isimlerinden olan başta Nuh Naci Yazgan, Kalaçzade Ahmet Hilmi, Ö. Mümtaz İmamzade, M. Rasim Can, Rıfat Bey, Yüzbaşı Tekelioğlu Sinan² ve Binbaşı Fehmi Beyler gibi diğer ulusalcı kadrolar da Ankara Hükümeti ile uyumlu çalışarak Millî Mücadele’nin başarıya ulaşması için büyük çaba harcamışlardır (DAB: 30-10-0-0/74-482-14; Çayırdağ, 2024, s. 32). Kayseri’de halkın desteği, sadece belli yardımlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda basın yoluyla da bu mücadele yurdun dört bir yanına duyurulmaya ve sürdürülmeye çalışılmıştır. Millî Mücadele’yi destekleyen Kayseri’deki yerel gazeteler ile Ankara ve İstanbul’da bir süre yayım hayatını sürdüremeyen bazı gazete ve dergilerin yine Kayseri’de faaliyet göstermesi halk üzerinde olumlu etkiler bırakmıştır. Böylelikle millî uyanış konseptli olan bu yayınların etkisi dalga dalga yayılarak Anadolu’daki diğer şehirlerde de büyük yankı uyandırmıştır (Kösedağ, vd., 2021, s. 935-946).

² Asıl ismi Yüzbaşı Ali Ratip, görev ismi ise “Tekelioğlu Sinan Bey” olan dönemin Kayseri Jandarma Bölük Komutanı, Damat Ferit Paşa Hükümeti ile ters düşünce görevinden alınmıştır. Daha Sonra bizzat Atatürk öncülüğünde Heyet-i Temsiliye (Temsil Kurulu) tarafından Adana ve Mersin bölgelerinde Fransızlara karşı Kuva-yı Milliye teşkilatını yönetmek üzere vazifelendirildi. Bu riskli görevin önemi ve gizliliğinden dolayı kendisine “Tekelioğlu Sinan” takma adı verildikten sonra tüm yazışmalarında bu adı kullandı. Bölge halkı tarafından çok sevilen Tekelioğlu Sinan Bey halk arasında aynı zamanda “Sinan Paşa” olarak da anıldı. Güney Cephesi’nde askerleriyle birlikte Fransızlara karşı çok ağır şartlar içinde mücadele verdi. Kuva-yı Milliye ve halkla beraber yürüttüğü bu kutsal mücadeleyi Sinan Bey detaylı bir şekilde kayıt altına almıştır. Yazmış olduğu 5 hatıra defterinin orijinal şekilleri ATASE Daire Bşk. lığında bulunmaktadır. Bkz., (T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 2012, s. III-VII; T.C. Genelkurmay Başkanlığı, 2014, s. 22).

2. MİLLÎ MÜCADELE İÇİNDE KAYSERİ’DEKİ SANAYİ VE ÜRETİM FAALİYETLERİ

Kayseri’deki ticari, tarımsal ve endüstriyel faaliyetlerin geçmişine arkeolojik veriler ışığında bakıldığında MÖ 3500’lü yıllara kadar giden günümüz Kültepe-Kaniş bölgesindeki Asur, Hitit, Frig uygarlıklarının bu alanlardaki çalışmaları görülmektedir (İşpirli, 2022, s. 96-101; Şahin, 2008, s. 845-856). Geçmişten gelen bu birikim, tecrübe ve sahip olduğu konum ile Türk Kurtuluş Savaşı’nda da Kayseri; tarım, sanayi ve endüstriyel üretim açısından önemli bir merkez olmuştur. Özellikle İstanbul ve Batı Anadolu’nun işgali nedeniyle sanayi tesislerinin Anadolu’nun iç kesimlerine kaydırılmak istenmesi Kayseri ve çevresinin stratejik konumunu daha da ön plana çıkartmıştır (Akgül, 1998, s. 26-40).

Bu stratejik konumu taşımakla beraber Kayseri, tarımsal üretimiyle de öne çıkmış; buğday, un, kurutulmuş gıdalar ve hayvansal ürünler ile cephedeki askerlerin beslenme ihtiyacı karşılanmıştır. Yine bu süreçte geleneksel el sanatları ve küçük ölçekli üretimle tanınan bu şehirde özellikle dokuma, deri işleme, bakırcılık ve marangozluk alanlarında faaliyet gösteren atölyeler mevcuttu. Demirci ve marangozlar cephedeki birlikler için mühimmat ve silah tamiri konusunda hizmetler verirken, geleneksel olarak var olan halıcılık ve dokuma üretimi de askerî kıyafet ve çadır üretimi gibi alanlara yönlendirilmiştir. Kayseri halkı bu mücadelede askerî lojistiğe aktif olarak destek vermiş ve şehirde kurulan yardım komiteleri Anadolu’nun diğer bölgelerine örnek olacak millî uyanış hareketlerini de tetiklemiştir.

Bununla beraber kadim Türk tarihinin neredeyse her sürecinde görüleceği üzere özellikle cephe gerisindeki kadınların dikim ve aş evlerinde askerî tüketim ürünleri hazırlaması ve savaş için gerekli olan temel lojistik desteği sunması Millî Mücadele’nin başarısına büyük katkılar sağlamıştır. Bu dönemde yerel halk, Millî Mücadele’ye destek vermek amacıyla bahse konu tüm üretim kapasitesini askerî ihtiyaçlar doğrultusunda kullanmıştır. Kadını, çocuğu ve erkeğiyle millî ve yerli üretimi ön planda tutan Kayserililerin şehirde kurduğu atölyeler ile küçük çaplı sanayi tesisleri, askerî malzeme üretiminde önemli bir rol oynamıştır (Hâkimiyet-i Milliye gazetesi, 29.8.1337/1921). Bütün bu sanayi, ticaret, lojistik ve üretim faaliyetleri Kayseri’nin Millî Mücadele’deki önemini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Millî Mücadele sürecinde Kayseri hem lojistik hem de askerî açıdan önemli bir merkez olarak görev yapmıştır. Demiryolları, ikmal hatları ve askerî lojistik bakımından stratejik bir bölge olmanın yanı sıra, Kayseri’de yerel halkın da desteğiyle büyük bir dayanışma örneği gösterilmiştir. Şehirde kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti halkı örgütlemiş ve yaptığı planlamalarla cepheye destek sağlanmasını kolaylaştırmıştır. Kayseri halkı, düzenlediği mitingler ve gönüllü asker desteği ile de Türk kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Kayseri’nin lojistik organizasyonlarının ve halk desteğinin etkileri, Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve şehir ekonomik çarklara ivme veren stratejik bir merkez olmaya devam etmiştir. Bu anlamda Kayseri’nin lojistik ve endüstriyel faaliyetleri genç Türkiye Cumhuriyeti’nin iktisadi kalkınmasına da zemin hazırlamış ve bölgenin uzun vadede ticari bir cazibe merkezi hâline gelmesine katkı sunmuştur.

Sonuç olarak Kayseri; sahip olduğu coğrafi konum, ulaşım, lojistik avantajları ve askerî tesisleri ile Türkiye’nin ön plana çıkan merkezî şehirlerinden biri olmaya devam etmektedir. Marmara Bölgesi’nde yoğunlaşan sanayi kuruluşlarının olası doğal afetler, deprem vb. beklenmedik durumlarda yaşayacağı üretim sorunlarına karşı alternatif olarak altyapısı geliştirilmeye müsait olan Kayseri’ye yapılacak endüstriyel yatırımların artmasıyla şehrin mevcut öneminin daha da artacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül, S. (1998). “Millî Mücadele’de Kayseri ve Civarında Askerî Faaliyetler ve Lojistik”, II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998). Kayseri ve Yöresi Tarih Arş. Mrk. Kayseri, 26-40.
- Arslan, A. S. (2014). “Kayseri’nin İlk Modern Eğitim Yapısı: Kayseri Lisesi”. Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi. 1(36), 1-33.
- Cebesoy, A. F. (1953). Millî Mücadele Hâtıraları. İstanbul: Vatan Yayınları.
- Çayırdağ, M. (2024). Kayseri Tarihi Araştırmaları, III. Kayseri: KBB Kültür Yayınları.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı (DAB): 30-10-0-0 / 74-482-14
- DAB-GNKUR ATASE Arşivi: 25-0-41/15.3.1920.
- Erdoğan, H. (2023). “Millî Mücadele Döneminde Kayseri”. Millî Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923, V. 191-237. Ankara: TÜBA Yayınları.

Halaçoğlu, Y. (2006). Ermeni Tehciri. İstanbul: BKY Yayınları.

Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 29.8.1337/1921.

Hâkimiyet-i Milliye: 2.9.1921, No: 280.

Hâkimiyet-i Milliye: 21.9.1921, No: 299.

İşpirli, M. (2022). “Kayseri” TDV İslam Ansiklopedisi, XXV. 96-101.

Kafesoğlu, İ. (1997). Türk Millî Kültürü. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi (KBB). (2021). Kayseri Uçak Fabrikası. ed. N. Altuncuoğlu. Kayseri: KBB. Kültür Yayınları.

Kemaloğlu, İ. (2015). Rusların Gözüyle Türkler. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Kösedağ, M. S. vd., (2021). “Millî Mücadele Dönemi Kayseri Basını”. Erciyes İletişim Dergisi. 8(2), 931-958.

Millî Savunma Bakanlığı (MSB). (2020). Millî Mücadele Albümü. Ankara: MSB Yayınları.

Şahin, H. A. (2008). “Kayseri Arkeoloji Müzesi’ndeki Kültepe Tabletlerine Göre Yerli Halkın Ticari Faaliyetleri”. VII. Hititoloji Kongresi Bildirileri, 25-31 Ağustos 2008, Çorum. 845-856.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (1952). “Türk İstiklal Harbi”. Harp Tarihi Vesikaları Dergisi. I (1), 1-58.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (1973). Türk İstiklal Harbi (Sakarya Meydan Muharebesi), II, C. 2, Kısım 5. Ankara: ATASE Yayınları.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (1995). Türk İstiklâl Harbi (Büyük Taarruz), II. C. 2, Kısım 6. Ankara: ATASE Yayınları.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (2012). Kuvâ-yı Milliye Komutanı Tekelioğlu Sinan Bey’in Günlüğü. Ankara: ATASE Yayınları.

T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (2014). Türk İstiklal Harbi’nde Kuvâ-yı Milliye, Düzenli Ordu ve Cepheler. Ankara: ATASE yayınları.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, 2.8.1337/1921, Devre: 1, Cilt: 2, İçtima: 2, s. 132.

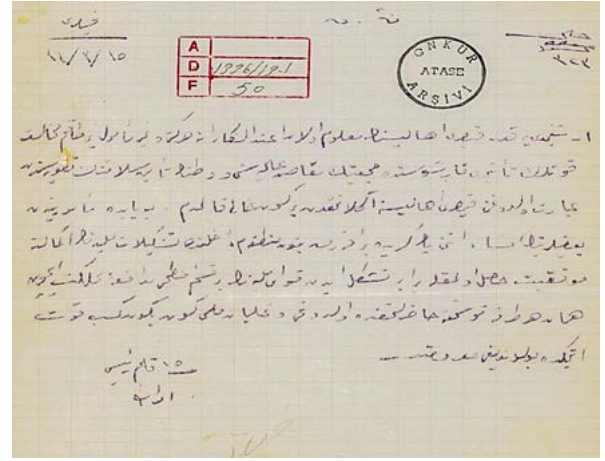
TBMM. (2020). Millî Mücadelede TBMM’ye Anadolu’dan Çekilen Telgraflar. Haz. H. Selvi ve B. Cırık. Ankara: TBMM Yayınları.

Turan, Ş. (1991). Türk Devrim Tarihi, I. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Usul, D. (2023). “Türkiye Selçuklu Dönemi İpek Yolu’nda Kayseri”. Erciyes Akademi Dergisi. 37(4), 1782-1799. ■

EKLER

→ Ek 1) On Beşinci Fırka Kalem Reisi olan Emrullah Bey'in, bölgesi dâhilinde ki Teşkilat-ı Milliye oluşumunu tamamladığı, ihtiyaç hasıl olduğu takdirde, Kayseri'den bir kuvvet gönderilebileceğini bildiren belge. (DAB-GNKUR ATASE Arşivi: 25-0-41/15.3.1920).



↑ Ek 2) Yunan işgal ordusunun Ankara'ya doğru ilerlemesi üzerine TBMM'nin taşınacağı yer olan Kayseri Lisesi Binası, 23 Ağustos 1921. (MSB Millî Mücadele Albümü, 2023, s. 107).



↑ Ek 3) Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın önerisi üzerine alınan TBMM'nin Kayseri'ye taşınma kararı sonrası matbaa makineleri ve önemli sayılan evrakin meclis memurları tarafından Kaman (Kırşehir) yolu üzerinden Kayseri'ye getirilmesi, 10 Ağustos 1921. (MSB Millî Mücadele Albümü, 2020, s. 105).

TÜRKİYE VE KAYSERİ'DE DEVLET

MUSTAFA TÜRKMEN

Yeri geldiğinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir kabile devleti değildir denir. El hak bu cümle kesinlikle, çok doğru bir cümledir. Bu yazımızda bu cümlelerin doğruluğunu Kayseri özelinden yola çıkarak verilerle ortaya koymaya çalışırken hem şehrimiz hem de ülkemiz bazında devletimizin büyüklüğünü, sizi yormadan göstermeye çalışacağım. Halk arasında farklı deyimler vardır; “Nerede bu devlet”, “Devlet baba” ve “Sana devlet baksın” gibi. Bu sözler insanlığın, ilk yaratılıştan günümüze tecrübeleri ile geliştirdiği, toplulukları yönetim şeklinin kabulünün yansımalarıdır.

Şeyh Edebali Osman Gazi’ye “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.” nasihatinde bulunmuş. Yani devlet mi millet için yoksa millet mi devlet için tartışmasında safını belli etmiş. Günümüz şartlarında Türk insanının “önce kendim, sonra milletim, en son da devletim” sıralamasını tercih ettiği, oysa Japonların sıralamasının tam tersi olduğu söylenir. Bizdeki sıralamanın günümüzde böyle oluşunu şöyle bir örnekle de açalım. Malumunuz geçmişte herkes kendi ev ve iş

yerini, hatta sokağını süpürür, kışın karını temizlerdi, yaşlanmış aile büyüklerine ve engelli bireylere aile fertleri bakardı. Şimdi ise vergimi veriyorum devlet baksın anlayışı hâkim olmaya başladı. Ayrıca çağın gereği devletimiz sosyal devlet olma özelliklerini genişletince, eskiden birey ve ailelerin yaptığı birçok iş devlet tarafından yürütülmeye başlandı. Yine eskiden mahalle baskısı vardı ve yanlışa kişiler uygun bir şekilde müdahale eder, en azından tepki gösterilirdi. Şimdi ise her şey devletin kolluk kuvvetlerinden beklenir oldu. “Sana belediye baksın” lafının alanı genişletildi ve “Sana devlet baksın” a dönüştürüldü.

Devlet, toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlıktır. Devlet siyasal bir birliktir. Bunun için her şeyden önce devleti kuran bireyler arasında kültürel bir birlik lazımdır. Devlet, kişisel olmayan bir otoritedir. Devlet, ortak iyiyi ve genel iradeyi temsil etmeye çalışır. Ben Platon’un Sokrates’in sağlıklı ve mutlu bir toplum hayatı için düşündüğü devlet modelini anlattığı *Devlet* kitabını okuyunca önce çok şaşırmıştım. Çünkü bana çok basit gelmişti ama MÖ 427-347 yılları arasında yaşamışlığını düşününce, 2500 yıl önce bugünkü gelişmiş devlet anlayışının temelini atmış olduğunu anlamış oldum.

Modern devlet anlayışı 15 ve 16. yüzyıllarda ortaya çıkmıştır. Modern devleti geleneksel devletten ayıran özellik, sahip olduğu egemenlik ve meşrutiyet anlayışıdır. Modern devlet anlayışı, belirli bir süreçteki ekonomik, sosyal, kültürel, toplumsal gelişmeler ışığında ortaya çıkmıştır. Modern devlet, temsili devlet olup sadece bir kesimi değil herkesi temsil eder.

Siyasi otoritenin tek merkezde toplandığı, merkezî otoritenin tek bir anayasa ile sağlandığı devletler totaliterdir. Totaliter devlette yasama organının yaptığı kanunlar bütün ülkede uygulanır. Ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilmesiyle birlikte kamu yönetimi; vatandaş merkeze alan, bürokrasi ve kırtasiyecilikten uzak, etkin ve hızlı işleyen yeni bir yapıya dönüşmüştür. Vatandaş odaklı hizmeti ve memnuniyeti esas alan bu anlayış, kamu görevlilerince de benimsenerek kamusal hizmetlerin başarıyla sunulmasında en önemli motivasyon kaynağı olmuştur. Yeni hükümet sisteminin uygulamaya konulduğu andan bugüne kadar geçen zaman içerisinde geçiş dönemi başarıyla yönetilerek kamunun teşkilat yapısı sistemle uyumlu hâle getirilmiştir.

Devleti oluşturan insanlara halk, halkın tamamına da kamu denir. Yani devlet eşittir kamu demektir. Dolayısıyla devletin organlarından bahsedilirken kamu kurum ve kuruluşları, çalışanlarına da kamu personeli denir. Devletimizin resmî internet sitesi olan Türkiye.gov.tr. adresine (yani e-devlet) girildiğinde çıkan sayfada:

Kurumlar, belediye ve bağlı işletmeler, firmalar, üniversiteler, şirketlerin linkleri var. Bu linklerin her birinde alfabemizdeki tüm harflerle sıralanmış listeler var. Kurumlar bölümde F, U, V, Z harflerinde 1’er kurum yer alırken, 58 adetle en fazla kurum T harfinde yer alıyor ve toplamda 207 kurum listelenmiş. Aynı sitede 209 üniversite var. Bu üniversiteler arasında 131’i devlet üniversitesi 78’i de özel-vakıf üniversitesi statüsünde yer alıyor. (Bilindiği gibi 2024’te çıkartılan bir yasa ile ikinci öğretim programlarının kapatılmasına karar verilmişti.)

Başta Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı olmak üzere bakanlıklar: 1- Adalet, 2- Millî Savunma, 3- İçişleri, 4- Dışişleri, 5- Maliye, 6- Millî Eğitim, 7- Çevre ve Şehircilik, 8- Sağlık, 9- Ulaştırma, 10- Gıda, Tarım ve Hayvancılık, 11- Çalışma ve Sosyal Güvenlik, 12- Bilim, Sanayi ve Teknoloji, 13- Enerji ve Tabii Kaynaklar, 14- Kültür ve Turizm, 15- Aile ve Sosyal Politikalar, 16- Ekonomi, 17- Gümrük ve Ticaret, 18- Kalkınma ve 19- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, günümüzdeki bakanlık isim ve sayısıdır. Bu sayı dönemin ihtiyaçlarına göre azaltılıp artırılabilir.

Merkezi idareler (kurumlar), merkezî kurumların taşra teşkilatları, mahallî idareler (kurumlar), devlet üniversiteleri, KİT’ler, genel müdürlükler.

Ayrıca; Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Rekabet Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Merkezi Finans ve İhale Birimi, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Eximbank, İller Bankası Genel Müdürlükleri ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, Radyo Televizyon Üst Kurulu, TRT Genel Müdürlüğü, Yargıtay, Sayıştay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Devlet İstatistik Enstitüsü, YÖK Başkanlığı, Türk Akreditasyon Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumları, Türkiye Atom Enerji Kurumu, TÜBİTAK, Şeker Kurumu, KOSGEB, TİKA, TAPDK, Türk

Standartları Enstitüsü, Türk Patent Enstitüsü, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu ve Devlet Personel, Özürlüler İdaresi, Mesleki Yeterlilik Kurumu, İnsan Hakları, Özelleştirme İdaresi Başkanlıkları, Kadının Statüsü, Aile ve Sosyal Araştırma, Gençlik ve Spor Genel Müdürlükleri, Özel Çevre Koruma Kurumu, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, GAP İdaresi Başkanlıkları olmak üzere 46 adet daha kamu kurum ve kuruluşu bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi en çok kurum-kuruluş maliye ile ilgili çıktı. Bu da gösteriyor ki bir devletin ayakta kalabilmesi için öncelikle maliye işini düzenli yönetebilmesi gerekmektedir. Bu 19 adet bakanlığın ve 46 adet kurum ve kuruluşun çoğunun taşra teşkilatları olup bu teşkilatlar mahallinde hizmet verebilmek için ihtiyaca göre bazen bölgesel, çoğu zaman da il ve ilçe bazında teşkilatlandırılmıştır.

Birkaç bakanlığın teşkilat yapısından örnek verecek genel bir değerlendirme yapalım:

Milli Eğitim Bakanlığının Ülkemizdeki Tüm Teşkilatlanması

Özel Kalem Müdürlüğü, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

1- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler, 2- Bilgi İşlem, 3- Destek Hizmetleri, 4- Din Öğretimi, 5- Hayat Boyu Öğrenme, 6- Hukuk Hizmetleri, 7- İnşaat ve Emlak, 8- Mesleki ve Teknik Eğitim, 9- Ortaöğretim, 10- Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri, 11- Özel Öğretim Kurumları, 12- Personel, 13- Temel Eğitim, 14- Yenilik ve Eğitim Teknolojileri, 15- Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim, 16- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlükleri,

1- İç Denetim Birimi, 2- Millî Eğitim Akademisi, 3- Strateji Geliştirme, 5- Talim ve Terbiye Kurulu, 6- Teftiş Kurulu Başkanlığından oluşuyor.

Türkiye'mizde en çok okul 3430 adet ile İstanbul, en az ise 110 adet ile Tunceli'de görülüyor. Okullar zannedildiği gibi sadece ilk, orta, lise olarak değil; kendi içlerinde de 30 ayrı kategoriye (sınıfa) ayrılmış. Mesela İHL'ler bile kendi içlerinde 4 çeşit. Ortaokullar da yatılı ve yatılı olmayan şeklinde ayrılmış. Daha detaya inerseniz, ortaokulların çeşitlerinden biri de yatılı bölge ortaokulları şeklinde.

Adalet Bakanlığı Teşkilat Şeması

Adalet Bakanı, Hâkimler ve Savcılar Kurulu

BAŞKAN, Teftiş Kurulu Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Özel Kalem Müdürlüğü, Yüksek Müşavirler

Bakan Yardımcısı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Personel Genel Müdürlüğü, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Bakan Yardımcısı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, İcra İşleri Dairesi Başkanlığı, Eğitim Dairesi Başkanlığı

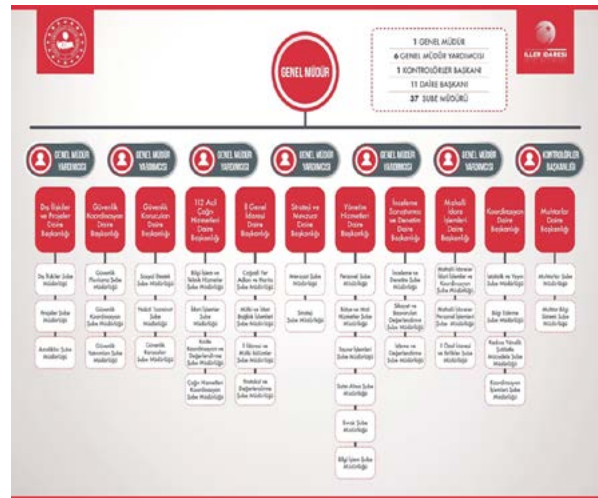
Bakan Yardımcısı, Ceza İşleri, Adli Sicil ve İstatistik, Bilgi İşlem Genel Müdürlükleri

Bakan Yardımcısı, Mevzuat Genel Müdürlüğü, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Bağlı Kuruluşlar: Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri, İşyurtları Kurumu

İlgili/İlişkili Kuruluşlar: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi

Buraya kadar verdiğimiz bilgi ve örneklerde görüldüğü gibi, devletimizin ihtiyaca ve kuruma göre belirlenmiş çok detaylı ve sağlam bir yapılanması söz konusu. Orta Asya'dan bin yıllık göç sonrası Cumhurbaşkanlığı Forsu'nda 16 Türk devletini simgeleyen yıldızlarla temsil edilen devletler tecrübesinin Türkiye Cumhuriyeti devletimize aktarımı var. 600 yıl dünyaya hükmetmiş Osmanlı İmparatorluğu'nun bakiyesi 783 bin km² alana sahip bir devletiz. Dolayısıyla her



↑ İç İşleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

yönü ile Cumhurbaşkanlığından muhtarlıklara kadar teşkilatlanılmış, gerek yönetici ve personel gerek bina ve araç gereç açısından tam donanımlı yapı oluşmuştur. Yani hem nicelik hem nitelik olarak yetişmiş, her büyük işe imza atabilecek insan gücümüz var. Bu gücü aynelyakin görmek isteyenlere TRT Belgesel’de yayımlanan “Türkiye’nin Büyük Yapıları” programlarını izlemelerini ve Türk mühendislerin ve yöneticilerin başarılarını görmelerini öneririm. Ülkemizin yaptığı atılım ve yatırımları en iyi gurbetçilerimiz görüyor ve takdir ediyor. Biz icraatların içinde olduğumuzdan gelişmeleri tam manası ile idrak edemiyoruz. Oysa çok iyi biliyoruz ki Türkiye’imiz eski Türkiye değil. Ayrıca şimdi vereceğim sayılarla da yetişmiş insan potansiyelimizi daha iyi anlamış olacağız.

Türkiye’de;

350 bin polis ve 30 bin bekçi,
90 bin cami ve 150 bin din görevlisi,
Baroya kayıtlı 200 bin avukat,
40 bin sağlık kurumu 180 bin doktor (hekim) ve
220 bin hemşire,

TMM odasına kayıtlı 700 bin mühendis ve mimar,
35 bin veteriner, 40 bin diş hekimi var. Kamuda
3,5 milyon memur, 1 milyon 750 bin işçi çalışıyor.

Hatırlanacağı üzere EYT çıkacağı zaman yetkililerden şu şekilde açıklamalar olmuştı: “Emeklilikte yaşa takılanlar (EYT) düzenlemesiyle 2 milyon 250 bin kişi emekli olacak ve toplam emekli sayısı 15,3 milyona ulaşacak. İstihdamdaki iki kişiye bir emekli düşecek. Sigortalı çalışanların emeklilere oranı ise 1,5’in



altına gerileyecek.” Ama aşağıdaki veriler dikkatli incelendiğinde tahmin edilenden daha fazla sayıda emekli olduğu ve bunun devlete bedeli görülmektedir. Hâlihazırda prim ödeyen sigortalı çalışanların emekli olmasıyla bu oran daha da aşağı düşecek. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin’e göre bu oran 3 olmalı.

Bu tablodaki rakamlar 2024 yılı ağustos ayına aittir. Emekliliği hak edip de 14 Ocak 2025 tarihinden sonra emekli olanların emekli maaşlarında olacak kayıptan dolayı tüm Türkiye’de binlerce işçi daha emekli olarak bu sayının üzerine eklendi. Yetkililerin verdiği 5 Mart 2025 tarihli son bilgide ise 2023 ve 2024 yıllarında toplam 2,9 milyon kişiye emekli aylığı bağlandığı ve ülkemizde 10 emekliye 16 çalışanın denk geldiği bildirildi. Böylece toplamda emekli aylığı alan kişi sayısı 16,5 milyona yaklaştı.

Şimdi devletimizin Ankara merkezli örneklerinden sonra gelelim bu yapılanmanın şehrimize olan yereldeki uzantısına.



*01.01.2020 itibarıyla (Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Mahmut Tanal'ın soru önermesine yanıtıdır)

KAYSERİ VALİLİĞİMİZE BAĞLI HİZMET BİRİMLERİ

İl Emniyet, İl Nüfus ve Vatandaşlık, İl Sivil Toplumla İlişkiler, İl Göç İdaresi, İl Afet ve Acil Durum, 112 Acil Çağrı Merkezi, Vakıflar Bölge, Aile ve Sosyal Hizmetler İl, SGK İl, Çalışma ve İş Kurumu İl, Tapu ve Kadastro 11. Bölge, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl, Gençlik ve Spor İl, İl Kültür ve Turizm, İl Millî Eğitim, İl Sağlık, Sanayi ve Teknoloji İl, DSİ 12. Bölge, Meteoroloji 7. Bölge, İl Tarım ve Orman, Gümrük İl, Ticaret İl, Karayolları 6. Bölge Müdürlükleri ve İl Jandarma Komutanlığı, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, İl Müftülüğü olmak üzere 24'ü müdürlük 27 Kurum var. Bunların içerisinde DSİ, Karayolları ve Vakıflar gibi bölgesel hizmet veren büyük kurumlar da var.

İl müdürlüğü olarak görev yapan üçünün teşkilatlanmasından örnek verelim.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Kayseri'deki kurumları detaylıca incelediğimizde toplam 967 adet kayıtlı resmî kurum olduğu görülüyor ki malumunuz, bunun %99'u (950'si) okullar. Kayseri'de Millî Eğitime bağlı, çoğu okul olan bu kurumların ilçelere göre dağılımı şu şekilde: Akkışla 12, Bünyan 49, Develi 102, Felahiye 8, Hacılar 17, İncesu 40, Kocasinan 207, Melikgazi 249, Özvatan 6, Pınarbaşı 38, Sarioğlu 22, Sarız 14, Talas 77, Tomarza 42, Yahyalı 55, Yeşilhisar 27 adet. Bu sayıların ilçelere göre farklılığının çeşitli nedenleri olmakla beraber en önemli sebebin nüfus yoğunluğu olduğu anlaşılıyor.

Sağlık Bakanlığına Bağlı Kayseri'deki Kurumlar:

- 1- Hastaneler: Kayseri Şehir Hastanesi, Kayseri Devlet Hastanesi, Nimet Bayraktar Ağız ve Diş Sağlığı Hastanesi ve 11 adet kırsal ilçe devlet hastaneleri
- 2- İlçe Sağlık Müdürlükleri: Kocasinan, Melikgazi, Talas, Yahyalı, Develi, Bünyan İlçe Sağlık Müdürlüğü
- 3- Toplum Sağlığı Merkezleri: Akkışla, Felahiye, Hacılar, İncesu, Özvatan, Pınarbaşı, Sarioğlu, Sarız, Tomarza, Yeşilhisar Toplum Sağlığı Merkezi
- 4- Halk Sağlığı Laboratuvarı
- 5- Kayseri Bölge Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi
- 6- Kayseri İl Ambulans Servisi Başhekimliği

Çevre Şehircilik ve İklim İl Müdürlüğü

İl müdürüne bağlı 2 il müdür yardımcısı ve millî emlak müdürü ve bunlara bağlı 10 müdürlük şu şekilde:

Bilgi Teknolojileri, İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri, İmar ve Planlama, Yapım, Yapı Malzemeleri, Yapı Denetimi, Çevre Yönetimi ve Denetim, ÇED, İzin, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele, Tabiat Varlıklarını Koruma, Yerel Yönetimler Şube Müdürlüğü.

Burada dikkat ederseniz belediyeler Valiliğe bağlı birimlerde de Çevre Şehirciliğe bağlı birimlerde de görünmüyor. Oysa yerelde en çok bilinen kurumdur belediyeler, bu nedenle belediyeler konusunda biraz daha detaylı bilgi vermeliyiz.

Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri

İl Sayısı:	81	Büyükşehir Belediyesi Sayısı:	30
İlçe Sayısı:	922	İl Belediyesi Sayısı:	51
Mahalle Sayısı:	32272	Büyükşehir İlçe Belediyesi Sayısı:	519
Köy Sayısı:	18248	İlçe Belediyesi Sayısı:	403
Bağlı Sayısı:	23749	Belde Belediyesi Sayısı:	398
		Toplam Belediye Sayısı	1401

Kayseri 1989 yılında Melikgazi ve Kocasinan olmak üzere iki merkez ilçeli Büyükşehir Belediyesi statüsüne geçti. 2004 yılında çıkan 5216 sayılı Büyükşehir yasası ile Kayseri meydanındaki Valilik binası merkez kabul edilerek 30 km çap içerisinde kalan ilçeler merkez ilçe olmuştur. Bu şartı sağlayan Talas, Hacılar ve İncesu belediyeleri de merkez ilçe konumuna geçmişti ve merkez ilçe sayısı 5 olmuştur. 2012 yılı sonunda çıkan 6360 sayılı tüm şehir yasası ile de Kayseri'nin il sınırları içerisinde kalan bütün ilçeler Büyükşehir'e dâhil olmuş oldu. Son çıkan 6360 sayılı bu yasa ile belde belediyelemleri iptal olup mahalle olarak ilçe belediyesine dâhil olmuş oldular. Bunun sonucunda Kayseri'mizde; Büyükşehir Belediyesi ve 16 ilçe belediyesi olmak üzere 17 belediye, köy statüsünün büyükşehirlerde iptali ile de 711 mahalle ile muhtarlık oluşmuş oldu. Belediyelerimizde, bağlı kuruluşlarda çalışanlar dâhil, memur işçi toplam yaklaşık 14 bin merkezde, bin kırsal belediyelerimizde olmak üzere 15 bin kişi çalıştığını; yol yapımından kurslara, tesislere, park bahçe bakımlarından çöp toplamaya kadar hizmetlerin bu personellerle yürü-

tüldüğünü unutmayalım. 300 zabıta, 16 ayrı müfreze ile 320 itfaiye eri şehre hizmet veriyor. Ayrıca DSİ’de 1000, Karayollarında 1900, Tarım İl Müdürlüğünde 800, Kcetaş-Kepsaş-Hunat ve Erciyes Enerji’de 1000 personel çalışıyor. Kaski’deki 700 bin adet su aboneliğinin 4 bini resmî daire aboneliği.

5393 sayılı Belediye Kanunu ve diğer tamamlayıcı kanunlar ile belediyelere meclislerinden karar almak şartı ile mahallindeki tüm hizmetlere katkı yapabilme yetkisi verilmiş olduğundan, belediyeler kanunla belirlenen asli işlerini aksatmadan başta Millî Eğitim, Sağlık, Diyanet ve Tarım olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlara da destek olmaya devam ediyor. Burada enteresan bir durum daha var. Muhtarlıklar kaymakamlıklara, dolayısıyla Valilik üzerinden İç İşleri Bakanlığına bağlı iken belediyenin bir birimi gibi zannedilirler, çünkü işlerinin çoğunluğu yatırımcı-icracı kurum olan belediyelerle ilgilidir.

Kayseri merkezdeki resmî kurumları tespit etmek için havaalanından yola çıkıp sağlı sollu yol kenarına baksak çok kolay bir şekilde devletimize ait resmî binaları görebiliriz. Zaten havaalanı çevresi 12. Hava Üssü, hemen sonrası sağlı sollu okullar, biraz ileride sağda Tarım Orman İl Müdürlüğü ve Orman Bölge Müdürlüğü binaları, Kayseri Gaz, devamı solda Askeriye ve Kaski Genel Müdürlüğü, sonra Kocasinan Kaymakamlığı ve Sanayi Odası binası, karşısında Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN) var.

Tren yolunu geçip Bekir Yıldız Bulvarı’na batı istikametinde dönünce; ilk önce Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, İlbank, Büyükşehir Belediyesi ek hizmet binaları, Kocasinan Müftülüğü, karşıda Çalık ve Behice Yazgan Okulları, karşılıklı Çevik Kuvvet ve Devlet Demir Yolları garı ve idari binaları, sonrası Toprak Mahsulleri binaları, karşıda Karayolları Bölge Müdürlüğü kompleksi ve son olarak DSİ kompleksi var. Köprülü kavşaktan sonra Telekom, TEDAŞ ve şehir stadı, Şeker Fabrikası kompleksi, Şehir Terminali, sonra Trafik ve Emniyet birlikte yer alırken, şehir çıkışı Boğazköprü’de yeniden Karayolları şantiyeleri bulunuyor. Sanayi Odası kavşağından doğuya döndüğümüzde ilk Ticaret Odası sonrası karayolları binaları ve Jandarma Komutanlığı binaları varken, karşıda İnönü parkları paralelinde Sami Yangın Okulu ve Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi, sonrasında İtfaiye ana binası ve Tarım İl Müdürlüğü ek binası bulunuyor.

Sanayi Odası köprülü kavşağından MKP istikametinde güneye doğru devam ettiğimizde de ise önce

Kayseri Büyükşehir Belediyesi sonra Melikgazi Belediyesi ve arkasında KCETAŞ-KEPSAŞ ve İl Kültür Müdürlüğü, Kartal Kavşağı çevresinde okullar, Valilik Yatırım İzleme binası ve Tapu İl binası ve eski Şehir Hapishanesi, Millet Bahçesi Hava İkmal Kompleksi ve Meteoroloji yer alırken; Talas istikametinde önce RAM ve Millî Eğitim İl Müdürlüğü, büyük arazileri ve binaları ile iki büyük kurum Askeriye ve Erciyes Üniversitesi yer alıyor. Ben sadece Eski Çevreyol ve MKP Bulvarı üzerindeki kurumları saydım. Diğer bulvar ve caddeler üzerindeki kurumları da siz bilgisayardan CBS’ye girip araç butonundan gezerek görebilirsiniz.

Bu yolculuk haricinde Başta Talas Jandarma Komutanlığı, Gençlik Spora ait tesisler, Valilik, Defterdarlık, Adliye kompleksi, Sümer Kampüsü olmak üzere şehrin farklı noktalarında farklı kurumlara ait büyük binalar bulunmaktadır ki bunlar Vakıflara ait tarihî yapılar, KASKİ’ye ait kaptaj alanları ve depolar, belediyelere ait sosyal tesisler, sahalar ve Diyanete ait camiler (1500 cami) ve Kuran kursları, sağlık ocakları, karakollar, devlet bankaları gibi yapılardır. Ayrıca özel sektörün işlettiği ama tamamen devlet kontrolünde olan; özel okullar, özel hastaneler gibi binaları da unutmayalım. Şimdi biz bir simülasyon yapsak, şehrin üç boyutlu görünümünde binaları kaldırsak ve geriye kalan binalara baksak, mantar gibi her yerde kamu binalarının olduğunu görebiliriz. Bir de burada çalışanları düşünün!

Kayserimiz 1,5 milyonu geçen nüfusu, 17 bin km² alanı, 5 üniversitesi, dev şehir hastanesi, özel hastaneleri, özel okulları, geniş bulvarları, başta Mazakaland ile millet bahçesi olmak üzere her mahalledeki fonksiyonel parkları, Şeker Fabrikası ve 4 organize sanayisi, Kumsmall ve alışveriş merkezleri, serbest bölgesi, tramvayı ve yeni havalimanı terminali ile Türkiye’nin ortasında kendine yetebilen ve çevresindeki tüm illere hizmet veren ve öncülük eden bir konumda. Kayseri devletten yeterince pay alamıyor cümlesinin göreceli bir değerlendirme olduğu ortaya çıkmış oluyor.

Yusuf Has Hacıb *Kutadgu Bilig*’de “Devletler kılıçla kurulur ama akılla yönetilir.” diyor. Özellikle son dönemde devletimizin ülkemiz çevresindeki ateş çemberine rağmen ne kadar ferasetli ve isabetli hareket ettiğini, kurulan tüm tuzakları nasıl bertaraf ettiğini hepimiz görüyoruz. Bize düşen her bir vatandaş olarak kanun ve kurallara uymak, devletine sahip çıkmak ve çok çalışmak, çok çalışmaktır. ■

Hastanelere İsim Veren İki Aşk Hikâyesi

Gevher Nesibe-Yakut Sipahi ve Prenses Zeynep-Kâmil Paşa Aşk1

YÜKSEL KALKAN

Zeynep Hanım ile Yusuf Kâmil Paşa'nın büyük aşkı, 155 yıl sonra bile yaşıyor! Genelde masallarda olur böyle aşk öyküleri. Ya da eski Türk filmle-
rinde... Yoksul delikanlı, güzeller güzeli prensese âşık olur. Sürgünlere, tehditlere direnen, acıyı bal eyleyen bir aşk. Mısır'da doğan, İstanbul'da ölümsüzleşen bir yüce sevdâ.

Prensesimiz Züheyla Zeynep. Yoksul delikanlı-
mız ise Yusuf Kâmil. Yusuf Kâmil yoksul bir ailenin
çocuğuydu. Malatya'nın Arapgir'inde doğdu ve küçük
yaşta yetim kaldı. Amcası Osman Paşa onu yanına
aldı, okuttu. Zeki, becerikli, dürüst ve çalışkandı.
Bilgi ve yetenek olarak yaşitlarından farklıydı. 21
yaşında Divan-ı Hümayun Kalemî'ne kâtip oldu. 4-5
yıl İstanbul'da çalıştıktan sonra Mısır'a Vali Kavalalı
Mehmet Ali Paşa'nın sarayına atandı. Züheyla Zeynep,
Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın 3 kızından
biriydi. Hidiv Sarayı'nın prensesiydi. Duygusaldı,

narindi. Yüreği insan sevgisiyle doluydu. Kahire'nin yoksullarına yardım eder, herkesin dertleriyle ilgilenirdi. Büyüdükçe güzelleşti. İsteyeni çoktu ama babası üstüne titriyor ve kızına layık ince ruhlu birini arıyordu.

Kader Yusuf Kâmil ile Züheyla Zeynep'i Kahire'de buluşturdu. Kâtip Kâmil, Hidiv Sarayı'nda işe başladıktan sonra Vali Mehmet Ali Paşa ile tanıştı. Kısa sürede gözüne girdi, güvenini kazandı. Konuşması ve yazılarıyla onu öylesine etkiledi ki bir süre sonra Mısır hazinesinin kâtipi oldu. Yeni görevi nedeniyle sık sık Vali'nin yanına çıkıyor ve kızı Züheyla Zeynep'i görüyordu. İkisi de birbirinden etkilenmişti. Yusuf Kâmil ne zaman Vali'nin yanına çıksa Zeynep'in yüzü kızarıyor, kalbi sanki yerinde duramıyordu.

Gel zaman git zaman Kâmil, Mehmet Ali Paşa'nın evladı gibi oldu. Sürekli rütbe atlıyordu. 30'lu yaşlara gelince artık albaydı. Ve bir gün Paşa çağırıp Kâmil'i yanına.

“Zeynep ile birbirimize yaklaşıyoruzsunuz. Kızımı sana nikâhliyorum” dedi. Dillere destan bir düğün yapıldı ve prenses Zeynep, yoksul delikanlı Kâmil'e nikâhlandı. Ancak, sarayda bu evliliğe karşı çıkan çoktu. Kim oluyordu da bu Kâmil denen sıradan halk çocuğu Kavalalı ailesinden kız alıyordu. Nikâh öylesine tepki almıştı ki Saray'ın huzuru kaçmıştı. Mehmet Ali Paşa ortalık yatışsın diye Kâmil'i kısa süreliğine İstanbul'a gönderdi.

1845 yılıydı... Sultan Abdülmecid, kızı Adile Sultan'ı evlendiriyordu. Kâmil bizzat Sultan'a Mehmet Ali Paşa'nın tebriklerini ve hediyelerini sunacaktı. Sultan ile aralarında sıcak bir dostluk oluştu.



Abdülmecid onu Mirimiranlık (Beylerbeyliği) rütbesine yükseltti. Kâmil Mısır'a geri döndüğünde bütün kayınbiraderleri ile Mısır'ın ileri gelen eşraf ve devletlülere kendisine cephe almıştı. Bir süre sonra Kâmil ile Zeynep'in mutlu hayatı kâbusa dönüştü. Önce Mehmet Ali Paşa, ardından yerine geçen oğlu İbrahim Paşa öldü.

Yeni vali Abbas Paşa, Kâmil'e dış bileyenlerin başında geliyordu. Koltuğa oturur oturmaz Kâmil'e boşanacaksın dediler. Direnince Asvan'a sürgüne gönderdiler. Hastalandı, doktor istedi; vermediler.

“Ya boşanacaksın ya zindanı boylayacaksın” dediler.

Tam zindanı boylayacakken Prenses Zeynep'in gönderdiği terliği aldı Kâmil. Ve terliğin astarındaki gizli aşk mektubunu okudu.

“Hastasın, zindana girme. Seni ömrümün sonuna kadar bekleyeceğim.”

Kâmil bu satırları okuduktan sonra gönül rahatlığıyla ve hiç tereddüt etmeden kendisine zorla uzatılan boşanma belgesini imzaladı.

Zaman su gibi aktı. Kâmil'in sürgündeki üç ayı dolmuştu. Bir yolunu buldu ve Sultan Abdülmecid'i durumundan haberdar etti. Çok sinirlenen Sultan Abdülmecid, Mısır Valisi Abbas Paşa'ya sert bir ferman gönderdi.

“Bizzat kendin Asvan’a gidip Yusuf Kâmil’i sağ salım buraya göndereceksin.”

Ferman padişahındı. Sıkıysa, yüreğinden atıyorsa yapmasın, posta koysun koskoca padişaha. Sürgün bitmiş, Kâmil İstanbul’a dönmüştü. Sıra Prenses Zeynep’i getirmeye kalmıştı. Yine bir yolunu buldu ve derdini sultana açtı. Abdülmecid, Abbas Paşa’ya yine bir ferman yolladı.

“Tez elden Züheyla Zeynep Hanım’ı İstanbul’a gönder.”

Abbas Paşa tez elden gönderdi Prenses Zeynep’i. Dedik ya! Koskoca Osmanlı padişahına kafa tutsun, fermanı yerine getirmesin! İri gövdesinin üstünde baş kalma-yacağını bilmez mi? Yıllar sonra Kâmil ile Zeynep nihayet birbirine kavuşmuştu. Eski evlilere ikinci kez nikâh kıydı. Damadın şahidi Sadrazam Reşit Paşa, gelinin şahidi ise Şeyhülislam Arif Hikmet Bey oldu. Üsküdar’da bir yalıya yerleştiler.

Zeynep, kocasına kavuşmasının mutluluğuna tutunmuş, iyiliklerini de artırmıştı. Nerede bir şeye ihtiyaç var, koşuyordu. Tüm bu iyiliklerin ve aşklarının arasında yaş aldılar. Ama bir çocukları olmadı işte. Onlar da hayıflanmak yerine birçok yetime ana baba oldular. Sonra Üsküdar Nuhkuyusu’nda bir arsa aldılar ve 100 yataklı bir hastane kurdular. Hastalar burada ücretsiz bir şekilde şifalarını buldu. Geri kalan her şey de en ufak bir noktasına kadar düşünülmüştü. Göz kamaştıran bahçesi, külliyesi... Külliye bir de cami ile taçlandırıldı. Hatta zamanı geldiğinde yan yana ölümsüz aşklarıyla yatacakları türbeyi bile unutmadılar.

155 yıl sonra bugün, hastane-nin bahçesindeki türbede Prenses Zeynep ile yoksul delikanlı Kâmil

yan yana yatmaktadır. Çok insan Zeynep Kâmil’i tek bir kişi sanır. Oysa bu hastane bize Zeynep Hanım ile Kâmil Bey’den kalan bir hatıradır. 1862’de kurulmuş bu hastane, bugün bulunduğu semte de adını veren, “Zeynep Kâmil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi” adıyla bildiğimiz o yer. Mısır’da doğan, tarihin sevgi bahçesinde yeşeren ve İstanbul’da ölümsüzleşen bir aşktır “Zeynep-Kâmil aşkı”

Onlar 19’uncu yüzyılın “Ferhat ile Şirin”idir. Ve bu aşk hikâyesi efsane değil, gerçektir. Ve günümüze kadar gelen, 1862’de bostan tarlasıyken alınan arsa üzerine yaptırılan hastane en önemli ve kalıcı imzalarındır... Zeynep-Kâmil... Yani, İstanbul’un ilk özel hayır kurumu... Kimseden 5 kuruş paranın alınmadığı, ilaçlarına kadar tüm ihtiyaçların karşılandığı, deyim yerindeyse iyilikhane...

Girişinin üzerinde “Onda insanlar için sağlık vardır” sözleri vardır. Zeynep Kâmil Hastanesi, 1896 yılında Zeynep Hanım’ın kardeşi Abdülhalim Paşa’nın oğlu Sait Halim Paşa tarafından Tıbbiye-i Şahane ve Hamidiye Etfal Hastane-i Âli’sinde görevli saray hekimi olan Doktor Cemil Topuzlu Paşa’ya özel cerrahi kliniği olarak kullanıma verilmiştir. Dr. Cemil Topuzlu Paşa döneminde tadilatlar yaptırılarak modernleştirilen hastanede tıbbi donanım yenilenmiş, kalorifer sistemi kurulmuş, hastaların bakımı için Avusturyalı hemşireler görevlendirilmiştir.

Cemil Paşa 1915’te yurt dışına gidinceye kadar tüm cerrahi ameliyatların yanı sıra sezaryen ameliyatları da yapılmaktaydı. Bu tarihten sonra günümüze kadar hastane değişik isimlerle adlandı-

rılıp farklı kurumlara bağlı olarak farklı branşlarda hizmetler vermiştir. 1933’te İstanbul Belediyesine devredilen hastane 1935’te doğumevine dönüştürülerek Dr. Eyüp Sabri Aksoy başhekim olarak atanmıştır (1891-1962). 17 yıllık başhekimliği döneminde Dr. Eyüp Sabri Aksoy hastanenin doğumevi olarak yeniden düzenlenmesini sağlamıştır.

Zeynep Kâmil Hastanesinin gelişme dönemi Dr. Fahri Atabey ile başlamıştır. Dr. Fahri Atabey 1952’de başhekimliğe atandıktan hemen sonra, ameliyathane binası ile 150 yataklı kadın hastalıkları kliniği ve 200 yataklı çocuk kliniğinin yapımına başlanmıştır. Çocuk kliniğinin kurucusu Dr. Ziyaeddin Akbay aynı dönemde göreve başlamıştır. Her iki bina 1958’de tamamlanarak kullanıma açılmıştır.

1933’te İstanbul Belediyesine devredilen hastane 2 yıl sonra doğumevine çevrilmiştir. Sonrasında kadın hastalıkları klinikleri ve çocuk klinikleri eklenmiştir. 1961’de Zeynep Kâmil Hemşirelik Koleji binası hizmete açılmıştır. Hastane 1982’de İstanbul Belediyesi tarafından Sağlık Bakanlığına devredilmiştir. Hastane günümüzde T.C. Sağlık Bakanlığı Zeynep Kâmil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi adıyla özel dal eğitim hastanesi statüsünde hizmete devam etmektedir.

155 yılda 1,5 milyona yakın doğumun gerçekleştiği Zeynep Kâmil Çocuk Doğum Hastanesinde doğan, Barış Manço, Bülent Ersoy gibi, meşhur olmuş çok sayıda siyasetçi, sanatçı ve sporcu bulunuyor. Üsküdar’ın Zeynep Kâmil semtine adını veren Zeynep Kâmil Çocuk Hastanesinde, yüz

yılı aşkın bir süreden bu yana dünyaya gelen tüm kız bebeklerin göbek bağları Zeynep, erkek bebeklerin göbek bağları ise Kâmil adıyla kesiliyor.

Benzer kaderi yıllar öncesinde bakınız kimler yaşamış. Gevher Nesibe Hatun ve asla gözlerine bile bakamadığı sevdalısi Yakut adlı sipahi.

Bir erdem ve asalet timsali olan Gevher Nesibe Hatun; merhameti, adaleti, cömertliği ve güzelliğiyle tüm Selçuklu mülkünün gönlünde taht kurmuş bir prenses; sarayda seçme müderrislerin elinde yetişmiş, son derece zarif, narin ve hassas bir hükümdar kızıdır. Bir gönül kırıklığını takiben, o zamanın tıbbi imkânlarıyla tedavi edilemeyen ince hastalığa (tüberküloz) yakalandığı söylenmektedir.

Tarihte hüsrarla sonuçlanan aşkıyla anılan Gevher Nesibe Hatun, sarayda görevli Yakut isimli bir sipahiye, kumandana gönül verir. Ancak ağabeyi Giyaseddin Keyhüsrev son derece sert bir şekilde bu aşka karşı çıkar. Gevher Nesibe Hatun'un hareketlerini sınırlar, kumandanı da görevle savaşa gönderir. Aylar sonra kumandanın şehit olduğu haberini alan Gevher Nesibe Hatun üzüntüden yatağa düşer ve aşk derdi içinde günden güne sarararak perişan olur. Bu üzüntüler içinde yemez içmez ve sonunda ince hastalığa yakalanır. Ülkenin tüm ünlü tabipleri tedavisine çare olamaz. Ölüm döşeginde, ağabeyi Giyaseddin Keyhüsrev ondan özür diler ve son arzusunu sorar.

“Son arzum, benim gibi çaresiz hastaları tedavi edebilecek hekimlerin yetişeceği bir tıp medresesinin açılmasıdır. Babam Kılıç



Arslan'dan kalan bütün servetimi bağışlıyorum” der.

Bu olayı yazar-tiyatro yönetmeni Ahmet Sıvacı “Suskun Taşlar Şairi” adını verdiği tiyatro eserinde trajik bir şekilde anlatır:

GIYASEDDİN: Babam Kılıç Arslan emaneti. Selçuklu ilinin gözbebeği Nesibe bacım. Ne Acem diyarlarında. Ne Bizans'ta. Ne bir başka diyar-ı gurbette. Yoktur eşin emsalın. Sararıp solmaktaşın günden güne. Rüzgârın kuru yapraklar gibi ellerinde. Bacım ne ola derdin. Bilmezsin gökyüzünün maviliğini. Kanat çırpınısını kuşların. Kuğuların salınısını. Bilmezsin misk ü amber kokusunu baharın. Bu altın kafeste. Kızılık şerbetinden suların.

GEVHER NESİBE: Gönlüm kanat vurur gelişinle ağam. Karanlığım yırtılır. Göremem suda yüzdüğünü nilüfer çiçeğin. Gökyüzünün dolmaz içime maviliği. Bahar benim neyime. Kar düşer içime yüce dağ doruğundan. Başımda

karayel eser. Yalnızlık bütün odalarında sarayın. Kol gezer. Kanım sanki çekilir damarlarımdan.

GIYASEDDİN: Söyle Nesibe'm karındaşların hası. Dile benden neyi dilerse. Hangi yaz güneşi soldurur gül yüzünü. Hangi karanlığı gecelerin. Yüreğindeki bu kanayan yara. Bu saçlarını dağıtan arsız rüzgâr. Bu hangi dağ kar'ı erimeyen. Dondurur iliklerini. Niyedir fırtınalar koparmak. Niye figan eylemek baharda.

GEVHER NESİBE: Bülbülün gülistana düşmüşse feryadı. Sevdanın hicranından ola. Leyla düşmüşse kimsesiz sahraya. Mecnun ah'ından ola. Gam çekmişse gönlüm bir ishak kuşuna. Kor ateşte yandığımdan ola. Solmuşsa yüzümün soluksuz rengi. Gönlümü bir güneşin çalması ola.

GIYASEDDİN: Şaşkınlığım diz boyu. Anlarım ki sallanır gönlündeki ağaçlar. Irmaklar taşar yatağından. Anlarım ki bir çılgın bülbül. Çalmış gönlünü kor salmış



kan damarlarına. Kimden ola ey karındaşım kimler? Bu devasız sevdaya düşüren seni hangi hadsiz ola?

GEVHER NESİBE: Ak sütü sana helaldir anamın. Babam Kılıç Arslan'ın umudu ağam. Anamsın babamsın. Korkarım söylemeye o şeyda bülbülün adını. Ola ki avcıların vura.

GIYASEDDİN: İsterim ki üzülmeğe gözbebeğim bacım. Bağışlanmış bil hırsızın canı. Hüzün oturmuş gözlerinde. Kimdir bu şeyda bülbül.

GEVHER NESİBE: Yakut Beğ. Gencecik bir sipahi. Boylu boslu endamlı. Yiğit mi yiğit. Diz çöker kara sevdamin önünde. İzdivacımı ister titreyen sesiyle. El aman diler.

GIYASEDDİN: Anamın emaneti yadigârı babamın. Ar'ım namusum. Karındaşım. Demem o ki. Yakışık almaz sultan bacısına. Sultan Nesibe Sultan'a. Emir kulu bir sipahi. Dinlemek sesini yüreğin. Konak vardır Erkilet Dağı tepesinde. İyi gelecektir sıhhatine havası. Silecektir ciğerindeki yarayı.

Bilindiği gibi, Gevher Nesibe Erkilet Dağı'na gönderilirken Gıyaseddin Keyhüsrev de bu olayı veziri ile konuşur ve şöyle bir karar verir:

GIYASEDDİN: Ne yapmak gerektir bilmem ki vezir. Bacım Gevher Nesibe Sultan'a. Acısını tattıran sevdanın. Ağusunu içirten. Kızılık şerbeti niyetine. Sararıp solduran bir kızıl gonca gibi. Yakut adlı bu densiz sipahi. Neyin nesi. Hangi zamandır dolaşır ki

sarayda. Hangi cüretle yaklaşır sultana. Gönül hırsızlığından gayrı.

Yok mudur bu askerin ey vezir. Bir başka uğraşı.

VEZİR: Belli ki kılıcı paslanmıştır kınında. Hançeri çekilmiştir. Yüreği hamurlaşır. Buyruk verin sultanım. Baş kalmasın omzu üstünde.

GIYASEDDİN: Sultan sözü verdim bacım Nesibe'ye. Canı bağışlanacak diye. Cenk eder yiğitlerin hası. Düşerler dal gibi toprağa. Bu Yakut adlı sipahi. Ne güne durur daha. Cenk meydanlarına gitsin. Güneş bile doğmadan. Kuşanıp pusatını sevdasını kuşanıp. Helallik dilemeden ak sütlü anasından.

Ve gider er meydanına Yakut sipahi. Gözü kör olası bir sefil ok gelir tam kalbine. Kan gibi düşer bağrına kapkara toprağın. Dal gibi eğilir, dal gibi serilir Yakut sipahi yere. Sadece bir damla yaş süzülür yarı açık gözlerinden. Şehit olur. Zaten şehit olması için gönderilir.

Gevher Nesibe duymaz mı? Yataklara düşer. Çaresiz dertler sarar her yanını. Ağası Gıyaseddin pişmandır.

GEVHER NESİBE: Gayrı benden hayır yok bilesin ki. Kanımın çekildiğini hissederim damarımdan. Bir söz yeter bana karındaşım ağam. Yakındır gelmesi kara bulutların. Karanlığın çökmesi. Yakındır göç vakti. Olmayacak bir daha sabah. Güneş hiç doğmayacak bir daha. İsterim ki ölümümünden bir vakit sonra. Bir şifahane yaptırasın adıma. İsterim ki deva bula bütün hastalar. Her türlü illetin çaresi ola. Şifa bulur mu bilmem gönül yarası. Sultan olmasa da bütün Nesibe'lerin,

bütün sipahi Yakut'ların sebil olmuş kanı akmasın.

Bir başka kaynaktan, cepheden öyle çok yaralı gelir ki sarayın koridorları revire döner. Ne yazık ki gazilerin çoğu hekim yüzü göremeden vefat eder, elbiseleri ile defnedilirler. Bunların arasında Yakut Sipahi de vardır. O da çaresiz bir şekilde ölür. Gevher Nesibe, sabahlara kadar yüzünü gözünü tırmalar:

“Neden bizim usta cerrahlarımız yok. Hem bin derde deva bulan tabiplerimiz nerede” diye kendini hırpalır. Gevher Nesibe'nin hastalığı için yapılan hiçbir tedavi netice vermez. Ölümü yaklaşıncı ağabeyi Gıyaseddin Keyhüsrev yaptığıının pişmanlığı içerisinde vasiyetini sorar. Gevher Nesibe Hatun da:

“Öyle bir bimarhane (hastane) yapasınız ki hem sözlüm kumandanın yaralarını hem de benim gönül yaramı çekecek olanları tedavi etsin...” şeklinde konuşur. Bilahare, Gevher Nesibe vefat eder. Ağabeyi onun vasiyeti üzerine, hatırasına, meşhur Şifaiye Gıyasiye Medresesi'ni inşa ettirir. Gevher Nesibe Hatun, medrese içerisinde yer alan türbeye defnedilir. O devirde Kayseri'nin büyük bir kısmı göl olduğundan iklimi rutubetlidir. Bilindiği gibi bu iklimlerde tüberküloz hastalığı genellikle yaygın olmaktadır. Sivas Darüşşifası'nı yaptıran İzzettin Keykavus'un da tüberkülozdan öldüğü bilinmektedir. I. Gıyaseddin Keyhüsrev ikinci defa tahta çıktığında kız kardeşinin vasiyetine uyarak önce Gıyasiye'yi (temel bilimler), daha sonra da Şifaiye'yi (hastane) birlikte yaptırır ve iki yılda tamamlar. Hastanenin taç kapısında, ortada, dikdörtgen şeklinde, beyaz mermer bir kitabe

yerleştirilmiştir. Arapça kitabenin Türkçe karşılığı şöyledir:

“Bu hastane Kılıç Arslan'ın kızı iffetli Melike Gevher Nesibe'nin vasiyeti üzerine kardeşi Ulu Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev'in zamanında 1206 yılında yapılmıştır.

Gevher Nesibe Sultan'ın Gıyasiye Medresesi'nin içindeki türbede yattığı ve mezarın ona ait olduğu kesinleşmiştir. Gıyasiye'yi yaptıran Ağabeyi I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Bizanslılarla çarpışırken 1211 yılında şehit düşmüştür. Naaşı Konya'da Alaaddin Camii'nin bitişiğindeki, sultanlara ait kümbet haneye defnedilmiştir. Adına inşa edilen eser 1205 tarihinde tamamlandığına göre, Gevher Nesibe bu tarihten önce yaşayıp vefat etmiş olmalıdır.

Kayseri tıbbiyesi, Selçukoğulları zamanında Anadolu'da açılan ve hastanesi ile birlikte olan ilk tıp fakültesidir. Avrupa'da bu tip fakülteler çok sonra açılabilmiştir. Düşünün, Avrupalıların akıl hastalarını diri diri yaktıkları bir devirde, onları aydınlık hücrelerde ağırlar ve hususi dehlizlerden su ve kuş sesleri yollarlar. Binada ne ocak yakar, ne mangal taşırlar; yanı başındaki hamamın buharıyla ısınırlar (800 yıl evvel merkezî ısıtma ve merkezî yayın sistemi). Şifahane'nin gün ışığı ile aydınlatılan 3 ameliyathanesi vardır ve orada katarakt ve mesane ameliyatı bile yaparlar.

Zeynep-Kâmil aşkı ile Nesibe-Yakut aşkı arasında benzerlikler var. Sonuçta onların yaşadıklarını ölümsüz aşk olarak günümüze kadar getiren şey sadece yanmalarıdır. Öyle ya! Birinden biri önce yanmasaydı diğerini yakabilir miydi? ■

Son Davulcu Ustası

AHMET SIVACI



Cığere kan gibi düşen, dilden dile, gönülden gönüle dolaşıp nice yanık bağrın hançeresinden adeta alev alev çıkan bir Kayseri türküsü şöyle söyler:

*Davul zurna çalınıyor
On beşliler alınıyor
On beşliden asker m'olur
Topluyorlar ölsün diye*

Bıyıkları henüz terlememiş; eli, işaret parmağı boyunda çakısından başka silah tutmamış; anasının ak sütü kadar ak yüzlü; ak alınlı; delikanlılık çağı-
nın acemileri Anadolu çocuklarının bir serçe kadar ürkek ama mangal gibi yüreklerine davul tokmağı öyle bir vurur ki. Eeee! Mesele, memleket meselesi. Bu mübarek, ecdat yadigârı ak toprakların, namahrem ellerden, çizmelerden kurtulması gerek. Bir Ramazan davulu ile on beşli toplansa ne yazar ki? Zaten davul deyip hor görmek, kaba görmek âdet olmuş. Müziğin

vazgeçilmez, kibar adı ile enstrümanlarından, kaba saba adı ile çalgılarından biri olan davulların farklı çeşitleriyle hem profesyonel müzisyenler hem de yeni başlayanlar tarafından tercih edilmesine ne buyrulur?

Nam-ı diğer davulcu tanımlaması, davul çalan müzisyenleri ifade eden bir tanımlama olsa da özellikle de genç davulcular tarafından kimi zaman küçümseyici olduğu düşünülüp hemen “baterist demek istiyorsun herhâlde, çünkü davulcu ramazan davulcusuna denir” gibi söylemlerle süslendirilir. Oysa davul çalana davulcu denir. Dahası ekmeği belasına değil midir sağ eldeki tokmağın, adeta yürekte oluşan bir depremin yıkım sesi gibi, “Güm... Güm... Güm...” vurması. Ah! Nereden bilecekler ki bu kaba saba görülen vurmali müzik aletinin faydaları bile var ve şaşırtıcı. İnanalım ya da inanmayalım, günümüzde varlığına tahammül edilemeyen bu en eski ve geleneksel zanaatın aleti bakın nelere kâdirmiş, duyduk duymadık demeyin “güm, güm, güm!”

Davul çalmak fizyolojik etkiler oluşturmuş. Sadece bir aerobik egzersiz gibi kalp hızı ve kan akışını hızlandırmış. Dahası var ki ne demeli, nasıl yorumlamalı bilemem. Davul çalma sürecinde sağ ve sol beyin çalışmış. Bu iki beyin lobu duygular, anlayış, bütünleşme, kesinlik, inanç ve gerçeklik algısı üretirmiş. Dünyanın en ünlü beyin-omurilik uzmanları bu konuda ne düşünürler, nasıl yorumlarlar, artık gülerler mi ağlarlar mı bilinmez. Günahı söyleyenlerin boyunlarına. Tıbben böylesine faydası olduğu iddia edilen bir müzik aletine nasıl bir gözle bakarsanız bakınız, o hayatın her anında olacak. Adı ister kibarlık budalalarınca bateri olsun ister esmer bir roman vatandaşın tokmakla kafasına kafasına her defasında daha da güçlü vurduğu hatta patlattığı davul.

Şu noktalar da gerçeğin bir başka yüzleri: Türk coğrafyasında son derece yaygın olmasının en önemli nedeni Türklerin ilk çalgılarından biri olması ile ilişkili. Davul; Türklerin en eski devletlerinden biri olan Hunlardan bugüne Türk kültür tarihinde önemli bir yer edinmiş, isim değişiklikleriyle ve şekil değişiklikleriyle günümüze kadar ulaşmış bir çalgı aleti. Davulun bilinen en eski vurmali çalgılardan biri olduğunda şüphe yok. En azından tarihsel sinema filmlerindeki yabancı savaş sahnelerinde görmek mümkün. Hele hele, her devirdeki Türk devletlerinin fetih sahnelerindeki kös seslerine, davul vurmalarına hayran olmamak mümkün mü?



*Şu görünen el değil mi
Bayrağımız al değil mi
On yedili dedikleri
Yeni açmış gül değil mi*

Davuldan başka neyle ifade edebilirsiniz ki can evinden yükselen feryadı? Ana kuzusunun Yemen çöllerinde kayboluşunu, din kardeşimiz bazı Arap Bedevilerince nasıl İngiliz oyunu ile katledilişini?

Bu arada yine davul hakkında yaygın bilgileri de belirtmekte fayda var. Örneğin; davulun Türkçe “toval, tovil ya da tovil” dan ya da Arapça “tabl” dan türemiş bir sözcük olma ihtimalinin kuvvetli olduğunu belirtiyor kaynaklar. Bitmedi, bazı kaynaklarda ise farklı bilgiler yer alıyor. Davul, dünyanın en eski müzik



aletleri olan vurmali sazlardan biridir deniyor. Tasvirî sanattaki ilk örneklerine Sümerlere ait kabartmalar üzerinde rastlanmakta (MÖ III. binyıl) ve elle çalındığı görülmektedir deniliyor. Daha geç dönemlere ait bir Hitit kabartmasında da (MÖ I. binyıl) iki kişi tarafından ve yine elle çalınırken resmedilmiş. Buradan, davulun çok uzun bir süre elle çalındığı ve tokmağın sonradan ilâve edildiği anlaşılmış. Elde somut kanıt bulunmamakla birlikte Şamanizm'deki kutsal şaman davulunun şamanın binek hayvanı, tokmağın da kamçısı olduğu yolundaki inanca ve kutsal geyik derisi gerilmiş davulun yine kutsal sayılan geyik ayağı ile çalınması hususuna dayanarak tokmağın daha yakın yıllarda ve Orta Asya'da eklenmiş olduğu düşünülebilir diye ilave ediyor kaynaklar.

Bu konuda tarihî bilgiler oldukça fazla. Örneğin; Türklerde hatun, vezir ve kumandanların mevki ve yetkilerine göre davul sahibi oldukları anlaşılmaktadır diyor. Meselâ Kutadgu Bilig'de, "Hükümdar Ay-Toldı'yı taltif etti; ona karşı dili ile medihle ve eli ile ihsanda bulundu. Ona vezirlik, unvan ve mühür ile tuğ, davul ve zırh verdi" denilmiş. Anadolu Türklerinin resmî hükümdarı durumunda olan Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubad'ın Karacahisar'ın

fethinden sonra Osman Gazi'ye gönderdiği bayrak ve tuğ yanında bir davulun da bulunması bu geleneğin devamı sayılıyor. Fâtih Sultan Mehmed'e kadar Osmanlı hükümdarları, nevbet davulu çaldığında Selçuklu sultanına hürmeten ayağa kalkarlarmış, bu âdet Fâtih tarafından kaldırılmış. İlhanlılarda savaşa giderken hiyerarşiye uygun olarak hakanın, büyük hatunun, hatun ve vezirlerin sefer davulları sırayla çalınır, sonra yola çıkılırmış.

Davul türleri nelerdir gibi bir soru akla geldiğinde, bu enstrümanların en popüler iki türünün elektronik davul ve akustik davul olduğu da yine güvenilir kaynaklarda belirtiliyor. Elektronik davul ve akustik davul arasındaki farkların oldukça önemli olması da göz ardı edilmemesi gereken bir gerçek.

İyi de davulun ne gibi faydaları olabilir ki? Davul zaman bildirmede de kullanılmış. Evliya Çelebi XVII. yüzyılda kervansaray, han, bekâr odaları, sur ve şehir kapılarının belirli saatlerde "derbend davulu"nun çalınmasıyla kapatıldığını yazıyor. Ramazanlarda sahur vaktinde halkın davulla kaldırılması ise hâlen sürdürülen bir gelenek. Cirit, çevgân ve bugün de olduğu gibi yağlı güreş müsabakaları daima davul-zurna eşliğinde yapılmıyor mu?

Yaygın olarak bilinen ramazan davulcusu değil midir? Kaldı ki şimdilerde artık onlara da her yerde rastlamak mümkün değil. Öyle belediyeler var ki ramazan aylarında özellikle sahur için davul çalınmasını yasaklamış durumdalar. Tek gerekçesi var, rahatsız olmak. Bu bağlamda öyle şikâyetler var ki:

"Ramazan davulcularının artık yasaklanması gerektiğini düşünüyorum ve aynı konuda yüzlerce insanın şikâyeti de mevcut. Teknolojinin gelişmesiyle artık telefonsuz insan yok ve uyanmak isteyen alarımı mevcut. Çok eskimiş bir gelenek. Hastası var, oruç tutmayan var, benim gibi uyku problemleri olan var. Uyku hapı kullanmama rağmen geç saatlerde zor uyuyorum ve tam uyudum deyince de bangır bangır davul sesine uyanıp tekrar uyuyamıyorum."

Ramazan davulcusu, Ramazan ayında geceleri sahur vakti sokak aralarında gezerek insanları davul sesi ile uyandıran kişidir oysa. Bağlı bulunduğu ilçenin belediyesi her ay Ramazan davulcularına para verir, bununla birlikte ayın ortasında ve sonunda bahşiş için mahalle sakinlerinin kapılarını gezirler.

*Davulumun içi pekmez
Güm güm güm diye ötmez.
Bir bahşiş vermezseniz
Davulcu buradan gitmez.*

Kayseri'nin eski müzisyenler bölgesi olarak bilinen Şiremenli Caddesi... Kayseri Lisesinin batı yakasında bulunan akasya ağacın çakılı çivilerinden birine asılmış iki davul, müşterisini bekliyor. Biraz ileride, lise duvarının dibinde, derisi kasmağına yeni geçirilen ve kuruması için güneşe karşı bırakılan bir başka davul bulunuyor.

Genç bir adam ve bir çocuk, tezgâhı olmayan bu sokak iş yerinde davul imal ediyorlar. Daha doğrusu farklı yerlerden temin ettikleri davul olacak parçaları birleştiriyorlar. Bu, Kayseri'de sık rastlanacak bir manzara değil. Fabrikasyon üretim zannedilen davullar, amatör, ehliyetlessiz, alaylı bir zanaatkârın elinde hayat buluyor ve satışa arz ediliyor. Öyle ya! Davul üretiminin mektebi yok ya! İllaki teknolojiye uygun olması gerekmiyor ki. Amaç hâsıl oluyor, iş görüyor, müşteri buluyor ya! Bitti bu kadar. Yaklaşıyorum ve adının Ercan olduğunu söyleyen bu pratik zekâsı ile harika davullar üreten adamları tanışıyorum. Gerçekten de sıradan bir şey değil gördüklerim ve ben, nice sanatçıların yetiştiği bu Şiremenli Sokağı'nda ilk kez böyle bir şeye tanık oluyorum. Muhabbet ediyoruz, o üretimine devam ediyor.

Ercan Usta, Şiremenli'nin en eski, daha doğrusu ailenin dördüncü kuşak davul üreticisi. Sempatik bir insan. Ama sitemli, ama kırgın, ama küskün. Ercan Usta oldukça dertli. Yanında kendisi gibi davulculuk işini meslek olarak seçmiş, davuldan ekmek parası kazanan, evine, çoluk çocuğuna rızık kapısı açan insanlar da var ve iş bekliyorlar ümitsizce. Çünkü çok tuhaf ve garip bir şekilde davul çalmak bu kentte yasak. Ama neden yasak? Oysa, İslâm hukukçularının çoğunluğu ordunun veya kafilenin uğurlanması, karşılanması, düğünlerde misafir karşılanması, Müslümanları sahur yemeğine uyandırmak gibi sebeplerle davul çalmayı caiz görmüşler.

Bir yerde okumuştum ki tam bir efsane ya da saf-sata hatta saçmalık, batıl inanış falan filan. Köyün biri ki adını vermek istemiyorum, birçok farklı efsaneye ev sahipliği yapıyor. Davulla geçişi sırasında gelin alayının taş kesildiği Gelin Kayası efsanesi de asırlardır kuşaktan kuşağa aktarılıyor. Köyde bulunan Gelin Kayası, adını sahip olduğu ilginç hikâyeden alıyor. Kayanın görünümü, uzaktan bakıldığında at



üzerindeki bir gelini anımsatıyor. Efsaneye göre çok eski zamanlarda bir gelin alayı köyün içinde ilerlerken bu sırada ibadet eden Oruç Gazi davul ve zurna sesinden rahatsız oluyor. Yapılan uyarılara rağmen düğün alayı yoluna daha sık davul çalarak devam ediyor. Bu sırada orada bulunan herkes taşla dönüşüyor. Efsane nedeniyle köyde düğünlerde asırlardır davul çalınmıyor. Buyurun buradan yakın. Ya da güler misin ağlar mısın?

*Vur davulcu vur davula güm güm gümlesin
Kız oğlamı sevmiş dünya malı neylesin*

Şiremenli'nin son davulcu ustası Ercan Usta 1970 Kayseri doğumlu. Bahri Ağa ile Saniye Hanım'ın on çocuğundan biri. Ercan Usta İlkokulu İstiklal İlkokulunda okuduktan sonra baba mesleği olarak davulculuk zanaatına başlamış. Kendisi 10 yaşından beri davulculuk zanaatının içinde olduğunu söylüyor. Zaten dedesi Ahmet Ağa ve onun babası Veli Ağa da davul yaparak ekmek parasını kazanırlarmış. 1990 yılında Çanakkale'ye askere giden Ercan Usta Erzurum'da tamamlamış askerliğini. Dönüşte yine ata zanaatı olan davul imalatına başlamış. Bu arada Nafiye Hanım ile hayatını birleştirmiş. Yanında çıraklığını yapan aslan parçası çocuk da göz bebeği oğlu.

Kayseri'nin son davulcu ustası Ercan Usta'ya soruyorum, o da hem çalışıyor hem de sorularıma içtenlikle cevap veriyor. Dahası konusunda oldukça bilgili ve uzman.

— Geleneksel olarak el yapımı davul için ne tür malzemeler kullanıyorsunuz?



— Davul, sizlerin de bildiği gibi, ahşap, maden ya da pişmiş topraktan silindirik bir gövdeye gerilen deriden oluşur. Elle ya da sopayla vurarak çalarız biz davulu. Biçimi değişse de dünyanın her yerinde ve her toplumda kullanılan bir çalgı olduğu biliniyor. Yapımında kullanılan malzemeler ufak-tefek değişiklikler gösterse de genellikle hayvani derilerden yapıldığına kim itiraz edebilir? Davul derisi keçi veya dana derisinden yapılır. Keçi derisi, daha sıcak ve derin ton sunma eğiliminde.

— Davulun olmazsa olmazı çubuklar hangi ağaçtan elde ediliyor?

— Davul çubukları için en popüler ağaçlar meşe, hickory ve akçağaçtır; ancak çubuklar bazen huş ağacı, dişbudak, gül ağacı, mızrak ağacı ve abanozdan yapılır. Bazı davulcular plastik veya metal alaşımı gibi sentetik bir malzemeden yapılmış çubukları bile tercih eder.

— Ercan Usta, merak ettim hani şu davulun ince çubuğuna ne ad veriliyor?

— Biliyorsunuz davulun çalınabilmesi için “tokmak” kullanılmaktadır. İnce bir sopa şeklinde çubukları vardır. Bu tokmaklara çüven ya da çubek denir. İnce çubuğun ismi ise “bızbız”dır. Davulun sağ elde tutularak vurmaya yarayan başı topuzlu sopasına çomak (tokmak) ve sol elde tutulana çubuk (zibzibi) diyoruz biz.

— Mesleğiniz konusunda oldukça uzmanız.

— Ekmek paranızı davul ile kazanıyorsanız elbette her şeyi bilmek zorundasınız. Davul yapımında genel-

likle ceviz ağacından kesilen kasnaklar makinelerde işleminden geçirildikten sonra kullanılır. Bunu da burada belirtiyim. Çünkü sıradan ağaçlardan yapılma malzemeler istenilen randımanı vermiyor.

— Kayseri’den mi temin ediyorsun?

— Hayır. Ben bu kasnakları Sivas Gürün’den getiriyorum. Ceviz ağacından elde ediliyor. Belirli kalınlıkta levha olarak kesiliyorlar önce. Sonra yine orada kasnak olarak büktürüyorum. Ceviz ağacının tercih edilme sebebinin başında sert ve dayanıklı olması ve sesi de iyi yansıtması geliyor.

— Ya derisi ki asıl önemli olan deri değil mi?

— Deri olarak iki türün kullanıldığını söylemek gerekir. Bunlardan birincisi hayvan derisidir ki koyun ve keçi derisi ya da oğlak derisi özellikle tercih edilir. Deri olarak kullanılan bir başka malzeme de cam deridir. Sesi ince verme özelliğine sahiptir. Onu da şöyle yapıyoruz, kare parçalar hâlindeki cam deri kasnağın büyüklüğüne göre kesilir ve zımba yardımıyla kasnağa tutturulur.

— Davul imal etmek için ne tür araç ve gereçlere ihtiyaç var? Zaten bilek gücüyle yapıyorsun.

— Öncelikle kasnak tabii ki. Bunun yanında palan kayışından kayış, bir çift oğlak ve keçi derisi, iki adet yine ağaç malzemeden çember, iki adet çelik tel çember, nalbur çivisi, zımpara, törpü, tel zımba, makas, jilet ayrıca teknolojiye uygun davul imalatında işkence, dekobaş, fırça, boya, vernik, testere, çekiç, kerpeten ve ceviz macunu da davul yapımına yardımcı unsurlardır. Kasnak; ceviz, çam ve gürgen ağaçlarından ısıtılarak şekil verilen kısımdır. Birleştirme işlemi iç kısma bir tahta koyulup kasnağın iki ucunun buraya çakılmasıyla yapılır. Deri, kasnağın çapından daha büyük bir çapta kesilir. Tokmak vurulan yere -ki bu alışılmış tutuş şekline göre sağ taraftır- keçi derisi gerilse de çubuk vurulan tarafa koyun derisi de gerilebilir.

— Her iki taraftaki deriler farklı mı?

— Evet farklıdır. Ön ya da çomağın vurulduğu taraftaki deri keçi derisidir. Çubuğun vurulduğu tarafa ise oğlak derisi gerilir. Deri, önce bir tahta çember üzerine dikkatlice sarılır. Daha sonra gene gürgen, çam veya kızılcağ ağacından büyük çemberle gerilir. Bu çemberlerde gergi bağlarının geçeceği delikler vardır. Buralara ketenden yapılmış çember bağları geçirilir ve germe işlemi yapılır. Davul yapımında kullanılan bir başka malzeme iptir. Alt ve üst deri arasında zikzaklar çizerek kasnağın etrafında dolanır ve davulun çektilerle derilerin gerilmesini sağlar. Genellikle on



beş metre standart uzunluktadır ve paraşüt üretiminde kullanılan iplerle aynıdır. Çember denilen malzeme, ağaçtan yapılmış bir çerçeve olup davulun derilerinin sarılmasını ve derinin kasnağa gerdirilmesini sağlar. Dekobaş, elektrikli bir testeredir ve kasnak şeklini almış ceviz plakaların imal edilecek davulun ebatlarına göre kesilmesine yardımcı olur. Daha sonra kasnak işkencelerle sıkıştırılır ve küçük boylarda cam çivilerle sabitleştirilir. Bu arada kasnakta oluşan çatlaklar ceviz macunu ile kapatılmak zorundadır. Zımparalama işlemi kasnakta var olan çıkıntı yerlerinin düzeltilmesi ve pürüzlü yüzeylerin giderilmesi ile ilgilidir.

— Daha sonra hangi işlem var?

— Boyama ve vernikleme işleminden sonra kurutma işlemi başlar. Çuvaldız takılan davul ipi, hayvan derisi ile cam derisi arasında zikzaklar çizerek derilerin gerilmesini temin eder. Çomak genellikle kayısı ve portakal ağacından yapılırken çubuk zeytin ağacından imal ediliyor diyebilirim.

— Çırak yetiştiriyor musun?

— Davul üreten zanaatkâr, işlerinde yardımcı olabilecek çırak bulamadığı gibi geleneksel olarak sürdürülen davul imal etme mesleği için de aileden istekli kimseyi bulamaz. İşte bu oğlum. Tabii ki büyüyünce meslek olarak benim yaptığım işi yapmayacak ama öğrensın yeter. Belki günün birinde ihtiyaç duyar...

*Karşı köyden davul sesi geliyor
Davul sesi şu sinemi deliyor
Baba vallah Zeynep gelin oluyor
Ben Zeynepsiz dünya malı neylerim*

Dolayısıyla yüzyıllardır süregelen davul üretiminin yerini teknolojik gelişmeler sonucu adeta ihtiyaca göre yapılan fabrikasyon üretime bıraktığı da bir gerçek. Davulcu ustaları çok az sayıda talep karşılığı zanaatlarını yapıyorlar. Klasik görünümlü davullar

yerine günümüzde daha modern ve sesi çok daha iyi verebilen davullar vitrinleri süslüyor ama her şeyin bir alıcısı olduğunu da unutmamak gerek.

Ercan Usta, eskiden işlerinin iyi olduğunu söylüyor. Ancak Kayseri’de davul çalınmasının yasaklanması, özellikle geleneklerin değişmesiyle artık düğünlerin salonlarda yapılması sonucu işsiz kaldıklarından söz ediyor. Askere uğurlama törenlerinde davul çalınmasının yasaklanması ile davul çalan insanların da işsiz kaldığını, daha doğrusu ekmek parası kazanamadıklarından dolayı davul satamadığını söylüyor.

*Zeynebimi başkasına vermeyin
Anasına halayıklar gönderin
Zeynebi almadan geri gelmeyin
Ben Zeynepsiz dünya malı neylerim*

Âşık Mahsuni’nin bir türküsü aklıma geliyor. Yine davul ile ilgili. Davulun kafasına kafasına vurulsa da inlese de sesi yakından kulakları tırmalasa da o kendince bazen hüzünlü ama çoğu zaman neşeli sesler vermeye devam ediyor, edecek de.

*Mahsuni dert ile övün
Dert bezenmiş solun sağın
Bu delinin sonu düğün
Ezelinde davul çaldı
Çaldı, çaldı, davul çaldı
Bak dünya kimlere kaldı*

Öyle ya! Kimlere kaldı ki? Dünyanın her tarafında at koşturan, davullarının sesiyle koca Avrupa’yı inim inim inleten ecdada, Osmanlıya kaldı mı ki? İşte Kolbaşı’nın Kır Atı’nda seferi müjdeleyen davul sesleri:

*Yine de şablanıyor aman
Kolbaşının yandım da kır atı
Görünüyor yandım aman
Bize serhat yolları*

Şiremenli Caddesi’nin son davulcu ustası Ercan Usta bundan böyle davul yapmaya devam edecek mi bilinmez ama bilinen bir şey var ki geleneksel el zanaatlarımız her geçen gün birer birer avuçlarımızdan bir su damlası gibi akıyor, akmaya da devam edecek. Ercan Usta’nın Şiremenli Sokağı’nın hemen girişindeki akasya ağacına astığı, el emeği, alın teri davulları da müşteri beklemeyi sürdürecektir. Kim bilir? ■

Kayseri'nin Ulu Çınarı Kayseri Lisesi Tarihi

MUSTAFA ERDOĞDU



Kayseri Lisesi veya ilk adıyla “Derece-i Ula Mekteb-i Mülkiye İdadisi” 130 yılı aşmış yaşıyla Kayseri’nin en eski ve en köklü kurumlarından biridir. Okul, Osmanlı döneminde idadi ve sultani, Cumhuriyet döneminde de lise adıyla anılmış ve yakın zamanda da fen lisesi programı uygulamaya başlamıştır.

Kayseri Lisesi o kadar eski ki Osmanlı İmparatorluğu’nu, mutlakıyeti, meşrutiyeti, cumhuriyeti, çeşitli dönemleri görmüş; bugün çok iyi yerlere gelmiş bilim adamları, siyasetçiler, devlet adamları, edebiyatçılar, yazarlar, gazeteciler, hukukçular, doktorlar, mühendisler, sanayiciler, iş adamları, eğitimciler, müzisyenler ve daha nicelerini yetiştirmiştir.

Hayatı şekillendiren, renklendiren, geçmişten geleceğe ışık tutan kurumlar vardır. Kayseri Lisesi bunu



↑ Elektrik direği mevcut olduğuna göre bu fotoğraf 1927'den sonraki yıllara ait. Şimdi taksicilerin durakta beklediği gibi o zamanın taksi görevini yapan faytonları da müşterileri bekliyor.

hakkıyla gerçekleştiren bir eğitim yuvasıdır. Bunun tarihi mutlaka yazılmalıydı.

Kayseri Lisesinin yetiştirdiklerinden, dönemin Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar; 2023 yılında Kayseri Lisesinde fen lisesi programı uygulanmaya başlaması üzerine yapılan törende, tarihten ibret ve ilham alınması gerektiğini vurguladı, tarihe sahip çıkılması ve katkı sağlanması gerektiğini ifade etti. “Kayseri Lisesi tarihi mutlaka yazılmalı, Kayseri Lisesinin, Kurtuluş Savaşı ve Millî Mücadele’deki hizmetleri, yetiştirdikleri, hocaları gelecek nesillere anlatılmalı; onlardan ders ve ilham almalıyız.” dedi.

Tarih bir milletin belleğidir. İçinde geleceğin kodlarını taşır. Onu yok saymak, insanlığı yok saymakla eşdeğerdir. Ona sahip çıkmak tüm insanlığın boyununun borcudur. Bu bakımdan kurumların tarihî değerlerinin, dokusu bozulmadan gelecek nesillere aktarılması önemli bir konudur.

İşte bu derece önemli bir kurumun tarihi, Kayseri Lisesi mezunu olan ve mezun olduğu okula müdür yardımcısı ve fizik öğretmeni olarak atanıp orada

yıllarca çalışan Yusuf Özmerdivenli tarafından yazıldı. Daha önce 3 cilt 2500 sayfalık “Kayseri Lisesi: 100. Yıl Şeref Belgeseli” kitabını hazırlamıştı. Kayseri Lisesinin 131. kuruluş yıldönümü anısına “Kayseri’nin Ulu Çınarı Kayseri Lisesi Tarihi” kitabını yazdı, kitabı Melikgazi Belediyesi tarafından kültür hizmeti olarak yayımlandı.

Kitap insanlığın hafızasıdır. Zaman içinde her şey unutulabilir ama yazıya geçmiş her şey belge niteliği taşır. “Söz”ü sonsuzlaştıran, kitaptır. Tarihi yaratan



↑ “Kayseri’nin Ulu Çınarı Kayseri Lisesi Tarihi” kitabının yazarı, Kayseri Lisesi emekli Fizik Öğretmeni ve Müdür Yardımcısı Yusuf Özmerdivenli.



↑ Cizvitlerden satın alınarak Kayseri Lisesi'ne eklenen bina ve çevresinde kurulan Salı Pazarı.

insan; kendini tarih içinde, yazıyla, “kitapla” var etmiştir.

Kitaplar, insanlık tarihinin en önemli icatların-



↑ Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer...
Müdür Mehmet Ateşoğlu döneminde Kayseri Lisesi öğrencileri 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda meydana çıkışları

dan biridir. Onlar bizi farklı dünyalara götürür, yeni fikirlerle tanıştırır ve düşünce dünyamızı genişletir.

Kitaptaki her bir satırın yepyeni pencereler açacağına inanıyorum. Umarım o pencerelerden umut dolu bir dünyanın geleceğini seyrederiz.

Kayseri Lisesini sevmenin ilk kuralı, Kayseri Lisesinin geçmişten günümüze gelen tarihini bilmekten ve kültürünü tanımaktan geçer. Bu sene kuruluşunun 131. yılı kutlanan, buram buram tarih ve kültür yüklü koskoca Kayseri Lisesinin tarihi yazılmalı. Zaman hızla akıp gitmektedir. Yazıya aktarılmayan bilgi, belge, hatıralar hafızalarda kaybolup yok olmaya mahkûm olmaktadır. Böylelikle birkaç kuşak sonra, kuşaklar arasında kopmalar olmaktadır. Yusuf Özmerdivenli; Kayseri Lisesinin geçmişle bağını koparmamak ve gelecek yıllara ışık tutabilmek amacıyla bu kitabı da hazırladığını ve okuluna vefa borcunu ödemeye çalıştığını vurgulayarak, 15 yıllık emek mahsulü olduğunu belirttiği kitabı hakkında “Otururken, konuşurken, gezerken, düşünürken, sohbet ederken... tuttuğum notlar, derlediğim bilgiler; bir kar topunun dağdan yuvarlandıkça büyümesi misali büyüdü, gelişti, elinizdeki eser ortaya çıktı” diyor.

Bu duygularla hazırlanan “Kayseri’nin Ulu Çınarı KAYSERİ LİSESİ TARİHİ” kitabı on bölümden oluşmaktadır.

1. bölümde; Kayseri kent tarihi, eğitim tarihi, medreseleri, rüştiyeler, mahalle mektepleri, azınlıkların okulları vb. anlatılıyor.



↑ Bugün artık olmayan, 1966-1967 öğretim yılında açılmış pansiyon binası ve spor salonunun 2000 yılından önceki hâli. Kayseri Lisesi ve Erciyes'im, ne kadar heybetlisiniz, haşmetlisiniz. Kayseri'mi kucaklıyorsunuz. Şefkatle karşılıyorsunuz.

2. bölümde Mustafa Kemal Atatürk'ün beş defa Kayseri'ye gelişi, bunlardan iki gelişinde Kayseri Lisesi'ni ziyareti detaylıca anlatılıyor.

3. bölümde Millî Mücadele'de Kayseri ve Kayseri Lisesi, Sakarya Savaşı, Kayseri'nin ve Kayseri Lisesinin Millî Mücadele'deki rolü anlatılıyor.

4. bölümde Kayseri Lisesinin inşa tarihçesi, bugünkü Kurşunlu Camii civarındaki Seyfullah Efendi Konağı'nda 1893'te "Derece-i Ula Mekteb-i Mülkiye İdadisi" adıyla eğitim öğretime başlaması, bugünkü binanın 1. ve 2. katlarının, diğer ek binaların yapılışı ve yeni hâle geçişi anlatılıyor.

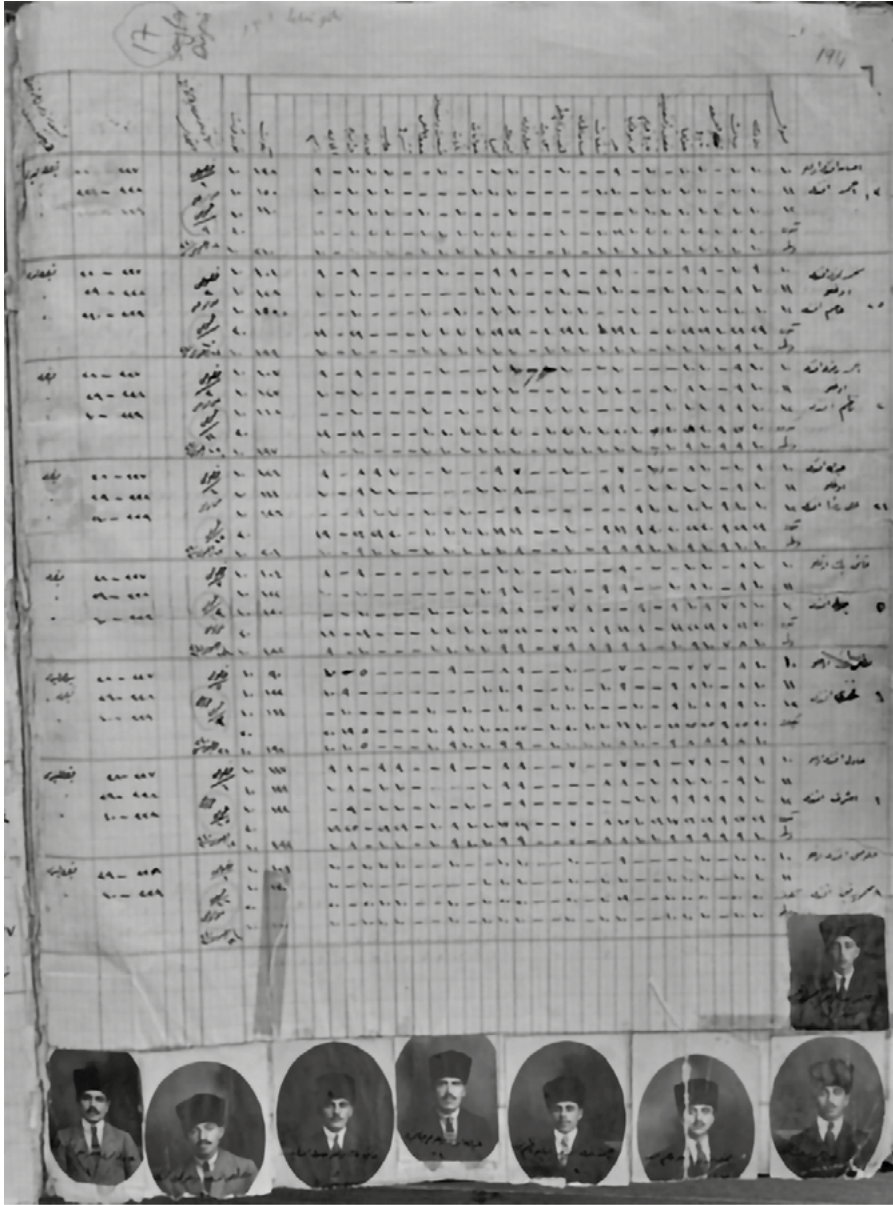
5. bölümde Kayseri Lisesinin dünü, bugünü, bugünlere nasıl geldiği, tarih içinde Türkiye'de sınıf geçme sistemlerinin zamanın ihtiyaçlarına göre değişimi detaylı anlatılıyor.

6. bölümde Kayseri Lisesine hizmet veren müdürler, öğretmenler, diğer personel; iz bırakan öğretmenler ve idareciler anlatılıyor. Faruk Nafiz Çamlıbel, Cevdet Kudret (Solok), Abdülbaki Gölpınarlı, Mehmet Ateşoğlu, Ayvaz Gökdemir, Muharrem Barut ve daha niceleri...

7. bölümde Kayseri Lisesinin Kayseri'nin eğitim-öğretim tarihindeki yeri ve önemi; akşam lisesi, Kayseri Lisesi şeref defteri anlatılıyor.

8. bölümde: "Türkçede 'Bir fotoğraf bin kelimeye bedeldir.' diye güzel bir söz vardır. Bir fotoğrafın anlattıklarını bazen ciltler dolusu söz anlatamaz. Kitabımızda sadece kronolojik tarihî bilgiler olmasın diye fotoğraflara da ağırlık verdik. Çok şey anlatır bazen bir fotoğraf anlayana. Öyle çok şey anlatır ki resmin içinde kaybolursun adeta. Alamazsın gözlerini. Bazen bir aşk kokusu, bazense bir hüznün kaplar içimizi. Çok şey anlatır bazen bir fotoğraf. Yutkunamazsın, hareket edemezsin, konuşamazsın. Konuşacak bir şey bulamaz. Bazen bir veda, bir özlem alır götürür seni başka diyarlara. İçin parçalana parçalana... Bazen de... Bazen de ne bir sözün olur parçalana parçalana, ne de bir açıklaman. İşte bu resimde de söylenecek hiçbir şey kalmıyor. Resmin derinliklerine uzunca bakmaktan başka. Bir fotoğraf, size bakmaktan asla vazgeçmeyeceğiniz bir yaşam anı olabilir. Bir fotoğraf sadece insanların bir yansıması değildir. Merhameetin, sevginin ve güzel zamanların hatıralarının bir yansımasıdır.

Fotoğraflar geçmişin, izlerin, yaşanmışların kanıtıdır. Fotoğraf bize çok şey anlatır, hatıraları canlandırır. Her fotoğraf karesinin kendine özgü bir anısı saklıdır içinde. Özel günlerde çekilen fotoğraflar, mutlu günlerde çekilmiş fotoğraflar, acı olan ama son çekilen



↑ 1900-1901 öğretim yılında imtihana giren öğrenciler, imtihana girdikleri dersler ve aldıkları notlar görülmektedir. İmtihan cetveli defteri 200 kûsur sayfa olup örnekleme metodu ile bazı sayfalar... Devamı sayfalarda kaloriferde yanmaktan kurtardığım imtihan cetveli defterinin bazı sayfalarını göreceksiniz

fotoğraflar bizlere her zaman bir şeyler anlatır. Bazen öyle anlarda, öyle fotoğraflar yakalanır ki her baktığımızda size başka şeyler anlatır. İşte o fotoğraflardan bazıları ile sizleri baş başa bırakıyorum.” denilerek Kayseri Lisesi ve Kayseri Liseliler Albümü’nden fotoğraflara yer verilmiş.

9. bölümde Kayseri Lisesi mezunlarından iz bırakanlar ve Kayseri Lisesinden yetişen kişilerin bir kısmı anlatılıyor.

İkinci ciltte Turgut Özal, Abdullah Gül, İrsen Küçük, Hayrettin Nakiboğlu, Sabahattin Çakmakoglu, Göksel Arsoy, Prof. Dr. Jale Baysal, Prof. Dr. İhsan Ketin, Hulusi Akar, Emir Kalkan gibi ulusal çapta ün kazananlara; Kayseri’ye ve Kayseri kültürüne hizmet eden Mehmet Çalık, Kazım Yedekcioğlu, Nuh Naci Yazgan, Niyazi Bahçecioğlu, Halit Erkiletlioğlu, Mehmet Çayırdağ, Nevzat Türkten, Hüseyin Cömert gibi isimlere yer verilmiş. Kayseri Lisesinin spordaki başarıları sıralanmış.

10. bölümde Kayseri Lisesinin 100. Yılı, Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgeseli, Kayseri Lisesi Yıllıkları, Kayseri Lisesi Dergileri, Kayseri Lisesi ile ilgili Yusuf Özmerdiven-i’nin özel web sitesi, Kayseri Lisesi ile ilgili anılar vb. anlatılmış.

On beş yıllık bir araştırma ve çalışmanın ürünü olan, iki cilt 1300 sayfalık bu kitap; Kayseri Lisesi emekli Fizik Öğretmeni ve Müdür Yardımcısı Yusuf Özmerdivenli tarafından yazıldı; Melikgazi Belediye Başkanı Sayın Doç. Dr. Mustafa Palancıoğlu’nun desteği ile Melikgazi Belediyesi Kültür Yayını olarak kültür hayatına kazandırıldı. Kendilerine ve yayın ekibine teşekkür ederiz. ■

Hakırdaklı Yağlama

Malzemeler

500 gr un
15 gr yaş maya
2,5 su bardağı su
150 gr hakırdak
2 adet kuru soğan
1 çay kaşığı karabiber
1 çay kaşığı tuz

Hazırlanışı

Un ve tuzu karıştırın. Ortasına bir çukur açıp mayayı koyun ve suyu yavaş yavaş ekleyerek yumuşak bir hamur hazırlayın. Ilık bir ortamda mayalanmaya bırakın.
Soğanları yemeklik doğrayın.
Ezilmiş hakırdaklara soğan, tuz ve karabiber ilave ederek iyice karıştırın. Tüm malzemeyi bir tavada 2-3 dakika kavurun.
Hamurdan ceviz büyüklüğünde bezeler hazırlayıp oklava ile açın. Açılan hamurun yarısına iç malzemeyi yayın ve diğer tarafını kapatarak D şeklini verin. Yağsız sac veya tavada iki yüzünü de pişirin.
Pişen hamura sıcakken tereyağı sürüp servis edin.



GACER

ekmeği





BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ: “2’NCİ ÇOCUK KİTAP FUARI VE ŞENLİĞİ’NE 500 BİN ZİYARETÇİ KATILDI”

Büyükşehir Belediyesinin ev sahipliğinde, 18-27 Nisan tarihleri arasında Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi’nde gerçekleştirilen 2’nci Çocuk Kitap Fuarı ve Şenliği, büyük bir katılım ve ilgiyle sona erdi. Bu yıl, 105 yazar ve 152 yayınevinin yer aldığı etkinlik, 500 bini aşkın ziyaretçiyi Kayseri’de bir araya getirdi. Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç yaptığı konuşmada, Kayseri’nin kültür ve eğitim alanındaki liderliğini her geçen gün güçlendirdiklerini vurgulayarak “Bu fuara olan ilgi, Kayseri’nin eğitimdeki gelişiminin bir göstergesidir. 500 binin üzerinde ziyaretçi, şehrimizin kültürle iç içe olduğunu ve çocuklarımızın kitaplarla buluşma arzusunu ortaya koyuyor. Bu etkinlik, sadece çocuklarımız için değil, tüm Kayseri için büyük bir kazanımdır” diye konuştu.

OKUYAN VE OKUTAN ŞEHİR KAYSERİ

Başkan Büyükkılıç, ayrıca fuarın 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’na ithafen düzenlendiğine dikkat çekerek “Okuyan ve okutan şehir Kayseri, bir kütüphaneler şehri olma yolunda emin adımlarla ilerliyor. Burada kitaplarla buluşan çocuklarımızın gözlerindeki ışıltı, bizlere geleceğin daha parlak olduğunu gösteriyor” dedi.

Fuarda, çocukların hem eğlenceli hem de öğretici etkinliklere katıldığını belirten Büyükkılıç, “Kayseri Bilim Merkezi, KAYMEK ve Spor A.Ş. tarafından sunulan aktivitelerle çocuklarımıza unutulmaz anlar yaşattık. Ayrıca Alo 153 İletişim Merkezi ve Beyaz Masa ekiplerimiz de etkinlik süresince talepleri hızlı bir şekilde karşılayarak her türlü desteği sağladı” dedi.

KİTAP FUARI’NI ÇOCUKLAR DA AİLELERİ DE ÇOK SEVDİ

Ziyaretçiler ve yayınevi personelleri, şenlik ve fuarın düzenlenmesinden dolayı Başkan Büyükkılıç’a ve Büyükşehir Belediyesine teşekkürlerini ilettiler.

Servet Acet isimli öğretmen, çocukları ile fuara geldiğini söyleyerek Büyükşehir Belediyesine bu hizmetten dolayı teşekkür etti. Acet, çocukların kitaplara dokunmasının ve kitaplıklarına katkıda bulunmasının çok önemli olduğunu vurguladı.

Fuarda dolu dolu 10 gün geçirdiklerini belirten Mustafa Polat isimli yayınevi görevlisi ise vatandaşların da olumlu tepkileri olduğunu anlattı.

Saygın Ceyhan isimi vatandaş da oğlu ile birlikte koşa koşa geldiğini, kitap fuarını çok sevdiklerini ifade etti. Ceyhan, çocuk kitap fuarı ve şenliğinin sosyal ve kültürel anlamda çocuklar için farklı bir aktivite olduğunu kaydederek bu etkinlik için Kayseri Büyükşehir Belediyesine teşekkür etti.

BÜYÜKŞEHİR KÜTÜPHANELERİNDE İLK 4 AYDA ZİYARETÇİ SAYISI YARIM MİLYONU GEÇTİ



23 Nisan Dünya Kitap Günü'nü de içerisine alan 10 günlük süreçte Kayseri'ye, yoğun ilgi gören çocuk kitap fuarı ve şenliğini sunan Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç yönetimindeki Kayseri Büyükşehir Belediyesi, sürekli olarak sayısını ve donanımını artırdığı kütüphanelerle hem kitap ve bilgi dünyasına hem de vatandaşlara katkısını sürdürüyor.

ZİYARETÇİ SAYISI YARIM MİLYONU AŞTI

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, konu ile ilgili yaptığı açıklamada, "Kayseri Büyükşehir Belediyesinin hizmet verdiği kütüphanelerde 2025 yılının ilk 4 ayında toplam ziyaretçi sayısı yarım milyonu aştı. 585 bin 575 ziyaretçinin konuk olduğu kütüphanelerden alınan ödünç kitap sayısı ise 40 bin 858 olarak gerçekleşti" dedi.

BÜYÜKŞEHİR İLE HEM ÇOCUK BAYRAMI, HEM DE DÜNYA KİTAP GÜNÜ ETKİNLİKLE TAÇLANDI

Toplam üye sayısı 385 bin 662 kişi olan kütüphanelerdeki toplam kitap miktarının 201 bin 800 adet olduğunu kaydeden Başkan Büyükkılıç, Kayseri'de Büyükşehir ile hem 23 Nisan Çocuk Bayramı hem de Dünya Kitap Günü'nün etkinliklerle taçlandığını ifade ederek şunları söyledi:

"Büyükşehir Belediyemiz tarafından düzenlenen, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile 23 Nisan Dünya Kitap Günü'nü de içerisine alan ve Kayserililerin büyük ilgi gösterdiği 2. Çocuk Kitap Fuarı ve Şenliği, çocuklar başta olmak üzere vatandaşlarımızın yine memnuniyetini kazandı. Çocuklarımız için önemli ve özel günler olan '23 Nisan Çocuk Bayramı' ve 'Dünya Kitap Günü'nün böylesine bir etkinliklerle taçlandığı Kayseri'de çocuklar, kitaplarını alır ve okurken gönüllerince de eğlendi. Bugün, çocuklarımızın geleceği için attığımız her adımın kitapların ışığında şekillendiğini bir kez daha hatırlıyoruz. Kitapların gücüyle büyüyen, hayal kuran, öğrenen ve dünyayı daha iyi bir yer yapmak için çalışan bir nesil yetiştirmek dileğiyle, hep birlikte daha güzel bir geleceğe doğru ilerleyelim. Hepinize mutlu bir bayram ve bol kitaplı günler dilerim."

KAYSERİ BİLİM MERKEZİ'NDEN MUHTEŞEM BİLİM GÖSTERİLERİ ETKİNLİĞİ



Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bilim ve teknoloji odaklı çalışmalarını özverili bir şekilde yürüten Kayseri Bilim Merkezi, bilim ve teknolojiye olan ilgiyi artırmayı ve bilim merkezlerinin toplumsal fayda sağlama misyonuna katkı sunmayı sürdürüyor.

Bu çerçevede sık sık etkinlik, atölye ve eğitimler düzenleyen Kayseri Bilim Merkezi, 12 Nisan Cumartesi günü bilim ve eğlenceyi bir arada sunan gösteri deneyleri ile merak uyandıran Muhteşem Bilim Gösterileri etkinliği gerçekleştirdi.

Anadolu Harikalar Diyarı içerisinde bilim ve teknoloji meraklılarını ağırlayan Kayseri Bilim Merkezi'nin gösteri alanında düzenlenen etkinlik, çocuklar başta olmak üzere vatandaşlardan yoğun ilgi gördü. Fildişi macunu ve köpüklü deney gibi çeşitli gösteri deneyleri ve eğlencelerle gerçekleştirilen etkinlik, Kayserililere verimli ve keyifli bir hafta sonu aktivitesi sundu. Etkinlik hakkında değerlendirmelerde bulunan Kayseri Bilim Merkezi eğitmenlerinden Mahir Demir, yüzlerce katılımcıyla bilim şovu gerçekleştirdiklerini belirterek "Bilim merkezi olarak halkla iç içeyiz. Yüz binlerce ziyaretçi ağırladık, ağırlamaya devam ediyoruz" sözleri ile tüm Kayserilileri Kayseri Bilim Merkezi etkinliklerine davet etti.

Bir diğer Kayseri Bilim Merkezi eğitmeni Ayça Altay da vatandaşları bilimle buluşturmayı amaçladıklarını kaydederek "Atölyeler, kamplar, eğitimler, gösteri deneyleri ve birçok bilim etkinliğimiz mevcut. Genelde hafta sonları ya da 23 Nisan, 29 Ekim gibi yoğun dönemlerde gösteri deneyleri ve farklı atölyeler gerçekleştiriyoruz. Bugün de bilim şovlarımızdan bir tanesini gerçekleştirdik" diye konuştu.

Bu tür etkinliklerle bilime olan ilgiyi artırmayı, bilimsel düşünmeyi teşvik etmeyi sürdüren ve 2024 yılında 134 bin 670 ziyaretçiyi ağırlayan Kayseri Bilim Merkezi'nin hizmetlerinden duydukları memnuniyeti dile getiren vatandaşlar, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'a, çocukların bilim ve teknolojiye merakını artıran faaliyetlerden dolayı teşekkür ettiler.

BÜSAM ŞEHİR AKADEMİ 2025 BAHAR DÖNEMİ BAŞLADI

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde şehrin düşünce ve fikir hayatına katkı sağlamak amacıyla faaliyet gösteren Kayseri Büyükşehir Belediyesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM) tarafından düzenlenen Şehir Akademi, 2025 yılı Bahar Dönemi ile kadim kentin düşünce ve fikir dünyasına katkı sunmaya devam ediyor. Şehir Akademi Bahar Dönemi'nde; Risalet Okumaları, Kavramlardan Paradigmalara Eleştirel Düşünce ve Sosyal Analiz Atölyesi, Modern Ortadoğu Okumaları, Düşünce Atölyesi, Kentleşme ve Küresel-



leşme Atölyesi, Kapitalizm ve Toplum Atölyesi, Tematik Film Kuşağı, Arkadaş Kelimeler Atölyesi ve Yazarlık Atölyesi olmak üzere 9 ayrı atölye yer alıyor. 7 Nisan 2025 Pazartesi günü başlayan atölyeler 8 hafta süre ile devam edecek.

Çağdaş Okumalar Seminerleri başlığı altında düzenlenen 5 haftalık seminerler ise her hafta cumartesi günleri alanında uzman bir akademisyenin katılımı ile şu başlıklar altında gerçekleştiriliyor: "Çağı İslamcılık Üzerinden Okumak, Prof. Dr. İsmail Kara; Çağı Oryantalizm Üzerinden Okumak, Prof. Dr. Yücel Bulut; Çağı Uluslararası İlişkiler Üzerinden Okumak, Prof. Dr. Mehmet Akif Okur; Çağı Din ve Milliyetçilik Üzerinden Okumak, Prof. Dr. Şener Aktürk; Çağı Arkeoloji Üzerinden Okumak, Bülent Şahin Erdeğer.

KAYSERİ KENT KONSEYİ'NDEN KADIN VE ÇOCUK DOSTU ŞEHİRLER İÇİN ÖNEMLİ ADIM



Kayseri Kent Konseyi Kadın Çalışma Grubu, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında "Kadın ve Çocuk

Dostu Şehirler İçin Yeni Adımlar” konulu panel düzenledi. Etkinlikte, kadın ve çocuk dostu şehirlerin inşası için fırsat eşitliği, haklar ve kent planlamasına yönelik bilimsel ve pratik çözümler ele alındı.

Etkinliğin açılış konuşmasını Kayseri Kent Konseyi Başkanı Ahmet Serdar Altuntuğ gerçekleştirdi. Ardından, “Kadın ve Çocuk Dostu Kentler” başlıklı panelde alanında uzman konuşmacılar bir araya geldi.

Panelin moderatörlüğünü Doç. Dr. Derya Evgin üstlenirken, konuşmacılar arasında Prof. Dr. Zübeyde Özlem Parlak Biçer, Doç. Dr. Zeliha Nilüfer Nahya, Türk Kadınlar Birliği Başkanı Ayşe Uzunlu ve Kayseri Barosu Kadın Komisyonu Üyesi Av. Damla Olcar yer aldı. Panele, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Ufuk Sekmen ve daire başkanları da katıldı.

Panelde, kadınların ve çocukların şehir yaşamındaki yerini güçlendirmek için atılması gereken adımlar ve başarılı uygulamalar masaya yatırıldı.

Ayrıca etkinlik kapsamında kurulan Fırsat Eşitliği Farkındalık Stantları ile katılımcılara kadın ve çocuk hakları konusunda bilgilendirici materyaller sunuldu. Aynı zamanda kadın girişimciliğini destekleyen projeler hakkında da bilgiler paylaşıldı.

Yoğun katılımın gerçekleştiği etkinlik, Kayseri’de kadın ve çocuk dostu şehirler oluşturma yolunda önemli bir farkındalık oluşturdu.

Panelin ardından, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Ufuk Sekmen ve Kayseri Kent Konseyi Başkanı Ahmet Serdar Altuntuğ, katılımcılara teşekkür belgesi takdim etti.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ın talimatlarıyla yeniden hayata geçirilen Kayseri Kent Konseyi, 22 farklı alanda yaklaşık 300 temsilcisiyle çözüm odaklı projeler geliştirerek çalışmalarına devam edecek.

BÜYÜKŞEHİR’İN KENT KOROSU TÜRK SANAT MÜZİĞİ KONSERİ YOĞUN İLGİ GÖRDÜ

Kültür sanat alanında gerçekleştirdiği proje, etkinlik ve faaliyetlerle Kayseri’ye ayrı bir renk katan Büyükşehir Belediyesi, Kayserilileri kültür sanatla bir araya getirecek hizmetlerini ücretsiz şekilde sürdürüyor.

Bu kapsamda, Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı tarafından kültür sanat etkinlikleri çerçevesinde Kadir Has Kültür ve Sanat Merkezi’nde Kent Korusu Türk Sanat Müziği Konseri düzenlendi. Konsere Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Hüseyin Bey-



han, Genel Sekreter Yardımcısı Mücahid Soyak, daire başkanları ve çok sayıda sanatsever katıldı.

Konserin gerçekleştiği salonu dolduran sanatseverler, Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı Kent Korusu’nun seslendirdiği birbirinden etkileyici parçalar ile unutulmaz bir müzik ziyafeti yaşadı.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Hüseyin Beyhan, Türk sanat müziğinin eşsiz nameleri ile kulakların pasını silen konserin ardından Şef Mustafa Uyan’a çiçek takdim etti.

Mustafa Uyan şefliğinde düzenlenen ve yoğun ilgi gören Kent Korusu Türk Sanat Müziği Konseri Kayserililere müzik dolu keyifli bir akşam yaşatırken vatandaşlar ücretsiz kültür sanat etkinliklerinden dolayı Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’a teşekkür ederek bu tarz etkinliklerin devam etmesi yönündeki temennilerini dile getirdiler.

BÜYÜKŞEHİR VE OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ İŞ BİRLİĞİNDE KADIN VE SANAT SERGİSİ

Kentte kültür sanat alanında çeşitli hizmetlere imza atan Büyükşehir Belediyesi, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının da bu alandaki çalışmalarına güçlü şekilde destek veriyor.

Bu kapsamda, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü iş birliğinde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla “Kadın ve Sanat Sergisi” yapıldı.

Selçuklu Uygarlığı ve Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi’nde gerçekleşen serginin açılış törenine Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Ufuk Sekmen, Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Ali Durmuş ve enstitü eğitmenleri ile vatandaşlar katıldı.



Sergi, açılış kurdelesini kesilerek ziyarete açılırken Kadın ve Sanat Sergisi ile ilgili değerlendirmelerde bulunan Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Ufuk Sekmen, “Müzemizde Olgunlaşma Enstitümüzün hazırlamış olduğu, kıymetli hocalarımızın emekleriyle ortaya çıkan, müzemizin ismiyle de müsemma, Selçuklu dönemi kadınlarının o dönem giydikleri kıyafetlerin sergilendiği sergimizin açılışındayız. Emeklerinden dolayı Olgunlaşma Enstitümüzün müdürü Ali hocama ve emektar hocalarımıza çok teşekkür ediyorum” diye konuştu.

Sekmen, tüm kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nü de tebrik ederek “Bu vesile ile de emektar, vefakâr ve cefakâr tüm kadınlarımızın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nü kutluyorum” dedi.

Kayseri Olgunlaşma Enstitüsü Müdürü Ali Durmuş da Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Selçuklu Uygarlığı ve Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi’nde Selçuklu dönemi kadın kıyafetlerini yansıtan bir sergi açtıklarını ifade ederek “Büyükşehir Belediyemiz ve müze müdürlüğümüz bu konuda bize her türlü kolaylığı sağlıyorlar. Bugün de bu güzel iş birliği içerisinde güzel bir sergimizin açılışındayız” şeklinde konuştu.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ, ÇOCUKLARIN SANATLA BULUŞTUĞU SERGİYİ AÇTI

Kayseri Büyükşehir Belediyesinin Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi içerisinde hizmet veren Büyükşehir Sanat Galerisi, anlamlı ve özel sergilere ev sahipliği yapmaya devam ediyor. Bu kapsamda, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’na özel düzenlenen “23 Nisan Çocuk Sergisi”, minik sanatçıların el emeği ve hayal gücünden oluşan eserleriyle Büyükşehir Sanat Galerisi’nde sanatseverlerle buluştu.

Sergiye, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ın yanı sıra, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mücahid Soyak, AK Parti Kayseri İl Kadın Kolları Başkanı Meral Koşar, Tohumluk Vakfı Başkanı Pınar Ayhan, Tohumluk Vakfı Kayseri Sorumlusu Nilüfer Bıçakçıoğlu, Türk Kadınlar Birliği Kayseri Şube Başkanı Ayşe Uzunlu ve çok sayıda öğrenci ile aileleri katıldı.

Sergi, çocukların el emeğiyle hazırladıkları resim ve el sanatları eserlerini bir araya getirerek renklerin ve desenlerin geleceğe ilham verdiği bir ortam sundu. Sergide halı dokuma sanatını öğrenen minik sanatçılar, bu geleneksel sanatı eserlerine yansıtarak kültürün nesilden nesle aktarılmasına katkıda bulundular.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün dünya çocuklarına 23 Nisan’ı armağan ettiğini anımsatan Başkan Büyükkılıç, 2’nci Çocuk Kitap Fuarı ve Şenliği’nin de çocuklarla dolup taşıdığını ifade etti.

Büyükkılıç, dijital bağımlılık ve kötü alışkanlıkların tüm ebeveynleri kaygılandırıldığını, çocukları sporla, eğitimle, kültürel çalışmalar ve çeşitli etkinliklerle buluşturmak, onların gönlünde yer etmek gerektiğini vurguladı.

Sergi, özellikle minik sanatçıların halı dokuma motiflerini eserlerine yansıtarak geçmişin izlerini modern sanatla harmanlamasıyla dikkat çekti. Malazgirt Zaferi öncesi dönemde Orta Asya’dan Kayseri’ye gelen Yörük boylarının dokumacılık sanatını, 1040’lı yıllardan bu yana süregelen geleneksel motiflerle birleştirerek çocukların sanatsal bakış açılarını geliştirmeleri amaçlandı.

Serginin sonunda, dereceye giren öğrencilere ödülleri verilirken Başkan Büyükkılıç ve beraberindekiler sergideki eserleri ilgiyle inceledi.

MİLLÎ MÜCADELE MÜZESİ’NE 23 NİSAN’DA YOĞUN İLGİ: TARİHE TANIKLIK ETTİLER

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Millî Mücadele Müzesi’ne 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nda yoğun ilgi gösterildi. Vatandaşlar, çocuklarıyla birlikte tarih bilincini pekiştirmek ve Kurtuluş Savaşı’nın kritik dönüm noktalarını daha yakından görmek amacıyla müzeyi ziyaret etti.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ın öncülüğündeki projeye, Millî Mücadele Müzesi yıl boyunca ziyaretçilerine açık olmaya devam ederken, özellikle millî bayramlarda tarihsel



farkındalığı artırmaya yönelik ziyaretler düzenleniyor. Müze, Kurtuluş Savaşı'nın önemli anlarına ışık tutan yeni eserlerle zenginleşerek her geçen gün daha fazla ilgi görüyor.

MİLLÎ MÜCADELENİN RUHUNU HİSSETTİLER

Millî Mücadele Müzesi, 23 Nisan günü boyunca her yaştan ziyaretçiye kapılarını açarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecini anlatan tarihî belgeler, objeler ve canlandırmalarla unutulmaz bir deneyim sundu. Başta çocuklar olmak üzere tüm ziyaretçiler, sadece geçmişi öğrenmekle kalmadı, aynı zamanda millî mücadelenin ruhunu hissederek tarihsel süreci daha derinlemesine keşfetme fırsatına sahip oldu.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, geçmişin izlerini geleceğe taşımak için tarihî değerlerine sahip çıkmaya devam ediyor. Pazartesi günleri dışında haftanın her günü 09.00-17.00 saatleri arasında ziyarete açık olan Millî Mücadele Müzesi, grup ziyaretleri için önceden randevu alınmasını öneriyor.

Millî Mücadele Müzesi, ziyaretçilerine, millî hafızayı canlandırarak ülkenin geçmişine olan bağlılıklarını pekiştirme fırsatı sunmaya devam ediyor.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ, MİMAR SİNAN'I ANMA TÖRENİ'NE KATILDI

Kentin yetiştirdiği, tarihe, sanata, kültür ve mimariye mal olmuş büyük usta Mimar Sinan'ın vefatının 437'nci yılı dolayısıyla Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Valiliği iş birliğiyle düzenlenen 2-12 Nisan Mimar Sinan Haftası Etkinlikleri çerçevesinde Mimar Sinan'ı Anma Töreni, Fotoğraf Sergisi ve Ağırnas Gezi programı gerçekleştirildi.



Büyük deha Mimar Sinan'ın doğup büyüdüğü, Melikgazi ilçesi sınırları içerisinde bulunan Ağırnas Mahallesi'nde düzenlenen törene Başkan Büyükkılıç ve Vali Çiçek'in yanı sıra Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Altun, AK Parti İl Başkanı Hüseyin Okandan, Melikgazi Belediye Başkanı Mustafa Palancıoğlu, İl Müftüsü Durmuş Ayvaz, Kayseri İl Kültür Turizm Müdürü Şükrü Dursun, İl Sağlık Müdürü Mehmet Erşan, İl Tarım ve Orman Müdürü Bülent Saklav, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Ufuk Sekmen, Mimarlar Odası Kayseri Şube Başkanı Murtaza Er, Ağırnas Mahalle Muhtarı Cem Güven ile basın mensupları ve vatandaşlar katıldı.

Saygı duruşunun ardından İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan Mimar Sinan'ı Anma Töreni'nde, mehteran konseri ve Ağırnas Osman Yücel Ortaokulu halk oyunu gösterisi büyük beğeni topladı. Törende Kur'an-ı Kerim tilaveti de yapılarak Kayseri İl Müftüsü Durmuş Ayvaz tarafından yapılan dualarla Mimar Sinan anıldı.

"MİMAR SİNAN BİR EVRENSEL DEĞERDİR"

Konuşmasını yapmak üzere kürsüye davet edilen Başkan Büyükkılıç, İTÜ Mimarlık Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi, ÇEKÜL Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen'in telefon yoluyla katılımcılara hitap edeceğini belirterek sözü Prof. Dr. Sözen'e bıraktı. Konuşmasında, toplumların simge değerlere ihtiyaçları olduğuna vurgu yapan Sözen, "Mimar Sinan bir evrensel değerdir ve onun gibi insanların çoğalması ulusların dünya ulusları arasındaki saygınlığını artırır. Sinan büyüktür çünkü büyük bir Anadolu coğrafyasını Kayseri'nin tarihî varlığından çıkıp bu birikimlerle büyük bir imparatorluğun adını dünyada duyuran insandır" diye konuştu.

Ağırnas'ın her yönüyle tanıtılmasının önemine değinen Sözen, Kayseri ve Ağırnas'a bir dünya kenti olarak bakmak gerektiğini söyleyerek "Başka bir Ağırnas, başka bir Koramaz, başka bir Kültepe'nin dünyada başat yer aldığını görmek benim en büyük mutluluğumdur" dedi.

Büyükkılıç, Prof. Dr. Metin Sözen'in tavsiyelerini de dikkate alarak ilgili kurumlarla el ele vermek suretiyle Ağırnas Mahallesi'ni Mimar Sinan'ı ön plana çıkarmak şeklinde canlı kılacak çalışmalara imza atacaklarını kaydetti.

Kayseri Valisi Gökmen Çiçek de Mimar Sinan'ı andıklarını ve büyük bir gurur duyduklarını belirterek "Ağırnas'ın yetiştirdiği Mimar Sinan yüz yıllar geçmesine rağmen yaptığı eserlerle hâlâ aramızda" ifadelerini kullandı.

Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Altun ise Mimar Sinan'ın 375 eseri ile Osmanlı Dönemi mimarisini çok önemli bir noktaya taşıdığına işaret ederken, Melikgazi Belediye Başkanı Mustafa Palancıoğlu da Mimar Sinan'ı rahmetle yâd etti.

Mimarlar Odası Kayseri Şube Başkanı Murtaza Er ise Mimar Sinan'ın günümüze sadece mimari eserler değil bir mimarlık anlayışı bıraktığına dikkat çekti.

Ağırnas Mahallesi Muhtarı Cem Güven de Mimar Sinan'ın sadece geçmişin bir mimarı olmadığını, bugünün ve yarının da ilham kaynağı olduğunu ifade ederek "Mimar Sinan'ın taş koyduğu yer yıkılmasın, adını andığımız gün eksilmesin" dedi.

Daha sonra Ağırnas Cumhuriyet Kırathanesi'nde sıcak çay eşliğinde saz çalan halk ozanları, Mimar Sinan'a özel maniler de söylediler.

Başkan Büyükkılıç ve beraberindeki heyet Mimar Sinan Evi'ni ziyaret ederek fotoğraf sergisini gezdi.

ETKİNLİKLERLE DOLU MİMAR SİNAN HAFTASI PROGRAMI

Mimar Sinan'ın Haftası kapsamında Kayseri Valiliği ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri'de doğup büyüyen ve Osmanlı Devleti döneminde taşlara ruhunu üfleyerek inşa ettiği eşsiz eserlerle mimarlığının ününü dünyanın dört bir yanına ulaştıran Mimar Sinan için etkinlikler düzenlendi.

Mimar Sinan Haftası Etkinlikleri çerçevesinde 9 Nisan Çarşamba günü saat 11.00'de Ağırnas'ta gerçekleştirilen Mimar Sinan'ı Anma Töreni, Fotoğraf Sergisi ve Ağırnas Gezisi ile Mimar Sinan Haftası kutlanır-

ken, 2-12 Nisan günleri arasında atölye çalışmaları da yapıldı.

Ayrıca etkinlikler kapsamında 10 Nisan'da "Sinan'ın Kentinden Mimar Sinan'a Bakmak" Paneli, Mimar Sinan Çağından Günümüze Akan Tınılar Konseri ve Eskiz Atölyesi Sergi Açılışı; 11 Nisan'da ise Mimar Sinan'ın İzinde Onur Yılları Plaket Töreni yapıldı.

Mimar Sinan Haftası Etkinliklerine ayrıca, Erciyes Üniversitesi, Melikgazi Belediyesi, Kayseri İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Kayseri Mimar Sinan Araştırma Uygulama Merkezi, TMMOB Mimarlar Odası Kayseri Şubesi ve ÇEKÜL Vakfı da destek verdi.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ AÇIKLADI: MİMAR SİNAN EVİ MÜZEYE DÖNÜŞTÜRÜLÜYOR



Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Kayseri Valisi Gökmen Çiçek, AK Parti Kayseri İl Başkanı Hüseyin Okandan ve il protokolü ile birlikte Mimar Sinan'ı Anma Töreni etkinlikleri kapsamında Mimar Sinan'ın doğup büyüdüğü mahalle olan Ağırnas'ta vatandaşlarla bir araya geldi.

Başkan Büyükkılıç, Mimar Sinan'ın vefatının 437'nci yılı dolayısıyla Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Valiliği iş birliğiyle Melikgazi ilçesi Ağırnas mahallesinde düzenlenen program kapsamında Cumhuriyet Kırathanesi'nde hemşehrileri ile bir araya geldi. Burada sıcak çay eşliğinde vatandaşlarla sohbet eden Büyükkılıç, Mimar Sinan'ın Ağırnaslı ve Kayserili kimliğini yerel, ulusal ve evrensel ölçekte her platformda tanıtmaya gayretinde olduklarını belirtti.

BÜYÜKKILIÇ, MİMAR SİNAN'IN DOĞDUĞU TOPRAKLARA SAHİP ÇIKIYOR

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile planlanan protokolle, Mimar Sinan Evi'nin ihtiyaç duyulan restorasyonun gerçekleştirilerek müze hâline getirilmesi için çalışmalar yapıldığını vurgulayan Büyükkılıç, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Mimar Sinan'ın doğduğu Ağırnas, dünyaya hitap eden yaklaşımla evrensel kültürü geleceğe taşıyan bir belgedir. Mimar Sinan'ı anlamak için, onun felsefesini geleceğe taşımak lazım. Kültepe, Koramaz ve Ağırnas'ın bütünleşik olarak her yapısının, her taşının, her sokağının anlamlandırılması lazım, bunun için hepimizin çalışmalar yapması lazım. Herkesin Mimar Sinan'ın yaşadığı Ağırnas'ı görmeye gelmesi lazım.”

Kültür ve Turizm Bakanı ile Ankara'da görüşme gerçekleştirdiklerini hatırlatan Başkan Büyükkılıç, Kültepe Kaniş Karum'da 70-80 yıldır kazı çalışmaları yapıldığını, o bölgeyi insanlığın hizmetine sunup taçlandırmaları gerektiğini ifade ederek ticaretin yasalara yazıldığı, ekonominin olmazsa olmazı olan Kültepe'yi anlamlandırmak için çalışmalar yaptıklarını ifade etti.

KORAMAZ VADİSİ'NİN KALICI LİSTEYE GİREBİLMESİ İÇİN ÇALIŞMALAR SÜRÜYOR

Büyükkılıç, UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne giren Koramaz Vadisi'nin kalıcı listeye girebilmesi için çalışmaları ilgili kişi ve kuruluşlarla sürdürdüklerini kaydederek bu bölgeyi de yöre insanlarının sahiplenmesi gerektiğini belirtti.

Mimar Sinan'ın sadece Türkiye için değil, tüm dünya için önemine vurgu yapan Başkan Büyükkılıç, “Mimar Sinan bizim için çok önemli, çok anlamlı, çocuklarımıza okullarımızda dillerden düşürmememiz lazım. Mimar Sinan'ı geleceğe taşıyan bizler olmalıyız” dedi. Kırathane sonrası Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç ve şehir protokolü, yaptığı eşsiz eserlerle mimarlık tarihine damga vuran Mimar Sinan'ın doğduğu evi ziyaret ederek İl Kültür ve Turizm Müdürü Şükrü Dursun'dan burası hakkında bilgiler aldı.



BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ'TAN SULTAN SAZLIĞI İÇİN “BÜYÜK TURİZM” ADIMI

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Kayseri Valisi Gökmen Çiçek ile birlikte kuş cenneti olarak nitelendirilen Sultan Sazlığı'nı turizmin merkezi hâline getirmek için harekete geçti. Bölgede incelemelerde bulunan Başkan Büyükkılıç ve Vali Çiçek, doğa harikası özellikleri ve kuş gözlemi imkânlarıyla dikkat çeken Sultan Sazlığı'nı turizmle canlandırarak hizmetlerle buluşturacaklarını duyurdu.

Kayseri'nin en önemli doğal alanlarından biri olan ve 301 kuş türüne ev sahipliği yapan Sultan Sazlığı, göç eden kuşlar ve flamingolarla her yıl yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekiyor. Yeşilhisar, Yahyalı ve Develi'nin orta kısmında önemli bir turizm destinasyonu olan eşsiz doğa harikası Sultan Sazlığı, turizmdeki potansiyelini en üst düzeye çıkarmaya hazırlanıyor.

Bu kapsamda, Kayseri Valisi Gökmen Çiçek, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Yeşilhisar Kaymakamı Cüneyt Caner ve Yeşilhisar Belediye Başkanı Halit Taşyapan'ın katılımıyla Sultan Sazlığı'nda bir dizi inceleme gerçekleştirildi.

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, burada yaptığı açıklamada, bölgenin turizm açısından büyük bir öneme sahip olduğunu vurguladı.

Başkan Büyükkılıç, Sultan Sazlığı'nın önemine vurgu yaparak şunları söyledi:

“Yeşilhisar maşallah coştukça coşuyor. Önemli turizm bölgesi olarak biliniyor. Soğanlı Vadimizin ziyaretçileri arttı, oradaki çalışmaları da hızlandıracağız. Kapadokya'nın giriş kapısı niteliğinde olan Soğanlı Vadisi'nden 25-30 kilometre aşağı indiğinizde, Erciyes'imizin eteğinde, Yahyalı, Develi ve Yeşilhisar'ımızla kuşatılmış olan Sultan Sazlığımızı görürsünüz. Sultan Sazlığı'nın önemi, 301 kuş çeşidinin değişik

zamanlarda göç etmesi, flamingoların görsel şölen oluşturmasıdır.”

“BİRLİKTE ÇALIŞMANIN EN GÜZEL ÖRNEKLERİNİ BURADA SERGİLEYECEĞİZ”

Bölgedeki turizm ve altyapı projelerinin hızlandırılacağı müjdesini veren Başkan Büyükkılıç, “Bizim amacımız buraları insanların hizmetine sunmak, bölge insanına ekonomik açıdan da turizm açısından da katkı sağlayıcı yaklaşımlarda bulunmaktır. Dayanışarak bu hedefimize ulaşacağımıza inanıyorum. Şimdiden yapılacak olan çalışmaların hayırlı, uğurlu olmasını diliyorum. Birlikte çalışmanın en güzel örneklerini burada sergileyeceğiz” diye konuştu.

“BÜYÜKŞEHİR BELEDİYEMİZ İLE İŞ BİRLİĞİ İÇERİSİNDE BİR PLANLAMAMIZ VAR”

Kayseri Valisi Gökmen Çiçek ise Sultan Sazlığı’nın doğa turizmi açısından Türkiye’nin parlayan değerlerinden biri olduğunu ifade ederek şöyle konuştu:

“Sultan Sazlığı’nın geçmişte belli bir dönemdeki hareketlilik kısmını yakalamak için Büyükşehir Belediyesi ile iş birliği içerisinde bir planlamamız var. Millî Parklar, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri Valiliği el ele vermiş durumda. İçerideki işletmenin tekrar değerlendirilmesi, yürüyüş yollarının giderilmesi, peyzaj ve yol düzenlemesi ile ilgili bir çalışma kararı aldık. Sultan Sazlığı’nın daha çok gündeme gelmesi gerektiğini düşünüyoruz.”

Yeşilhisar Belediye Başkanı Halit Taşyapan ise Sultan Sazlığı’nın Yeşilhisar, Yahyalı ve Develi’nin orta kısmında önemli destinasyon noktalarından birisi olduğunu söyleyerek, Valilik ve Büyükşehir Belediyesi destekleriyle bu bölgeyi turizmle daha canlı hâle getirmeye çalıştıklarını belirtti.

Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri Valiliğinin bu güçlü iş birliği ve atılacak adımlarla Sultan Sazlığı, sadece Kayseri’nin değil, tüm Türkiye’nin doğa turizmi alanındaki parlayan yıldızlarından biri hâline gelecek.

ERCİYES’TEN YÜKSELEN KAR MOTORLARI-NIN SESİ, TÜM DÜNYAYA DUYULDU

Kayseri, spor alanında adını bir kez daha dünyaya duyurdu. Kayseri Büyükşehir Belediyesinin spor alanında yaptığı yatırım ve hizmetlerle Avrupa’nın En İyi Spor Şehri ünvanına sahip olan Kayseri, bu kez Erciyes Kayak Merkezi’nde gerçekleşen Dünya Kar Motosikleti Şampiyonası SNX Türkiye etabıyla dikkat-

leri üzerine çekti. Altın Bayrak ödüllü şehir, sporun ve sporunun dostu yaklaşımını bir kez daha kanıtladı. Uluslararası Motosiklet Federasyonu (FIM) tarafından en prestijli ekstrem spor organizasyonlarından biri olarak kabul edilen şampiyona, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Türkiye Motosiklet Federasyonu, Spor Toto, Kayseri Valiliği, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Erciyes A.Ş. tarafından büyük bir destekle düzenlendi. Müsabakalara Türkiye’nin yanı sıra İsveç, ABD, Finlandiya, İtalya, Fransa, Norveç ve Slovakya’dan 29 kar motosikleti sporcusu katıldı. 20 erkek ve 9 kadın sporcunun mücadele ettiği organizasyon, dünya çapında bir heyecan yaşattı.

SNX TÜRKİYE ETABINDA ŞAMPİYONLAR BELLİ OLDU

Kadınlar kategorisinde Finlandiya’dan Saga Forsel birinci, İsveç’ten Wilma Jonsson ikinci, yine İsveç’ten Tilde Karalius ise üçüncü oldu. Erkekler kategorisinde ise Finlandiya’dan Aki Pihlaja şampiyonluk kürsüsüne çıkarken, Norveç’ten Elias Ishoel ikinci, İsveç’ten Mille Andersson ise üçüncü sırada yer aldı. Dereceye giren sporculara ödülleri Kayseri Valisi Gökmen Çiçek, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç ve Kayseri Milletvekili Murat Cahid Cıngı takdim etti.

Sporcular, yarış sonrasında basın toplantısında bir araya geldi ve soruları yanıtlayarak organizasyonu değerlendirdi. Organizasyonun eksiksiz olduğunu, çok iyi ağırlandıklarını ifade eden yarışçılar, başta Büyükşehir Belediyesi Erciyes A.Ş. olmak üzere emeği geçenlere teşekkür ettiler.

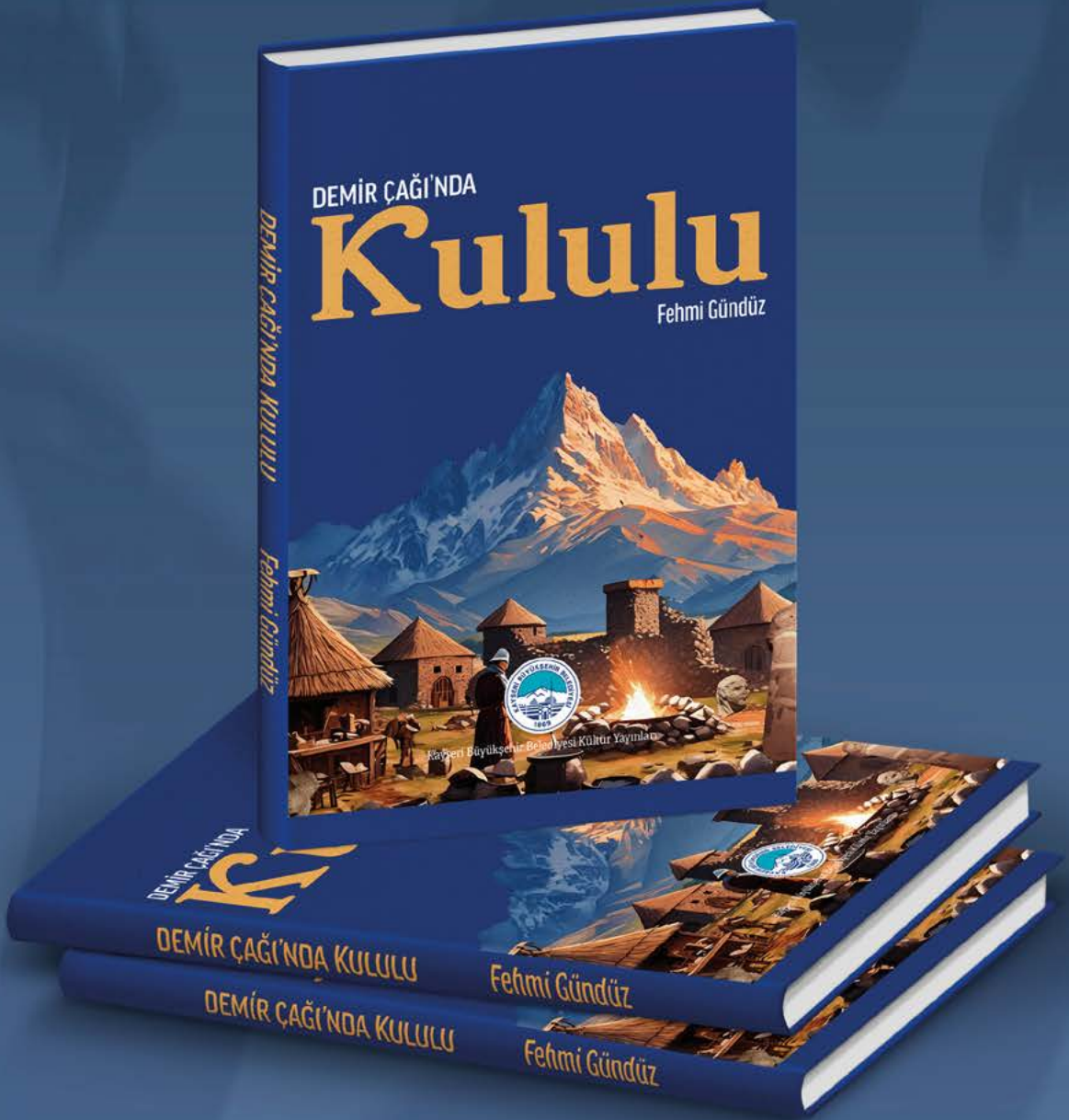
ERCİYES’TEKİ NEFES KESEN MÜCADELELER TÜM DÜNYAYA TAŞINDI

Bu yıl şampiyonanın 86 ülkeye canlı yayınlı ulaştırılması, Türkiye’nin bu uluslararası etkinlikteki önemini bir kez daha gösterdi. TRT Spor, D-Smart Spor ve Sportstv gibi kanallarda yayımlanan yarışma, Erciyes’teki nefes kesen mücadeleleri tüm dünyaya taşıdı. Önceki haftalarda yurt dışında Türkiye’yi temsil ederek yarışan ilk Türk kar motosikleti sporcusu Galip Alp Baysan, bu büyük organizasyonda yer alarak Türkiye’nin ekstrem sporlardaki yükselişine önemli bir katkı sağladı.

Erciyes Kayak Merkezi’nin ev sahipliğinde düzenlenen bu prestijli şampiyona, Kayseri’nin spor alanındaki gücünü ve uluslararası alanda nasıl bir marka hâline geldiğini bir kez daha gösterdi. ■



Demir Çağı'nda Kululu kitabı
Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınlarından çıktı

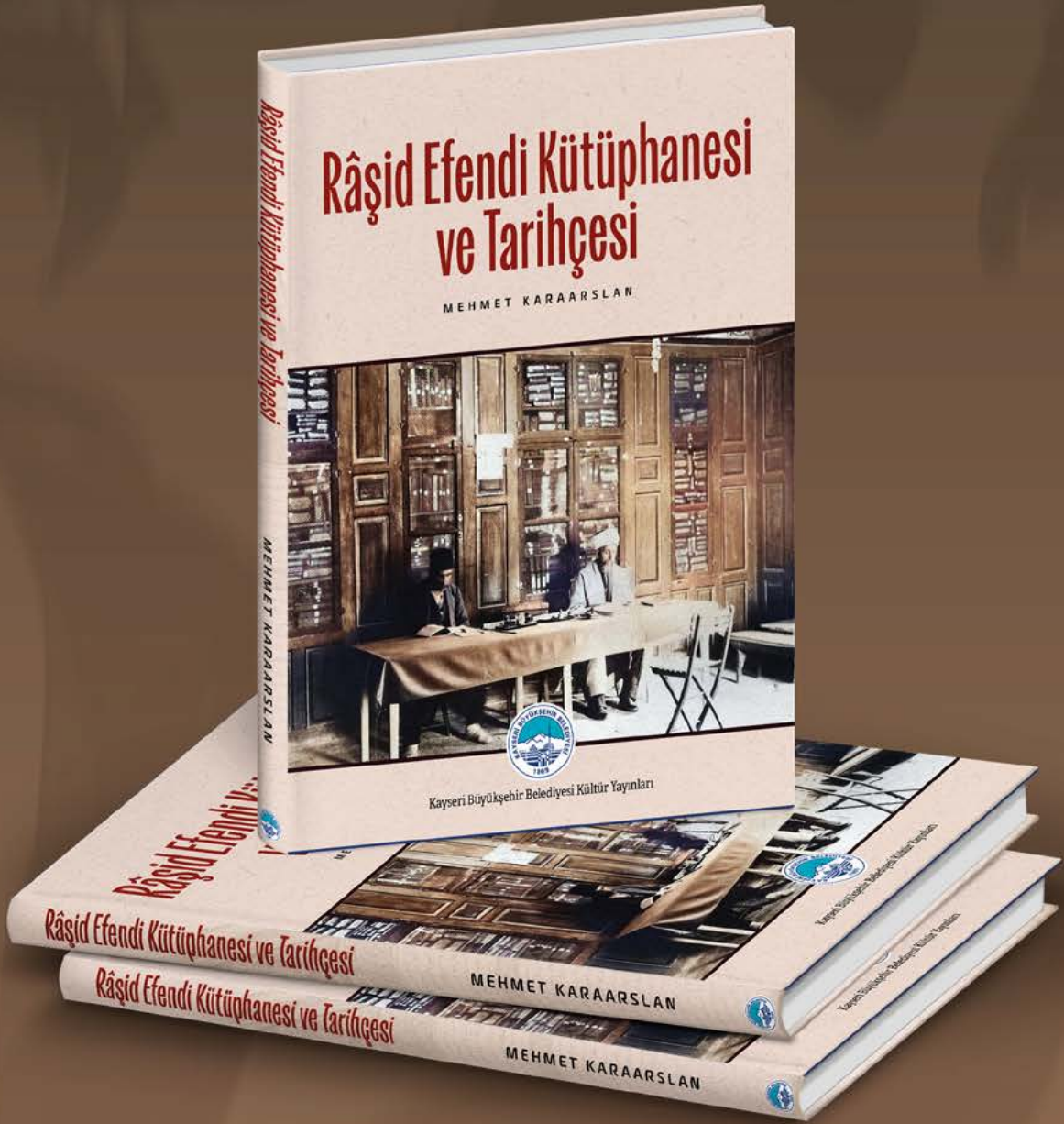


www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz adresinden
dijital olarak ulaşabilirsiniz.



Râşid Efendi Kütüphanesi ve Tarihçesi kitabı

Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınlarından çıktı



www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz adresinden
dijital olarak ulaşabilirsiniz.